

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060106

DOM
2022-06-01
Stockholm

Mål nr
M 11764-21

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, deldom 2021-09-10 i mål nr M 2673-19, se bilaga A

PARTER

Klagande och motpart

Preem Aktiebolag, 556072-6977

Ombud: Alrutz' Advokatbyrå

Klagande och motpart

1. Naturskyddsföreningen i Bohuslän

2. Naturvårdsverket

1. Länsstyrelsen i Västra Götalands län

2. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

SAKEN

Ansökan om tillstånd till befintlig och utökad (HVO-projektet) verksamhet vid Preemraff i Göteborgs kommun

Dok.Id 1814355

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom endast på så sätt att andra och tredje stycket i domslutet får följande lydelse:

Tillståndet avser en årlig genomströmning av högst 7,6 miljoner ton råolja, råolje-baserade matnings- och blandningskomponenter, natur- och biogas samt befintliga och kommande förnybara råvaror och blandningskomponenter. Högst 6 miljoner ton av samtliga råvaror får ha fossilt ursprung.

Tillståndet gäller till den 31 december 2036 i den del som avser årlig genomströmning av råolja.

BAKGRUND

I den överklagade deldomen lämnade mark- och miljödomstolen Preem Aktiebolag tillstånd enligt miljöbalken till den nuvarande, och till den med HVO-projektet förändrade, verksamheten vid bolagets raffinaderi i Göteborg – inklusive bergrummen på Risholmen och tryckcisternerna för gas i Arendal. Tillståndet tidsbegränsades och förenades med villkor. Deldomen överklagades. Efter att Mark- och miljööverdomstolen avvisat vissa överklaganden beslutade domstolen att ge prövningstillstånd såvitt avser överklagandena från Naturvårdsverket och Preem samt del av överklagandet från Naturskyddsföreningen i Bohuslän. Prövningstillståndet begränsades till frågorna om tidsbegränsning av tillståndet samt fördelningen mellan fossila och förnybara råvaror avseende den totala årliga genomströmningen.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Preem Aktiebolag har yrkat att tidsbegränsningen i tillståndet endast ska avse den årliga genomströmningen av råolja och att någon tidsbegränsning inte ska gälla för tillståndet i övrigt.

Naturvårdsverket har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska föreskriva följande villkor:

Vid en genomströmning av mer än 4,8 miljoner ton per år ska, från och med år 2030 och under förutsättning att HVO-anläggningarna tagits i drift, genomströmningen av råvaror som har annat än fossilt ursprung uppgå till minst 1,2 miljoner ton per år.

Naturskyddsföreningen i Bohuslän har yrkat att mängden fossil råvara ska begränsas till 3 miljoner ton 2030.

Preem har motsatt sig Naturvårdsverkets och Naturskyddsföreningen i Bohusläns yrkanden.

Naturvårdsverket har medgett att tillståndet inte tidsbegränsas i den del som avser genomströmningen av biogas samt befintliga och kommande förnybara råvaror och

blandningskomponenter. I den del tillståndet avser genomströmning av råoljebaserade matnings- och blandningskomponenter och naturgas har Naturvårdsverket ansett att tillståndet ska gälla till den 31 december 2041.

Naturskyddsföreningen i Bohuslän har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras vad gäller tidsbegränsningen av tillståndet.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har inte haft några synpunkter på Preems yrkande.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län har inte yttrat sig i Mark- och miljööverdomstolen.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Preem har anfört bl.a. följande.

Tidsbegränsning

HVO-projektet är en direkt miljöförbättrande åtgärd. För att projektera och förhoppningsvis uppföra de anläggningar som behövs för omställningen till förnybart krävs en garanterad laglig fortlevnad. Om tillståndet riskerar att upphöra vid en viss tidpunkt ökar osäkerheterna och riskerna i väsentlig utsträckning, vilket medför både att möjligheten att erhålla finansiering minskar och att kostnaden för att finansiera projektet ökar. Tillståndet avser anläggningar som har en långsiktigt viktig plats att fylla under den kommande omställningen från fossilt till förnybart och vidare mot ett mer elektrifierat samhälle. Anläggningarna kommer att ha en samhällsviktig funktion under lång tid framöver. Effekten av en tidsbegränsning blir främst att omställningen försvåras och att Sverige i stället blir beroende av import av förnybart drivmedel.

Tidsbegränsningen kan inte gälla all fossil råvara. Fossila insatsvaror (matningskomponenter och naturgas) används nämligen i processen både som råvara och som bränsle. Även utan fossil råoljematning behöver en möjlighet hållas öppen, åtminstone under en övergångsfas, för import av blandningskomponenter och insatsvaror av fossilt

ursprung. Det kan komma att krävas för att säkerställa leverans av produkter som motsvarar samhällets krav. Exempelvis får färdigt jetbränsle enligt gällande regelverk maximalt innehålla 50 procent förnybart. Det behöver även vara möjligt för Preem att importera och använda fossil råvara för att tillverka vätgas. En del av råvaran för vätgasproduktion kommer att kunna produceras internt men viss tillförsel av kompletterande råvara kommer sannolikt att behövas. Eftersom tillgången på biogas och bionafta i dag inte är säkerställd måste tillståndet medge användning av råvara av fossilt ursprung.

Mängden fossil respektive förnybar råvara från 2030

Preem har beslutat att senast 2035 kunna bedriva en klimatneutral verksamhet med nollutsläpp sett till hela värdekedjan. Den förnybara produktionskapaciteten i raffinaderierna planeras utökas till minst 2,5 miljoner kubikmeter 2026 för att nå ca 5 miljoner kubikmeter 2030. Samtidigt ska den fossila produktionen minska. Trots Preems uttalade klimatmål kan omställningen inte styras upp i detalj på förhand. Verksamheten är komplex och kapitalintensiv. Omställningen måste få ske på marknadsmässiga villkor. Miljöåtgärder på systemnivå ska inte genomföras i enskilda verksamheters miljötillstånd utan genom generellt bindande rättsregler, som systemen med reduktionsplikt och utsläppshandel. Raffinaderier måste i framtiden kunna hantera en mängd olika förnybara råvaror. Hur omställningen i detalj kommer att se ut påverkas av tillgången på dessa råvaror, som det är svårt att med bestämdhet uttala sig om i dagsläget. Motparternas yrkanden innebär att Preem 2030, oavsett rådande efterfrågan, måste dra ner på produktionen av drivmedel om en tillräcklig mängd förnybar råvara då inte finns att tillgå. Ett tillstånd till produktion som är utformat utifrån någonting annat än samhällets efterfrågan innebär en uppenbar risk för att verksamhetsutövaren inte kommer att kunna skapa och upprätthålla en hållbar finansiell situation. Efterfrågan skapas på central nivå, antingen genom nationella bestämmelser eller genom EU:s regelverk. Ur klimatsynpunkt är det klart mest effektivt att förlägga största möjliga andel av den totala produktionskapaciteten vid raffinaderier med hög koldioxideffektivitet. Enligt den senaste Solomonstudien över Västeuropas raffinaderier har Preems raffinaderi i Göteborg den bästa koldioxideffektiviteten i hela studien.

Naturvårdsverket har anfört bl.a. följande.

Tidsbegränsning

Mot bakgrund av att Preem har accepterat att delar av tillståndet tidsbegränsas till den tidpunkt som mark- och miljödomstolen beslutade gör Naturvårdsverket delvis andra överväganden i frågan om tidsbegränsning. Myndigheten ser dock positivt på att Preem accepterar att tillståndet tidsbegränsas i den del som avser årlig genomströmning av råolja. Vid en sammanvägd bedömning anser myndigheten, givet det allvarliga läget i klimatfrågan, att tillståndet när det gäller genomströmning av råoljebaserade matnings- och blandningskomponenter samt naturgas ska tidsbegränsas. Alla verksamheter som prövas enligt miljöbalken bör i princip kunna tidsbegränsas, även sådana som är miljöförbättrande. Det rör sig här om en stor och miljöfarlig verksamhet som påverkar omgivningen. Raffinaderibranschen står inför omfattande förändringar med användande av nya råvaror och processer. Det kommer sannolikt ske en omfattande teknikutveckling vilket talar för att miljökraven behöver skärpas vid en framtida miljöprovning. En sådan provning kommer sannolikt inte handla om verksamhetens tillåtlighet utan främst om att förena tillståndet med nödvändiga villkor m.m. utifrån de miljökrav som då gäller och den teknik som då är den bästa möjliga.

Den ansökta verksamheten innebär att bolagets verksamhet, när det gäller fossil koldioxid från enskilda anläggningar i Sverige, skulle gå från att vara den sjunde största punktkällan till att bli den sjätte största. Hur utsläppen av fossil koldioxid kommer att se ut efter den 31 december 2036 har bolaget inte angett men Naturvårdsverket utgår ifrån att sådana utsläpp kommer att förekomma om deldomen ändras enligt Preems överklagande. De fossila koldioxidutsläppen från verksamheten talar i sig för att det finns skäl att begränsa tillståndet i tid. Till detta kommer verksamhetens stora utsläpp till luft av svavel, kväveoxider och VOC.

Mängden fossil respektive förnybar råvara från 2030

Preem har bedömt att genomströmningen av förnybar råvara, efter HVO-projektet, kommer att uppgå till 1,2–2,0 miljoner ton per år. Det finns skäl att med stöd av hushållningsprincipen reglera att en viss del av råvaran inte ska ha fossilt ursprung. Mark- och miljödomstolen har som skäl för att inte föreskriva något villkor angett den

allmänna samhällsutvecklingen och bolagets långtgående ambitioner. Detta utgör snarare skäl för att införa en reglering. Bolagets ambitioner är dessutom inte bindande i miljörettslig mening.

Naturskyddsföreningen i Bohuslän har anfört bl.a. följande. Användningen av fossila råvaror ska avvecklas. Effekterna av vår klimatpåverkan hotar människans överlevnad på planeten. Fossila bränslen ger också upphov till utsläpp av svavel, kväveoxider, kolväten, sot och stoft m.m. Dessa utsläpp orsakar 7 000 dödsfall i Sverige varje år. Den tekniska utvecklingen går för närvarande mycket snabbt. Avvecklingen av fossila bränslen måste påskyndas högst betydligt. Därför bör tillståndstiden regleras.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har anfört att Preems överklagande inte påverkar verksamhetens totala riskbild och således inte de frågor som myndigheten har att bevaka.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Tidsbegränsning

Mark- och miljödomstolen har beslutat att tillståndet för hela Preems verksamhet ska gälla till den 31 december 2036. Som skäl för tidsbegränsningen angav domstolen bl.a. att kommande lagstiftningsförslag m.m. från EU-kommissionen kan ge vägledning för hur omställningen till förnybar produktion av bränslen bäst bör ske. Preems överklagande innebär att bolaget anser att tillståndet inte bör tidsbegränsas men att det godtar att den del av tillståndet som avser genomströmning av råolja tidsbegränsas.

När det gäller den del av tillståndet som rör tidsbegränsning av den årliga genomströmningen av råolja kan inledningsvis konstateras att parterna är överens om att tidsbegränsningen i denna del är lämplig och bör kvarstå. Domstolen har ingen annan uppfattning i denna fråga.

Frågan är då om tillståndet ska tidsbegränsas i den del som rör genomströmning av biogas samt förnybara råvaror och blandningskomponenter. I denna fråga är Preem och Naturvårdsverket överens om att tillståndet inte bör tidsbegränsas. Naturskyddsföreningen i Bohusläns inställning är att domen inte bör ändras i denna del. Föreningen har dock inte lagt fram några argument som tar sikte på att tillståndet i denna del ska tidsbegränsas. Tvärtom har föreningen särskilt pekat på att tillståndstiden bör begränsas för att påskynda avvecklingen av fossila bränslen. Mot denna bakgrund och med beaktande av att tillstånd för den här typen av miljöfarlig verksamhet oftast gäller utan tidsbegränsning anser Mark- och miljööverdomstolen att tillståndet inte bör tidsbegränsas i den del som avser genomströmning av biogas samt förnybara råvaror och blandningskomponenter.

Den fråga som återstår är om tillståndet bör tidsbegränsas i den del som avser genomströmning av råoljebaserade matnings- och blandningskomponenter samt naturgas. Domstolen noterar att Preem har angett att dessa råvaror står för en mycket liten del av den totala genomströmningen jämfört med såväl råolja som HVO-råvara och att så förväntas bli fallet även efter HVO-projektets genomförande (se bolagets komplettering i mark- och miljödomstolen den 7 januari 2020, aktbil.19, bilaga B, tabell på s. 6 under avsnitt 2.2). Preem har även redogjort för hur dessa råvaror används i framställningen av förnybara bränslen och angett att det är osäkert om den planerade produktionen av sådana bränslen kommer att vara möjlig utan tillförsel av naturgas m.m. Dessa uppgifter har inte ifrågasatts. Mark- och miljööverdomstolen anser mot denna bakgrund att tillståndet i den del som avser genomströmning av råoljebaserade matnings- och blandningskomponenter samt naturgas inte bör tidsbegränsas. Preems överklagande ska därför bifallas, vilket innebär att tillståndet blir tidsbegränsat endast i den del som avser genomströmning av råolja.

Mängden fossil respektive förnybar råvara från 2030

I propositionen till miljöbalken anges följande om balkens portalparagraf (se prop. 1997/98:45, Del 2, s. 8):

Samtliga bestämmelser i miljöbalken skall tillämpas på ett sådant sätt att balkens mål och syfte bäst tillgodoses. När tveksamhet råder om vad som bör beslutas eller göras skall

väljas det som mest sannolikt gynnar uthållig utveckling. Detta innebär i många fall en ny och vidare tillämpning av bestämmelser som har sina förebilder i gällande miljö-, naturvårds- och hälsoskyddslagstiftning eftersom varje sådan lag har ett begränsat syfte. Som exempel kan nämnas att ett villkor för en miljöfarlig verksamhet som grundar sig på miljöskyddslagens bestämmelser endast kan avse olägenheterna från verksamheten. Ett villkor för en miljöfarlig verksamhet som grundar sig på balken kan däremot avse vad som helst som gagnar en ekologiskt hållbar utveckling enligt första paragrafen. Det kan t.ex. av resurshushållningsskäl föreskrivas att en viss andel av "råvaran" skall vara återvunnet material eller föreskrivas villkor som syftar till att avfallsproduktionen minskar.

Enligt 2 kap. 5 § första stycket miljöbalken ska alla som bedriver en verksamhet hushålla med råvaror och energi samt utnyttja möjligheterna att minska mängden avfall, minska mängden skadliga ämnen i material och produkter, minska de negativa effekterna av avfall och återvinna avfall. I bestämmelsens andra stycke anges att förnybara energikällor ska användas i första hand. Paragrafen ger uttryck för hushållningsprincipen som innebär att all verksamhet ska bedrivas på ett sådant sätt att råvaror och energi används så effektivt som möjligt och så att förbrukningen minimeras. Paragrafen ger även uttryck för kretsloppsprincipen som innebär att det som utvinns ur naturen på ett uthålligt sätt ska kunna användas, återanvändas, återvinnas och bortskaffas med minsta möjliga resursförbrukning och utan att naturen skadas. Det kan även uttryckas så att det är en princip som siktar mot slutna materialflöden. Att tillämpa hushållningsprincipen innebär exempelvis att använda en resurs- och energisnål process vid tillverkning av varor. Avsikten är att tillämpningen av dessa principer ska leda utvecklingen mot ett mer resurshushållande samhälle beträffande råvaror och material och en miljöanpassad varuproduktion. (Se prop. 1997/98:45, Del 2, s. 20 f. och prop. 2015/16:166 s. 58.)

I förarbetena anges vidare att de avvägningar som ska göras i det enskilda prövningsärendet måste koncentreras till särskilda frågor. Möjligheterna att återvinna och återanvända material samt frågor om avfallshantering bör särskilt uppmärksammas. Vidare anges att det naturligtvis inte bör komma i fråga att tillståndsmyndigheten ska göra

någon självständig bedömning huruvida den producerade varan bör få föras ut på marknaden eller inte. (Se prop. 1997/98:45, Del 1, s. 223, se även SOU 2021:21 s. 161.)

Mark- och miljööverdomstolen gör följande bedömning.

En reglering i tillståndet som innebär att Preem tvingas öka mängden förnybar råvara eller minska mängden fossil råvara från 2030 skulle i och för sig vara i linje med miljöbalkens övergripande mål att främja en hållbar utveckling. Samtidigt skulle en sådan reglering innebära en påtaglig begränsning av den verksamhet som Preem sökt tillstånd för, med helt avgörande betydelse för vilken typ av produkter som bolaget kan producera och sätta på marknaden. Med hänsyn till att inriktningen för bolagets verksamhet delvis är beroende av politiska beslut samt till dess omfattning och komplexitet är det dessutom svårt att överblicka regleringens konsekvenser för verksamheten. En sådan reglering kan mot denna bakgrund inte anses förenlig med 2 kap. 5 § miljöbalken och den har inte heller stöd i förarbeten eller praxis (se MÖD 2007:5, 2008:40 och 2009:46; jfr domstolens yttrande till regeringen den 11 juni 2020 i mål nr M 11730-18). Vidare finns genom lagstiftningen om reduktionsplikt en generell reglering av användningen av förnybara drivmedel. Något tydligt stöd för att produktionsvolymen för sådana drivmedel bör regleras särskilt i ett miljötillstånd finns varken i miljöbalken eller i förarbetena.

Mot bakgrund av dessa omständigheter bedömer domstolen att mängden fossil respektive förnybar råvara inte bör regleras på så sätt som yrkats i målet. Naturvårdsverkets och Naturskyddsföreningen i Bohusläns överklaganden ska därför avslås.

Sammanfattningsvis ska alltså mark- och miljödomstolens dom ändras på så sätt att tillståndet tidsbegränsas endast i den del som avser genomströmning av råolja. Till följd av denna ändring bör andra och tredje stycket i mark och miljödomstolens domslut byta plats.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2022-06-29

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Claes-Göran Sundberg och tekniska rådet Annika Billstein Andersson samt hovrättsråden Katarina Berglund Siegbahn, referent, och Henrik Jonsson.

Föredragande har varit Leonard Örner.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DELDOM
2021-09-10
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 2673-19

SÖKANDE

Preem Aktiebolag, 556072-6977

Ombud: Alrutz' Advokatbyrå AB

SAKEN

Ansökan om tillstånd enligt miljöbalken till befintlig och utökad (HVO-projektet) verksamhet vid Preemraff i Göteborgs kommun

Verksamhetskod: 23.30-i, 40.50-i, 39.60, 24.01-i, 24.23-i, 90.241-i, 90.410, 90.440, 40.15, 90.50,

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen, som godkänner den i målet redovisade miljökonsekvensbeskrivningen och slutför miljöbedömningen, lämnar Preem Aktiebolag tillstånd enligt miljöbalken till den nuvarande, och till den med HVO-projektet förändrade, verksamheten vid bolagets raffinaderi i Göteborg - inklusive bergrummen på Risholmen och tryckcisternerna för gas i Arendal.

Tillståndet ska gälla till den 31 december 2036.

Tillståndet avser en årlig genomströmning av högst 7,6 miljoner ton råolja, råoljebaserade matnings- och blandningskomponenter, natur- och biogas samt befintliga och kommande förnybara råvaror och blandningskomponenter. Högst 6 miljoner ton av samtliga råvaror får ha fossilt ursprung.

Dok.Id 508101

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00 E-post: mmd.vanersborg@dom.se www.domstol.se/vanersborgs-tingsratt/	finns ej	måndag – fredag 08:00–16:00

Tillståndet avser också direktutlastning av 4 990 m³ bensin och 3 000 m³ gasolja per år.

Den utökade verksamheten avser följande anläggningar:

- Förbehandling och rening av förnybara råvaror (PTU)
- Hydrering av förnybara råvaror till högkvalitativa drivmedel (GFU)
- Anläggningar för tillverkning av vätgas (HPU 2)
- Tankar och system för importråvaror och lagring av mellanprodukter
- Nytt reningsverk

Tillståndet, vad gäller förnybara råvaror, avser behandling av avfall genom återvinning av följande avfallstyper till en högsta sammanlagd årlig mängd av 7,6 miljoner ton.

02 02 03 Material som är olämpliga för konsumtion eller beredning.

02 02 99 Annat avfall än det som anges i 02 02 01 - 02 02 04.

02 03 04 Material som är olämpliga för konsumtion eller beredning

02 03 99 Annat avfall än det som anges i 02 03 01 - 02 03 05.

19 02 99 Annat avfall än det som anges i 19 02 03-19 02 11.

19 08 09 Fett- och oljeblandningar från oljeavskiljare som endast innehåller ätliga oljor och fetter

19 08 10* Andra fett- och oljeblandningar från oljeavskiljare än de som anges i 19 08 09 och som enligt 2 kap. 3 § ska anses vara farligt avfall.

20 01 25 Ätlig olja och ätligt fett.

20 01 26* Annan olja och annat fett än de som anges i 20 01 25 och som enligt 2 kap. 3 § ska anses vara farligt avfall.

Mark- och miljödomstolen lämnar vidare Preem AB dispens från markavvattningsförbudet enligt 11 kap. 14 § miljöbalken avseende utförandet av ansökta dikesarbeten samt tillstånd enligt miljöbalken att i anslutning till bolagets anläggningar i Göteborg anlägga ny dikessträckning vid avloppsreningsverket, att kulvertera diken och byta kulvert under tillfartsväg samt till i ansökan beskrivna avhjälpandeåtgärder i samband med arbetena.

Mark- och miljödomstolen ger Preem AB dispens från förbudet i 4 § 4 artskydds-förordningen (2007:845) gällande skada på entitans fortplantningsområde och viloplats.

Mark- och miljödomstolen fastställer

- den tid inom vilken den miljöfarliga verksamheten ska sättas igång till sju år från det att tillståndet vunnit laga kraft,
- arbetstiden avseende anläggningar för vattenverksamheten till fem år från det att tillståndet vunnit laga kraft,
- tiden för anmälan av oförutsedd skada till fem år efter arbetstidens utgång, samt
- prövningsavgiften till 140 000 kr.

Mark- och miljödomstolen medger att nu meddelat tillstånd får tas i anspråk även om domen inte har vunnit laga kraft.

Bolaget ska meddela mark- och miljödomstolen när tillståndet tas i anspråk och när den nya HVO-anläggningen tas i drift.

För verksamheten ska gälla följande villkor.

1. Om inte annat följer av övriga villkor ska verksamheten bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget i ansökningshandlingarna och i övrigt uppgett eller åtagit sig i målet.

Energiushållning

2. Befintliga och tillkommande anläggningar ska utformas och drivas med hög energieffektivitet. Bolaget ska efter idrifttagande av de nya anläggningarna fortlöpande, i skäligen utsträckning, vidta åtgärder för att ytterligare förbättra energieffektivitet och hushållning med energi.

3. Till underlag för det fortlöpande arbetet att hushålla med energi (villkor 2) ska bolaget, inom ett år efter genomförd energikartläggning i enlighet med

bestämmelserna i lagen (2014:266) om energikartläggning i stora företag, upprätta och till tillsynsmyndigheten lämna in en plan avseende energieffektiviserande åtgärder. Åtgärdsplanen ska fortlöpande revideras och vart fjärde år, eller med annat intervall som tillsynsmyndigheten bestämmer, lämnas in till tillsynsmyndigheten.

Av energieffektiviseringsplanen ska åtminstone följande framgå:

- Vilka åtgärder som är tekniskt möjliga att genomföra, samt kostnaderna och energibesparingen för dessa.
- Kostnadskalkyler omfattande minst total investeringskostnad och återbetalningstid, grundad på åtgärdernas livscykelkostnader.
- Vilka åtgärder som har genomförts och bedömning av vilka åtgärder som är skäligen att genomföra kommande fyraårsperiod samt en motivering av varför övriga åtgärder inte bedöms skäligen.

Åtgärder som är uppenbart orimliga behöver inte redovisas i planen.

Bolaget ska årligen i miljörapporten redovisa hur arbetet med energieffektiviseringsåtgärder fortgår.

Utsläpp till luft av svavel

4. Svavelhalten i använd bränslen får i medeltal per år inte överstiga 0,5 %.

Utsläpp till luft av kväveoxider m.m.

5. SCR-anläggningar och annan utrustning för rening av kväveoxider i förbränningsgaser ska drivas under optimala förhållanden och med så hög tillgänglighet som möjligt. Ammoniakslop från SCR-anläggningar får vid normal drift inte överstiga 5 ppm i den reade förbränningsgasen.

Utsläpp till luft av kolväten och luktande ämnen

6. Bolaget ska fortlöpande och i skälig utsträckning vidta åtgärder för att minska utsläppen av kolväten och luktande ämnen till luft från verksamheten. Läckande utrustning ska åtgärdas utan onödigt dröjsmål. För att minimera utsläppen av kolväten från nya anläggningsdelar eller komponenter som ersätter gamla, ska bolaget välja utrustning som orsakar minsta möjliga utsläpp, dock minst så att berörda BAT-slutsatser uppfylls.

7. Bolaget ska med lämplig detektionsutrustning återkommande spåra läckage av kolväten och luktande ämnen från ventiler, flänsförband, pumpar och övrig processutrustning inom processarea, tankområden omfattande bl.a. tätningar och andra läckagepunkter, på tankar, bergrum, vattenrening, utlastningsanordningar m.m.

8. Övervakning och mätningar av diffusa utsläpp av VOC ska årligen genomföras med SOF (Solar Occultation Flux), DIAL (Differential Absorption Lidar) eller annan likvärdig metod. Tillsynsmyndigheten får medge att det sker mer sällan om det är motiverat. Bolaget ska följa utvecklingen avseende metoder att detektera och mäta kolväteemissioner till luft.

9. Bolaget ska upprätta och ajourhålla en plan för planera och utföra arbetet med fortlöpande kontroll av och utsläpps begränsande åtgärder enligt villkor 6-8 avseende flyktiga organiska ämnen och luktande ämnen. Planen ska ges in till tillsynsmyndigheten senast ett år efter att tillståndet har tagits i anspråk. Därefter ska planen revideras var tredje år, eller med annat intervall som tillsynsmyndigheten bestämmer.

10. Det ska finnas ett ständigt fungerande övervakningssystem som kontrollerar att facklans pilotbrännare kontinuerligt är tänd samt ett system med automatisk styrning av ångtillförsel för att minimera utsläpp av sotande rök och optimera förbränningen av fackelgaser.

11. Bolaget ska informera tillsynsmyndigheten i god tid innan nya slag av ickefossila råvaror tas in för raffinering samt redovisa en bedömning av behovet av försiktighetsmått som krävs för att undvika olägenheter som kan vara förknippade med dessa.

Utsläpp till vatten

12. För tiden fram till det att *det nya reningsverket* tas i drift får som begränsningsvärde utsläppet av föroreningar från *befintligt reningsverk*, uppmätta i

kontrollpunkt, inte överstiga följande koncentrationer som månadsmedelvärden. För varje *månadsmedelvärde* gäller att det är uppfyllt om minst 10 av 12 månadsmedelvärden under kalenderåret innehålls.

Oljeindex	3 mg/l
TOC	15 mg/l
Totalfosfor	0,5 mg/l
Totalkväve	8 mg/l
pH	6-9
Susp. material	10 mg/l

13. För tiden fram till det att *det nya reningsverket* tas i drift får utsläppet av föroreningar från *befintligt reningsverk*, uppmätta i kontrollpunkt, inte överstiga följande mängder per *kalenderår*.

Oljeindex	3 ton
TOC	15 ton
Totalfosfor	0,5 ton
Totalkväve	8 ton

14. Preem AB ska fortlöpande underhålla avloppsvattenledningssystemet och vidta andra åtgärder som behövs för att minska belastningen på vattenreningsanläggningen och för att förhindra läckage till omgivande mark. En aktuell plan för ändamålet ska finnas och följas. En första plan ska redovisas till tillsynsmyndigheten senast tre år efter att tillståndet har tagits i anspråk. Redovisning av genomförda och planerade åtgärder enligt planen ska ske i miljörapporten.

15. För tiden fram till det att det nya reningsverket tas i drift får temperaturen på avloppsvatten i det biologiska reningssteget inte överstiga 40 °C mer än högst två timmar vid varje enskilt tillfälle, och inte vid något tillfälle överstiga 42 °C.

16. Utsläpp av kolväten med dagvattnet får som månadsmedelvärde inte överstiga oljeindex 3 mg/l. Villkoret är uppfyllt om begränsningsvärdet innehålls under minst 10 av 12 månader under ett kalenderår.

Buller

17. Buller från anläggningarna får ej ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än 55 dB(A) under vardagar dagtid (kl. 07-18), 45 dB(A) nattetid (kl. 22-07) och 50 dB(A) under övrig tid. Nattetid får momentanvärden uppgå till maximalt 55 dB(A).

Då nya anläggningar och anordningar uppförs inom bolagets område, liksom vid utbyte av bullrande utrustning, ska åtgärder vidtas så att de inte beräknas bidra till att verksamheten orsakar högre ekvivalent ljudnivå vid närmaste bostäder än 50, 40 respektive 45 dB(A) för dag- och nattetid respektive övrig tid. Kontroll ska ske genom immissionsmätning eller närfältsmätning i kombination med beräkning. Kontroll ska ske med intervall som tillsynsmyndigheten bestämmer.

18. Buller från anläggningsarbeten ska vid bostäder begränsas i enlighet med Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2004:15) om buller från byggplatser. Särskilt bullrande arbeten (t.ex. borring, krossning) får endast utföras helgfria vardagar (måndag – fredag) kl 07.00 -19.00 om inte tillsynsmyndigheten medger annat.

Avfall

19. Avfall som uppkommer i verksamheten ska sorteras och i första hand återvinnas. Avfall ska hanteras så att inte olägenhet uppkommer. En aktuell plan för ändamålet ska finnas och följas. Redovisning av genomförda och planerade åtgärder enligt planen ska ske i den årliga miljörapporten.

Kemikalier

20. Kemikalier som hanteras fatvis, i container eller med tankbil samt farligt avfall ska lagras i täta behållare på underlag som är ogenomsläppligt, så att spill, föroreningar och förorenat vatten kan samlas upp. Ytor där kemikalier eller flytande

farligt avfall förvaras, ska vara invallade eller vara försedda med motsvarande skydd mot spill och läckage. Invallingarna ska rymma den största behållarens volym plus 10 % av summan av de övriga behållarnas volym.

21. Spill av kemikalier ska omedelbart saneras och omhändertas som farligt avfall om det blivit så förorenat att det inte kan återanvändas som råvara.

Dagvattenbrunnar i närheten av där produkterna hanteras ska märkas ut.

Absorptionsmedel samt anordning för att snabbt täta dagvattenbrunnarna ska finnas lätt tillgängliga i närheten och användas vid spill.

22. På befintliga förvaringstankar för kemikalier ska överfyllnadsskydd vara installerade. Vid påfyllnadsplatsen ska uppsamlingskärl finnas för omhändertagande av spill.

23. Nya förvaringstankar/cisterner för kemikalier som tas i drift ska ha automatiskt nivåmätningssystem som visar aktuell volym, som larmar vid högnivå (95 % av max fyllnadsgrad) och hög-högnivå (98 % av max fyllnadsgrad). Vid hög-högnivå ska fyllningen omedelbart avbrytas. Dessutom ska det finnas ett separat överfyllnadslarm, helt oberoende av nivåmätningssystemet, som också larmar vid hög-högnivå. Nivåmätningssystemet och överfyllnadslarmet ska ha både akustiska och optiska larmsignaler kopplade till bemannad plats. Larmgräns för högnivå respektive hög-högnivå ska ansättas för att ge tillräcklig tid för åtgärder som förhindrar överfyllnad.

24. Utlastning till bil av kolväteprodukter ska ske på underlag som är ogenomsläppligt så att spill kan omhändertas.

25. Det får i produktionen inte användas sådana kemikalier för vilka det saknas dokumenterad kunskap om risker för olägenheter för den yttre miljön.

26. Bolaget ska systematiskt gå igenom användningen av kemikalier i avsikt att byta ut miljöfarliga kemikalier mot sådana som bedöms vara mindre miljöfarliga.

27. Bolaget får inte, vid införandet av nya kemikalier i tillverkningsprocessen, använda kemikalier för vilka miljövänligare rimliga alternativ finns, utan att först informera tillsynsmyndigheten. Informationen ska innehålla uppgifter om miljörisker förknippade med användning, skälen till valet av kemikalie samt förslag till försiktighetsmått i syfte att minimera miljöpåverkan.

28. Nya förvaringstankar/cisterner ska vara invallade. Invallningars uppsamlingsvolym ska minst motsvara den största lagringsvolymen i en tank plus 10 % av summan för övriga tankars volymer inom invallningen. Invallningar ska vara utförda i för produkten beständigt och tätt underlag och i förekommande fall ha skydd mot påkörning.

Övriga villkor

29. En uppdaterad komplett säkerhetsrapport ska lämnas in till tillsynsmyndigheten senast sex månader innan HVO-anläggningarna tas i drift. Av uppdateringen ska bland annat framgå vilka riskminskande åtgärder som vidtagits med anledning av de risker som identifierats i ansökan och i den kompletterande säkerhetsrapporten. Bolaget ska vid denna tidpunkt ha genomfört riskanalyser och integrerat dessa i säkerhetsrapporten samt redovisat de åtgärder som riskanalyserna föranlett. En reviderad intern plan för räddningsinsatserna ska fogas till säkerhetsrapporten.

30. Tillsammans med redovisningarna enligt villkor 29 ovan ska bolaget ge in en plan för omhändertagande av kyl- och släckvatten, som kan uppkomma i händelse av brand.

31. Bolaget ska i god tid före nedläggning av hela eller delar av verksamheten eller före markarbeten av betydelse i övrigt, till tillsynsmyndigheten ge in ett program för undersökning av om marken inom områden som berörs av förändringen är förorenad. Bolaget ska därefter utföra den undersökning som tillsynsmyndigheten bestämmer. Med ledning av resultaten från undersökningarna ska bolaget ge in en

plan för avhjälpande och i förekommande fall en avvecklingsplan till tillsynsmyndigheten för godkännande. Avsikten med åtgärderna i dessa planer ska vara att uppfylla de krav som följer av 2 kap. 8 § och 10 kap. miljöbalken.

32. Det ska finnas en handlingsplan för det fortlöpande arbetet med förorenade områden. Handlingsplanen ska hållas aktuell och följas. Handlingsplanen ska omfatta rutiner för undersökningar och utredningar samt åtgärder med avseende på förorenade områden inom bolagets verksamhetsområde.

33. Ett förslag till kontrollprogram för verksamheten ska tas fram och ges in till tillsynsmyndigheten senast tre månader innan HVO-anläggningarna tas i drift. I programmet ska beskrivas hur besiktning och kontroll, såsom utsläppskontroll, med angivande av mätmetod, frekvens och utvärderingsmetod ska ske av verksamheten och utsläpp samt miljöpåverkan från denna. Kontrollprogrammet ska vid behov kompletteras i takt med att nya anläggningsdelar tas i drift.

34. Bolaget ska fortlöpande och systematiskt arbeta med att minska miljöpåverkan från transporter med särskilt fokus på utsläpp av luftföroreningar och växthusgaser. Som stöd för detta arbete ska en aktuell handlingsplan finnas och följas. Handlingsplanen ska i möjligaste mån omfatta alla slag av transporter som följer av verksamheten. Planen ska första gången lämnas till tillsynsmyndigheten senast två år efter att tillståndet har tagits i anspråk. Redovisning av genomförda och planerade åtgärder enligt planen ska ske i miljörapporten.

Sanering, vattenverksamhet och övriga anläggningsarbeten

35. Bolaget ska i god tid innan arbeten påbörjas ta fram och till länsstyrelsen ge in en plan för ansökta avhjälpandearbeten, genomförande av arbeten i vatten samt detaljerad slutlig utformning av diken, kulvertar och säkerhetsdamm samt slutlig utformning av arbetsområdena i god tid innan arbeten i området påbörjas. Planen ska också inbegripa åtgärder inom övriga delar av industriområdet som är av betydelse för svart rödstjärt, berguv och andra eventuellt förekommande skyddade eller hotade arter. Innan planen tas fram ska kompletterande undersökningar utföras

i dikesområdet för att fastställa utbredningen av eventuella föroreningar och stabilitetsrisker samt för att klarlägga förekomst av skyddsvärda djurarter inom vattenområden som berörs av arbetena. Tillsynsmyndigheten ska ges möjlighet att lämna synpunkter på utformning och genomförande av undersökningarna. Planen ska också innehålla ett program för kontroll av miljöpåverkan från nämnda arbeten.

36. Arbeten i vatten ska utföras i torrhet eller vid så låga flöden som möjligt och samråd ska ske med länsstyrelsen om åtgärder för att begränsa oförutsedd grumling, exempelvis på grund av kraftigt regn.

37. Innan arbeten i diket påbörjas eller diket torrläggs ska samtliga exemplar av ål och andra hotade vattenlevande djurarter flyttas från området. Vidare ska säkerställas att arbetena inte medför spridning av invasiva arter.

38. I de områden som i bilaga A till aktbilaga 33 (s. 12) markerats som ”lövskog” får avverkning inte utföras under perioden 10 mars - 30 september. I området som markerats som ”vassområde” får inte vass- och buskröjning utföras under perioden 20 april – 31 augusti. Länsstyrelsen får medge att begränsade arbeten utförs under nämnda tider under förutsättning att förbuden i artskyddsförordningen (2007:845) inte kränks.

39. Kompensationsåtgärder ska utredas för entita, så att det klarläggs var och hur kompensationsåtgärder kan genomföras så att det har positiva effekter på populationen på Hisingen. Utredningen ska ges in till och godkännas av tillsynsmyndigheten (länsstyrelsen) i god tid innan arbetena enligt ansökan påbörjas.

40. Preem AB ska senast två månader efter dike och trumma anlagts till länsstyrelsen ge in en beskrivning med ritning och tekniska uppgifter om anläggningarnas nya utformning jämförda med vad som bestämts för markavvattningsföretaget Syrhålans dikningsföretag 2006 (Vänersborgs tingsrätt, miljödomstolen den 4 april 2006 i mål M 217-05).

Delegerade villkor

Mark- och miljödomstolen överlåter med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken åt tillsynsmyndigheten att meddela villkor om

D 1. Utsläppsbegränsande åtgärder, inom ramen för vad som är skäligt och som påkallas av den plan för fortlöpande kartläggning och utsläppsbegränsande åtgärder avseende flyktiga organiska ämnen samt luktande ämnen som avses i villkor 9.

D 2. Villkor, om undersökningar, avhjälpandeåtgärder samt försiktighetsmått och begränsningar, inklusive kompensationsåtgärder för entita, som behövs för att undgå artskyddsförordningens förbud, för att minska olägenheter för människors hälsa och miljön i övrigt till följd av ansökta anläggnings- och byggnadsarbeten samt iordningställande efter utförda arbeten (jfr villkor 35–39 ovan).

D 3. Villkor om godtagbar ammoniumhalt i det behandlade avloppsvattnet i mätpunkt V11 samt lämplig avledning av detta till dess att det befintliga avloppsreningsverket tas ur drift samt

D 4. Kontroll av verksamheten samt av utsläpp och miljöpåverkan från denna.

Uppskjutna frågor

Med stöd av 22 kap. 27 § första stycket miljöbalken skjuter mark- och miljödomstolen upp fastställandet av slutliga villkor för ***utsläpp till luft av svavel och kväveoxider, utsläpp till vatten, klimatanpassningsåtgärder, vätgasåtervinning samt förbehandling av förnybara råvaror m.m.*** Mark- och miljödomstolen ålägger bolaget att under prövotiden genomföra följande utredningar m.m.

U1. Utsläpp till luft av svavel

Utredning avseende svavelåtervinningsanläggningarnas verkningsgrad och de totala utsläppen av svavel från verksamheten, innebärande att bolaget ska ta fram underlag för samt föreslå villkor avseende denna. Prövotidsredovisningen avseende *befintlig*

verksamhet ska ges in till domstolen senast två år efter det att tillståndet har tagits i anspråk. En fullständig prøvotidsredovisning avseende *befintliga och nya anläggningar* ska ges in senast två år efter det att HVO-anläggningarna tagits i drift.

U2. Utsläpp till luft av kväveoxider

Utredning avseende åtgärder för att reducera utsläpp av kväveoxider från verksamheten. Utredningen ska dels avse utsläpp från huvudsakliga utsläppskällor i befintlig verksamhet, dels avse utsläpp från hela verksamheten sedan HVO-anläggningarna tagits i drift. Prövotidsredovisning avseende *befintlig verksamhet* ska ges in till domstolen senast två år efter det att tillståndet har tagits i anspråk. En fullständig prøvotidsredovisning avseende *befintliga och nya anläggningar* ska ges in senast två år efter det att HVO-anläggningarna tagits i drift.

U3. Utsläpp till vatten

Utredning avseende hur låga utsläppsnivåer som kan nås efter att ett nytt reningsverk har tagits i drift och uppnått normala driftförhållanden. Redovisningen av prøvotiden ska ges in till domstolen senast två år efter driftsättning av HVO-anläggningarna. Av redovisningen ska det framgå vilka ytterligare åtgärder som behövs för att i förekommande fall nå den nedre delen av respektive intervall för gällande BAT-AEL, samt de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för att genomföra dem.

Vidare ska följande utredas och åtgärder vid behov föreslås:

- a) karaktärisering av utgående dag- och processavloppsvatten och undersökning av dess toxicitet,
- b) möjligheterna att begränsa utsläppen av relevanta särskilt förorenande respektive prioriterade ämnen enligt HVMFS 2019:25,
- c) möjligheterna att begränsa utsläppen via dagvattnet, vilket inkluderar rejektvatten från HPU1 och HPU2, samt
- d) påverkan i närrecipienten avseende processavloppsvattnets temperatur.

Utredning enligt punkten a) ovan ska omfatta karakterisering och bedömning utsläppets inverkan på aktuella recipienter och vattenförekomster. Bolaget ska

härvid undersöka det renade processavloppsvattnets egenskaper och inverkan på för recipienten relevanta organismgrupper. I fråga om toxicitet ska undersökningen avse såväl akuttoxisk som kronisk och reproduktionstoxisk inverkan samt inbegripa toxisk inverkan på åtminstone tre trofnivåer, varav fisk ska vara en.

Prövotidsredovisningen ska ges in till domstolen senast två år efter det att HVO-anläggningarna har tagits i drift.

U4. Klimatanpassningsåtgärder

Utredning om hur verksamheten påverkas av framtida klimatförändringar och vilket behov av åtgärder som föreligger. Prövotidsredovisningen ska ges in till domstolen senast två år efter det att HVO-anläggningarna har tagits i drift.

U5. Vätgasåtervinning

Utredning gällande förutsättningarna att tillgodose vätgasbehovet på annat sätt än genom ökad användning av naturgas med fossilt ursprung. Utredningen ska omfatta möjligheter att öka vätgastillgången genom processförändringar i befintliga och tillkommande anläggningar samt att ersätta naturgas med fossilfria alternativ i HPU1 och HPU2. Redovisningen ska ges in till mark- och miljödomstolen senast två år efter det att HVO-anläggningarna har tagits i drift.

U6. Förbehandling av förnybara råvaror m.m.

Utvärdera förbehandlingen av förnybara råvaror efter att PTU (Pre Treatment Unit) har tagits i drift inklusive avfallshanteringen och vid behov föreslå ytterligare åtgärder och slutliga villkor. Utredningar och förslag på åtgärder ska redovisas till mark- och miljödomstolen senast 1 år efter att PTU har tagits i drift.

Utredningar som inbegriper nya produktionsanläggningar eller reningsanläggningar ska utföras så snart stabila drifts- och utsläppförhållanden från resp. anläggning uppnåtts.

Utredningarna ska utföras i samråd med tillsynsmyndigheten. Bolaget ska i god tid inför samråd ge tillsynsmyndigheten ett program för hur bolaget avser att genomföra respektive utredning.

Resultaten av utredningarna ska innehålla tekniska beskrivningar av möjliga åtgärder, miljö- och kostnadsmässiga effekter samt uppfyllelse av gällande BAT-slutsatser och, vad gäller utsläpp till luft och vatten, förutsättningarna att nå de nedre värdena för resp. BAT-AEL-intervall. Vid redovisning av kostnader för utredda och föreslagna åtgärder ska beräkning av investeringskostnader, inklusive ingående kalkylparametrar, redovisas tydligt. Baserat på utredningarna ska bolaget lämna förslag till åtgärder med tidplaner samt motiverade förslag till slutliga villkor. Förslag till begränsningsvärden ska grundas på ett underlag som ger tillräcklig statistisk säkerhet samt på redovisning av under provotiden förekommande förhöjda utsläpp inklusive hur sådana utsläpp framgent kan förebyggas.

Redovisning ska ges in till domstolen så snart ett tillförlitligt underlag kan tas fram, dock senast två år efter det att tillståndet tagits i anspråk vad gäller befintlig verksamhet enligt U 1 och U 2 och två år efter idrifttagande av HVO-anläggningarna vad gäller övriga utredningsuppdrag.

Provisoriska föreskrifter

Under ovan angiven provotid och till dess mark- och miljödomstolen beslutat annat gäller följande provisoriska föreskrifter. (Med *riktvärde* nedan avses ett värde som, om det överskrids, medför en skyldighet för tillståndshavaren att vidta åtgärder så att värdet kan innehållas samt att utan dröjsmål rapportera överskridandet och vidtagna åtgärder till tillsynsmyndigheten.)

Utsläpp till luft av svavel

P1. Det totala utsläppet av svavel från raffinaderiverksamheten får, som årsmedelvärde och *riktvärde* inte överstiga 100 ton S/år.

P 2. Svavelåtervinningsanläggningarna ska drivas med en återvinningsgrad räknad på kalenderår om minst 99,5% som *riktvärde*.

Återvinningsgraden/verkningsgraden ska beräknas som mängd producerat svavel/ (producerat svavel + utsläpp av svavel inklusive fackling av surgas).

Utsläpp till luft av kväveoxider

P3. Det totala utsläppet av kväveoxider, räknat som kvävedioxid, från raffinaderiverksamheten får som riktvärde inte överstiga 300 ton/år som *riktvärde*.

Utsläpp till vatten

P4. För tiden *efter det att det nya reningsverket tagits i drift* får som riktvärde utsläppet av föroreningar från reningsverket, inte överstiga följande koncentrationer som månadsmedelvärden.

Oljeindex	2 mg/l
TOC	15 mg/l
Totalfosfor	0,5 mg/l
Totalkväve	4 mg/l
pH	6-9
Susp. material	10 mg/l

P5. För tiden *efter det att det nya reningsverket tagits i drift* får utsläppet av föroreningar från reningsverket, inte överstiga följande mängder per kalenderår.

Oljeindex	3 ton
TOC	15 ton
Totalfosfor	0,5 ton
Totalkväve	8 ton

YRKANDEN

Tillstånd

Preem AB yrkar att mark- och miljödomstolen ska meddela tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken till den nuvarande, och till den med HVO-projektet utökade, verksamheten vid bolagets raffinaderi i Göteborg – inklusive bergrummen på Risholmen och tryckcisternerna för gas i Arendal. Yrkandet avser en årlig genomströmning av högst 7,6 miljoner ton råolja, råoljebaserade matnings- och blandningskomponenter, natur- och biogas samt befintliga och kommande förnybara råvaror och blandningskomponenter, av vilken högst 6 miljoner ton får ha fossilt ursprung.

Preem AB yrkar även tillstånd till direktutlastning av 4990 m³ bensin och 3000 m³ gasolja per år.

Den utökade verksamheten avser följande anläggningar:

- Förbehandling och rening av förnybara råvaror (PTU)
- Hydrering av förnybara råvaror till högkvalitativa drivmedel (GFU)
- Anläggning för tillverkning av vätgas (HPU2)
- Tankar och system för importråvaror och lagring av mellanprodukter
- Nytt reningsverk

Tillståndsansökan, vad gäller förnybara råvaror, avser behandling av avfall genom återvinning av följande avfallstyper till en högsta sammanlagd årlig mängd av 7,6 miljoner ton.

02 02 03 Material som är olämpliga för konsumtion eller beredning.

02 02 99 Annat avfall än det som anges i 02 02 01 - 02 02 04.

02 03 04 Material som är olämpliga för konsumtion eller beredning

02 03 99 Annat avfall än det som anges i 02 03 01 - 02 03 05.

19 02 99 Annat avfall än det som anges i 19 02 03-19 02 11.

19 08 09 Fett- och oljeblandningar från oljeavskiljare som endast innehåller ätliga oljor och fetter

19 08 10* Andra fett- och oljeblandningar från oljeavskiljare än de som anges i 19 08 09 och som enligt 2 kap. 3 § ska anses vara farligt avfall.

20 01 25 Ätlig olja och ätligt fett.

20 01 26* Annan olja och annat fett än de som anges i 20 01 25 och som enligt 2 kap. 3 § ska anses vara farligt avfall.

Preem AB yrkar vidare att mark- och miljödomstolen ska meddela tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken till efterbehandling och ny dikessträckning inklusive kulvertar, samt till utbyte av kulvert vid norra (befintliga) tillfartsvägen.

Preem AB yrkar därtill att mark- och miljödomstolen ska fastställa

- den tid inom vilken den miljöfarliga verksamheten ska sättas igång till sju år från det att tillståndet vunnit laga kraft,
- arbetstiden avseende anläggningar för vattenverksamheten till fem år från det att tillståndet vunnit laga kraft,
- tiden för anmälan av oförutsedd skada till fem år efter arbetstidens utgång, samt
- prövningsavgiften till 140 000 kr.

Preem AB yrkar att mark- och miljödomstolen ska godkänna den ingivna miljökonsekvensbeskrivningen samt att domstolen meddelar verkställighetsförordnande.

Villkorsförslag

Slutliga villkor

Bolaget föreslår att det sökta tillståndet förknippas med följande villkor. Den parentes som följer efter villkorsförslagen anger i förekommande fall var motsvarande befintligt, nu reviderat, villkor återfinns.

1. Om inte annat följer av övriga villkor ska verksamheten bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget i ansökningshandlingarna och i övrigt uppgett eller åtagit sig i målet. (Villkor 1 i deldom den 3 juli 2002)

Hushållning med energi

2. Befintliga och tillkommande anläggningar ska utformas och drivas med hög energieffektivitet. Bolaget ska efter idrifttagande av de nya anläggningarna fortlöpande, allt eftersom erfarenheter vinnas av anläggningarnas drift, i skälig utsträckning vidta åtgärder för att ytterligare förbättra energieffektivitet och hushållning med energi. (Villkor 6 i deldom den 17 november 2006)

3. Bolaget ska årligen i miljörapporten redovisa hur arbetet med energieffektiviseringsåtgärder fortgår.

Preem bestrider yrkanden om energihushållningsplan. För det fall domstolen ändå finner att sådant ska beslutas, föreslås följande lydelse:

Preem AB ska inom ett år efter genomförd energikartläggning i enlighet med bestämmelserna i lagen (2014:266) om energikartläggning i stora företag, upprätta och till tillsynsmyndigheten lämna in en plan avseende energieffektiviserande åtgärder. Av planen ska framgå vilka åtgärder i planen som är tekniskt möjliga och rimliga att genomföra, samt kostnaderna och energibesparing för dessa. I redovisningen ska ingå kostnads kalkyler omfattande åtminstone total investeringskostnad, återbetalningstid och energibesparing.

Utsläpp till luft av svavel

4. Det totala utsläppet av svavel från raffinaderiverksamheten får, som medeltal för senaste tre gångna kalenderår, inte överstiga 120 ton S/år. (Villkor 1 i deldom den 17 november 2006)

5. Svavelhalten i använd brännolja får i medeltal per år inte överstiga 0,5 %. (Villkor 2 i deldom den 17 november 2006)

Utsläpp till luft av kväveoxider m.m.

6. SCR-anläggningar och annan utrustning för rening av kväveoxider i förbränningsgaser ska drivas under optimala förhållanden och med så hög

tillgänglighet som möjligt. Ammoniakslip från SCR-anläggningar får vid normal drift inte överstiga 5 ppm i den renade förbränningsgasen. (Villkor 2 i deldom den 3 juli 2002)

Utsläpp till luft av kolväten

7. Preem AB ska med lämplig detektionsutrustning återkommande spåra läckage av kolväten från ventiler, flänsförband, pumpar och övrig processutrustning inom processarea, tankområden omfattande bl.a. tätningar och andra läckagepunkter, bergrum, vattenrening, utlastningsanordningar m.m. samt snarast vidta de reparationer, kompletteringar, utbyten och annat som kan krävas med anledning av upptäckt läckage.

8. Preem AB ska fortlöpande vidta åtgärder för att minska utsläppen av kolväten till luft från verksamheten. För att minimera utsläppen av kolväten från nya anläggningsdelar eller komponenter som ersätter gamla, ska bolaget välja utrustning så att BAT-slutsatser uppfylls. (Villkor 2 i deldom den 21 augusti 2008)

9. Övervakning och mätningar av diffusa utsläpp av VOC ska årligen genomföras med SOF (Solar Occultation Flux), DIAL (Differential Absorption Lidar) eller annan likvärdig metod. Tillsynsmyndigheten får medge att det sker mer sällan om det är motiverat. Bolaget ska följa utvecklingen avseende metoder att detektera och mäta kolväteemissioner till luft.

10. Preem AB ska utifrån resultat av mätningar, planering och uppföljning av åtgärder m.m. vart tredje år, eller med annat intervall som tillsynsmyndigheten bestämmer, upprätta och till tillsynsmyndigheten lämna in en plan för fortlöpande kartläggning och utsläppsbegränsande åtgärder avseende VOC. Av planen ska framgå vilka åtgärder i planen som är tekniskt möjliga att genomföra, samt kostnaderna och VOC-minskningen för dessa. I redovisningen ska ingå kostnads-kalkyler omfattande åtminstone total investeringskostnad och kostnad per kg renat VOC. Av planen ska framgå vilka kartläggningsinsatser och åtgärder som bolaget avser att vidta under kommande år och vilka som planeras att vidtas på längre sikt

samt vilka utsläppsminskningar som kan antas bli följden av åtgärderna. Bolaget ska senast ett år efter att tillståndet har tagits i anspråk ge in en första åtgärdsplan avseende VOC till tillsynsmyndigheten.

11. Det ska finnas ett ständigt fungerande övervakningssystem som kontrollerar att facklans pilotbrännare kontinuerligt är tänd samt ett system med automatisk styrning av ångtillförsel för att minimera utsläpp av sotande rök och optimera förbränningen av fackelgaser.

Utsläpp till vatten

12. För tiden fram till det att det nya reningsverket tas i drift får som begränsningsvärde utsläppet av föroreningar från befintligt reningsverk, inte överstiga följande koncentrationer som månadsmedelvärden. För varje månadsmedelvärde gäller att det är uppfyllt om minst 10 av 12 månadsmedelvärden under kalenderåret innehålls. (Villkor 2 i deldom den 5 juni 2015)

Oljeindex	3 mg/l
TOC	15 mg/l
Totalfosfor	0,5 mg/l
Totalkväve	8 mg/l
pH	6-9
Susp. material	10 mg/l

13. För tiden fram till det att det nya reningsverket tas i drift får utsläppet av föroreningar från befintligt reningsverk, inte överstiga följande mängder per kalenderår.

Oljeindex	3 ton
TOC	15 ton
Totalfosfor	0,5 ton
Totalkväve	8 ton

14. Preem AB ska fortlöpande underhålla avloppsvattenledningssystemet och vidta andra åtgärder som behövs för att minska belastningen på vattenreningsanläggningen och för att förhindra läckage till omgivande mark. En aktuell plan för ändamålet ska finnas och följas. En första plan ska redovisas till tillsynsmyndigheten senast tre år efter att tillståndet har tagits i anspråk. Redovisning av genomförda och planerade åtgärder enligt planen ska ske i miljörapporten. (Villkor 2 i deldom den 20 december 2004)

15. Utsläpp av kolväten med dagvattnet får som månadsmedelvärde inte överstiga oljeindex 3 mg/l.

Preem bestrider yrkande om begränsningsvärde för temperatur. För det fall domstolen ändå finner att sådant ska beslutas, föreslås följande lydelse:
För tiden fram till det att det nya reningsverket tas i drift får temperaturen på avloppsvatten i det biologiska reningssteget inte överstiga 40 °C mer än högst två timmar vid varje enskilt tillfälle, och inte vid något tillfälle överstiga 42 °C.
(Villkor 1 i dom den 5 juni 2015)

Buller

16. Buller från anläggningarna får ej ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än 55 dB(A) under vardagar dagtid (kl. 07-18), 45 dB(A) nattetid (kl. 22-07) och 50 dB(A) under övrig tid. Nattetid får momentanvärden uppgå till maximalt 55 dB(A). (Villkor 4 i deldom den 3 juli 2002) Då nya anläggningar och anordningar uppförs inom bolagets område, liksom vid utbyte av bullrande utrustning, ska åtgärder vidtas så att de inte beräknas bidra till att den tillkommande verksamheten orsakar högre ekvivalent ljudnivå vid närmaste bostäder än 50, 40 respektive 45 dB(A) för dag- och nattetid respektive övrig tid. Kontroll ska ske genom immissionsmätning eller närfältsmätning i kombination med beräkning. Kontroll ska ske med intervall som tillsynsmyndigheten bestämmer.

17. Buller från anläggningarbeten ska vid bostäder begränsas i enlighet med Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2004:15) om buller från byggplatser.

Avfall

18. Avfall som uppkommer i verksamheten ska sorteras och i första hand återvinnas. Avfall ska hanteras så att inte olägenhet uppkommer. En aktuell plan för ändamålet ska finnas och följas. Redovisning av genomförda och planerade åtgärder enligt planen ska ske i den årliga miljörapporten. (Villkor 5 i deldom den 3 juli 2002)

Kemikalier m.m.

19. Kemikalier som hanteras fatvis, i container eller med tankbil samt farligt avfall ska lagras i täta behållare på underlag som är ogenomsläppligt, så att spill, föroreningar och förorenat vatten kan samlas upp. Ytor där kemikalier eller flytande farligt avfall förvaras, ska vara invallade eller vara försedda med motsvarande skydd mot spill och läckage. Invallningarna ska rymma den största behållarens volym plus 10 % av summan av de övriga behållarnas volym. (Villkor 6 i deldom den 3 juli 2002)

20. Spill av kemikalier ska omedelbart saneras och omhändertas som farligt avfall om det blivit så förorenat att det inte kan återanvändas som råvara. Dagvattenbrunnar i närheten av där produkterna hanteras ska märkas ut. Absorptionsmedel samt anordning för att snabbt täta dagvattenbrunnarna ska finnas lätt tillgängliga i närheten och användas vid spill. (Villkor 7 i deldom den 3 juli 2002)

21. På befintliga förvaringstankar för kemikalier ska överfyllnadsskydd vara installerade. Vid påfyllnadsplatsen ska uppsamlingskärl finnas för omhändertagande av spill. (Villkor 8 i deldom den 3 juli 2002)

22. Nya förvaringstankar/cisterner för kemikalier som tas i drift ska ha automatiskt nivåmätningssystem som visar aktuell volym, som larmar vid högnivå (95 % av max fyllnadsgrad) och hög-högnivå (98 % av max fyllnadsgrad). Vid hög-högnivå ska fyllningen omedelbart avbrytas. Dessutom ska det finnas ett separat överfyllnadslarm, helt oberoende av nivåmätningssystemet, som också larmar vid

hög-högnivå. Nivåmätningssystemet och överfyllnadslarmet ska ha både akustiska och optiska larmsignaler kopplade till bemannad plats. Larmgräns för högnivå respektive hög-högnivå ska ansättas för att ge tillräcklig tid för åtgärder som förhindrar överfyllnad.

23. Utlastning till bil av kolväteprodukter ska ske på underlag som är ogenomsläppligt så att spill kan omhändertas. (Villkor 9 i deldom den 3 juli 2002)

24. Det får i produktionen inte användas sådana kemikalier för vilka det saknas dokumenterad kunskap om risker för olägenheter för den yttre miljön.

25. Bolaget ska systematiskt gå igenom användningen av kemikalier i avsikt att byta ut miljöfarliga kemikalier mot sådana som bedöms vara mindre miljöfarliga.

26. Bolaget får inte, vid införandet av nya kemikalier i tillverkningsprocessen, använda kemikalier för vilka miljövänligare rimliga alternativ finns, utan att först informera tillsynsmyndigheten. Informationen ska innehålla uppgifter om miljörisker förknippade med användning, skälen till valet av kemikalie samt förslag till försiktighetsmått i syfte att minimera miljöpåverkan.

27. Nya förvaringstankar/cisterner ska vara invallade. Invallningars uppsamlingsvolym ska minst motsvara den största lagringsvolymen i en tank plus 10 % av summan för övriga tankars volymer inom invallningen. Invallningar ska vara utförda i för produkten beständigt och tätt underlag och i förekommande fall ha skydd mot påkörning.

Lukt m.m.

28. Verksamheten ska bedrivas så att olägenheter till följd av lukt undviks. Uppkommer luktolägenheter ska åtgärder vidtas för att begränsa fortsatta olägenheter. (Villkor 1 i dom den 17 september 2009)

Övriga villkor

29. En uppdaterad komplett säkerhetsrapport ska lämnas in till tillsynsmyndigheten senast sex månader innan HVO-anläggningarna tas i drift. Av uppdateringen ska bland annat framgå vilka riskminskande åtgärder som vidtagits med anledning av de risker som identifierats i ansökan och i den kompletterande säkerhetsrapporten. Bolaget ska vid denna tidpunkt ha genomfört riskanalyser och integrerat dessa i säkerhetsrapporten samt redovisat de åtgärder som riskanalyserna föranlett. En reviderad intern plan för räddningsinsatserna ska fogas till säkerhetsrapporten.

30. Tillsammans med redovisningarna enligt ovanstående villkor (villkor 29) ska bolaget ge in en plan för omhändertagande av kyl- och släckvatten, som kan uppkomma i händelse av brand.

31. Bolaget ska i god tid före nedläggning av hela eller delar av verksamheten eller före markarbeten av betydelse i övrigt, till tillsynsmyndigheten ge in ett program för undersökning av om marken inom områden som berörs av förändringen är förorenad. Bolaget ska därefter utföra den undersökning som tillsynsmyndigheten bestämmer. Med ledning av resultaten från undersökningarna ska bolaget ge in en plan för avhjälpan och i förekommande fall en avvecklingsplan till tillsynsmyndigheten för godkännande. Avsikten med åtgärderna i dessa planer ska vara att uppfylla de krav som följer av 2 kap. 8 § och 10 kap. miljöbalken. (Villkor 3 i deldom den 20 december 2004)

32. Det ska finnas en handlingsplan för det fortlöpande arbetet med förorenade områden. Handlingsplanen ska hållas aktuell och följas. Handlingsplanen ska omfatta rutiner för undersökningar och utredningar samt åtgärder med avseende på förorenade områden inom bolagets verksamhetsområde.

33. Ett förslag till kontrollprogram för verksamheten ska tas fram och ges in till tillsynsmyndigheten senast tre månader innan HVO-anläggningarna tas i drift. I programmet ska beskrivas hur besiktning och kontroll, såsom utsläppskontroll, med angivande av mätmetod, frekvens och värderingsmetod ska ske av verksamheten

och utsläpp samt miljöpåverkan från denna. Kontrollprogrammet ska vid behov kompletteras i takt med att nya anläggningsdelar tas i drift.

34. Bolaget ska fortlöpande och systematiskt arbeta med att minska miljöpåverkan, speciellt utsläpp av luftföroreningar och växthusgaser, från transporter. Som stöd för detta arbete ska en aktuell handlingsplan finnas och följas. Handlingsplanen ska i möjligaste mån omfatta alla slag av transporter som följer av verksamheten. Planen ska första gången lämnas till tillsynsmyndigheten senast två år efter att tillståndet har tagits i anspråk. Redovisning av genomförda och planerade åtgärder enligt planen ska ske i miljörapporten.

35. Preem AB ska årligen i samband med redovisningen av miljörapporten till tillsynsmyndigheten redovisa hur övergången från användningen av fossila råvaror till förnybara råvaror fortgår.

36. Tillsynsmyndigheten ska informeras om när nya typer av förnybar råvara som hänför sig till de tillståndsgivna provningspunkterna tas in. (Villkor 2 i dom den 17 september 2009)

Villkor avseende sanering, vattenverksamhet och övriga anläggningsarbeten

37. Bolaget ska ta fram en saneringsplan för dikesområdet i god tid innan arbeten i området påbörjas. Innan saneringsplanen tas fram ska kompletterande undersökningar utföras i dikesområdet för att fastställa utbredningen av eventuella föroreningar. Tillsynsmyndigheten ska ges möjlighet att lämna synpunkter på provtagningsplanen och får meddela villkor om undersökningar och avhjälpandeåtgärder.

38. Preem AB ska före exploateringen kontakta länsstyrelsen för samråd om var och i vilken omfattning åtgärder för att skydda arter och deras livsmiljöer ska vidtas i anslutning till exploateringsområdet. Fortplantningsområde för svart rödstjärt ska säkerställas inom verksamhetsområdet i enlighet med förslag i aktbilaga 33, Bilaga A Utlåtande om skyddade arter på Preemraff Göteborg.

39. Kompensationsåtgärder ska utredas för Entita, så att det klarläggs var och hur kompensationsåtgärder kan genomföras så att det har positiva effekter på populationen på Hisingen. Utredningen ska ges in till och godkännas av tillsynsmyndigheten (länsstyrelsen) i god tid innan arbetena enligt ansökan påbörjas.

40. Arbeten i vattenområde ska utföras i torrhet eller vid så låga flöden som möjligt och samråd ska ske med länsstyrelsen om åtgärder för att begränsa oförutsedd grumling, exempelvis på grund av kraftigt regn.

Delegationer

D1. Villkor vid revisionsstopp och kontroll

Preem AB föreslår att mark- och miljödomstolen, med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken, överlåter åt tillsynsmyndigheten att medge mildring av villkor om utsläpp till vatten under de månader som berörs av revisionsstopp samt att meddela villkor om kontroll.

D2. Fastställa villkor om rimliga VOC-åtgärder framtagna efter förslag av bolaget inom ramen för åtgärdsplan VOC.

För det fall domstolen finner att villkor om energihushållningsplan ska beslutas, föreslås istället följande lydelse:

D2. Fastställa villkor om rimliga åtgärder framtagna efter förslag av bolaget inom ramen för åtgärdsplan VOC respektive energihushållning.

Uppskjutna frågor

U1. Utsläpp till luft av svavel

Preem AB föreslår en provotid avseende svavelåtervinningsanläggningarnas reningseffekt innebärande att bolaget ska ta fram underlag för samt föreslå villkor avseende denna. Provotidsredovisningen avseende befintlig verksamhet ska ges in till domstolen senast två år efter det att tillståndet har tagits i anspråk. En fullständig provotidsredovisning avseende befintliga och nya anläggningar ska ges in senast två år efter det att HVO-anläggningarna tagits i drift.

U2. Utsläpp till luft av kväveoxider

Preem AB föreslår en provotid avseende åtgärder för att reducera utsläpp av kväveoxider i rökgaser. Efter en period med kompletterande mätningar och utredningar ska bolaget fastställa källa och orsak till att NO_x-halterna är högre än förväntat med installerad teknik i Skorsten 1 och Skorsten 2, samt redovisa möjliga åtgärder för att minska utsläppet. Bolaget ska vidare ta fram underlag för samt föreslå villkor avseende utsläpp av kväveoxider från hela raffinaderi-verksamheten. Prövotidsredovisning avseende befintlig verksamhet ska ges in till domstolen senast två år efter det att tillståndet har tagits i anspråk. En fullständig provotidsredovisning avseende befintliga och nya anläggningar ska ges in senast två år efter det att HVO-anläggningarna tagits i drift.

U3. Utsläpp till vatten

Preem AB åtar sig en provotid avseende vilka utsläpp som kan nås efter att ett nytt reningsverk har tagits i drift, innebärande att bolaget ska ta fram underlag för samt föreslå villkor avseende utsläpp till vatten. Redovisningen av provotiden ska ges in till domstolen senast två år efter driftsättning av HVO-anläggningarna. Av redovisningen ska det framgå vilka ytterligare åtgärder som behövs för att i förekommande fall nå den nedre delen av respektive intervall för gällande BAT-AEL, samt de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för att genomföra dem.

Vidare ska följande utredas och åtgärder vid behov föreslås:

- a) karaktärisering av utgående dag- och processavloppsvatten och undersökning av dess toxicitet,
- b) möjligheterna att begränsa utsläppen av relevanta särskilt förorenande respektive prioriterade ämnen enligt HVMFS 2019:25,
- c) möjligheterna att begränsa utsläppen via dagvattnet, vilket inkluderar rejektvatten från HPU1 och HPU2, samt
- d) påverkan i närrecipienten avseende processavloppsvattnets temperatur.

Prövotidsredovisningen ska ges in till domstolen senast två år efter det att HVO-anläggningarna har tagits i drift.

U4. Klimatåtgärder

Preem AB åtar sig en prøvotid avseende hur verksamheten påverkas av framtida klimatförändringar och vilket behov av åtgärder som föreligger.

Prövotidsredovisningen ska ges in till domstolen senast två år efter det att HVO-anläggningarna har tagits i drift.

U5. Vätgasåtervinning

Preem AB åtar sig en utredningsskyldighet för att klargöra möjlighet till processförändringar för att öka vätgasåtervinningen.

Prövotidsredovisningen ska ges in till domstolen senast två år efter det att HVO-anläggningarna har tagits i drift.

U6. Förbehandling av förnybara råvaror m.m.

Preem AB åtar sig att, efter att PTU har tagits i drift, under en prøvotid utvärdera förbehandlingen av förnybara råvaror inklusive avfallshanteringen och vid behov föreslå ytterligare åtgärder och slutliga villkor.

Utredningar och förslag på åtgärder ska redovisas till domstolen senast ett år efter att PTU har tagits i drift.

Provisoriska föreskrifter

(Med riktvärde nedan avses ett värde som, om det överskrids, medför en skyldighet för tillståndshavaren att vidta åtgärder så att värdet kan innehållas.)

P1. Utsläpp till luft av svavel

Svavelåtervinningsanläggningarna (SRU) ska, då Clausenhet och TGTU är i drift, som riktvärde drivas med en reningseffekt om minst 99,5 %, mätt per kalenderår.

P2. Utsläpp till luft av kväveoxider

Det totala utsläppet av kväveoxider, räknat som kvävedioxid, från raffinaderiverksamheten får som riktvärde inte överstiga 365 ton/år räknat som medeltal för senaste tre gångna kalenderår.

P3. Utsläpp till vatten

A. För tiden efter det att det nya reningsverket tagits i drift får som utsläppet av föroreningar från reningsverket, inte överstiga följande koncentrationer som månadsmedelvärden. Villkoret är uppfyllt om det innehålls minst 10 månader av 12.

Oljeindex 2 mg/l
TOC 15 mg/l
Totalfosfor 0,5 mg/l
Totalkväve 4 mg/l
pH 6-9
Susp. material 10 mg/l

B. För tiden efter det att det nya reningsverket tagits i drift får utsläppet av föroreningar från reningsverket, inte överstiga följande mängder per kalenderår.

Oljeindex 3 ton
TOC 15 ton
Totalfosfor 0,5 ton
Totalkväve 8 ton

BAKGRUND

Bolaget har anfört följande.

Preem är Sveriges största bolag för tillverkning och försäljning av drivmedel. Preem svarar för 80 procent av den svenska raffinaderikapaciteten och 30 procent av den nordiska. Preem är också ett av Sveriges största exportföretag. Preem har två raffinaderier; ett i Lysekil och ett i Göteborg.

Preems vision är att leda omvandlingen mot ett hållbart samhälle och att ha en viktig roll i omställningen till en fossilfri fordonsflotta. Ett led i detta arbete är att öka produktionen av biodrivmedel.

Preem framställer redan idag drivmedel med en hög inblandning av förnybart/fossilfritt. 2011 lanserades Preem Evolution Diesel. 2016 lanserades Preem

Evolution Diesel Plus, ett drivmedel med minst 50 procents inblandning av förnybart, som dessutom är Svanen-märkt. Dessutom har fler produkter med förnybart innehåll tagits fram, bl.a. Preem Evolution Bensin.

HVO står för Hydrerad Vegetabilisk Olja, och är en förnybar diesel som framställs genom hydrering (vätebehandling) av vegetabiliska oljor (t.ex. tallolja, som är en restprodukt från tillverkning av pappersmassa vid sulfatmassabruk) och/eller animaliska fetter. HVO har samma kemiska struktur som fossil diesel, vilket gör att den kan blandas in i höga halter i diesel inom ramen för motortillverkarnas specifikation.

Preem har satt upp en målsättning att till 2040 minska koldioxidutsläppen i hela bolagets värdekedja med 40 %. Detta måste framförallt åstadkommas genom att gå över till mer förnybar råvara vilket gör att utsläppen i användarledet minskar. Bolaget har som producent av drivmedel ett ansvar för att kontinuerligt minska koldioxidutsläppen bl.a. genom energieffektivisering. Företaget värderar även kontinuerligt möjligheterna att ersätta naturgas med biogas. Störst klimatnytta uppskattas man dock nå genom att reducera utsläpp i användarledet. Ett effektivt sätt bedöms vara en ökad produktion och användning av förnybara drivmedel, även om detta genom ökat energibehov och vätgasproduktion, innebär ökade lokala utsläpp vid raffinaderierna. Arbete pågår kontinuerligt inom Preem för att successivt kunna växla ut fossila råvaror mot förnybara i den grad teknikutveckling och tillgång tillåter. Upplysningsvis nämner bolaget att det vid Preems raffinaderi i Lysekil pågår ett utvecklingsarbete för att kunna fånga in koldioxid (det första steget av s.k. CCS — Carbon Capture and Storage).

Den planerade förändringen i raffinaderiet som denna ansökan gäller, innebär en anpassning av produktionen för att tillverka ännu större volymer från hållbara och förnybara råvaror. En beräkning som gjorts indikerar att man genom den tillkommande mängden förnybara bränslen skulle kunna reducera utsläppen av koldioxid i användarledet med två och en halv miljoner ton koldioxid per år.

Preemraff Göteborg har idag tillstånd till en årlig råoljegenomströmning om högst 6 miljoner ton, varav högst 300 000 ton förnybar råvara, samt att därutöver ta in ytterligare 200 000 m³ förnybar råvara i produktionen. Den planerade utvecklingen av raffinaderiet kan komma till stånd om den tillåtna mängden petroleumråvara bibehålls på nuvarande nivå och volymen förnybart utökas. Bolaget ansöker därför om att få öka raffinaderiets genomströmning och produktion för att utnyttja den tillkommande kapaciteten att tillverka förnybara drivmedel.

Ansökan avser en årlig genomströmning av högst 7,6 miljoner ton råolja, råoljebaserade matnings- och blandningskomponenter, natur- och biogas samt befintliga och kommande förnybara råvaror och blandningskomponenter, av vilken högst 6 miljoner ton får ha fossilt ursprung. Den tillkommande genomströmningen jämfört med nuvarande tillstånd kommer att utnyttjas för en utökad produktion av förnybara produkter. Efterhand som tillgången på förnybara råvaror ökar avser företaget att reducera importen av råolja och råoljebaserade matnings- och blandningskomponenter. För att möjliggöra utökad produktion av förnybara drivmedel ansöker bolaget även om tillstånd till en ny processanläggning för hydrering av förnybara råvaror till högkvalitativa drivmedel, en s.k. Green Feed Unit (GFU). HVO-projektet innebär ett ökat behov av vätgasproduktion vid raffinaderiet. Ansökan omfattar därför även tillstånd att få öka den maximala vätgasproduktionen hos HPU 2 med ca 50 %.

Utöver detta kräver GFU-anläggningen uppförande av tillhörande förbehandlingssteg avseende de förnybara råvarorna (PTU). Ansökan omfattar även tillstånd till nya tankar och system för importerade råvaror och lagring av mellanprodukter. Dessutom omfattar ansökan uppförandet av ett nytt reningsverk samt ett flertal mindre anpassningar och inkopplingar mot befintliga anläggningar, se figur nedan.

Under senare år har bolaget inom ramen för ett åtagande av bolaget gentemot länsstyrelsen om att nedströms dagens befintliga reningsverk, inom raffinaderiområdet, sanera utloppskanalen (hädanefter kallat Kanalen) samt den södra delen av den efterföljande vattenfåran (hädanefter kallat Diket) från föroreningar. Ansökan omfattar därför även planerade efterbehandlingsarbeten av Diket. Åtgärderna omfattar dels anläggande av en lösning (öppen kanal eller rör/kulvert), dels omledning av Diket för att möjliggöra efterbehandling. När området har sanerats planeras en säkerhetsdamm att anläggas i det sanerade området. Här kan orenat avloppsvatten samlas upp vid olika extrema händelser.

Slutligen omfattar ansökan frågan om verksamhet vid Preemraff Göteborg, dvs förnyat miljöbalkstillstånd till hela raffinaderiets verksamhet.

GÄLLANDE TILLSTÅND

Nuvarande grundtillstånd för Preemraff Göteborg är meddelat av Vänersborgs tingsrätt, miljödomstolen, den 3 juli 2002 i mål nr M 49-01. Tillståndet omfattar:

1. dittillsvarande verksamhet vid bolagets raffinaderi i Göteborg — inklusive verksamheten vid bergrummen på Risholmen — vid en årlig råoljegenomsättning av högst 6 miljoner ton,
2. idrifttagning av ombyggd isomeriseringsanläggning inkl. s.k. Molex-anläggning för tillverkning av drivmedel med sänkt aromathalt,
3. ombyggnad av Synsat- och CFI-anläggningarna samt härav möjliggjord ökad produktion av s.k. citydiesel och MK1 (miljöklass 1 diesel), samt
4. direktutlastning av 4 000 m³ bensin och 3 000 m³ gasolja.

Därutöver har domstolen lämnat bolaget:

- tillstånd att vid raffinaderiet få processa 200 000 m³ bioolja (dom den 17 september 2009 i mål nr M 432-09),
- tillstånd till direktutlastning av bensin vid bolagets raffinaderi på Hisingen med högst 4 500 m³ för år 2010 samt för tiden därefter med högst 4990 m³ per år.
- tillstånd till om- och tillbyggnader av befintlig GHT-anläggning (Green Hydro Treater) för produktion av grön diesel. Tillståndet gäller utöver tidigare tillståndsgiven verksamhet men inom gällande tillståndsram med en genomströmning av 6 miljoner ton råolja per år (dom den 10 juni 2013 i mål nr M 92-13), samt
- ovan nämnda tillstånd till anläggande och drift av vätgasproduktionsanläggningar för 37 000 Nm³ per timme, samt att
- 300 000 ton per år av tidigare tillståndsgiven genomströmning av 6 miljoner ton råolja får ersättas med förnybar råvara (dom den 30 mars 2017 i mål nr M 2840-16).

ANSÖKAN

Allmänt om verksamheten

Preems raffinaderi i Göteborg är beläget i området Syrhåla på sydvästra Hisingen inom Göteborgs kommun, ca 10 km väster om Göteborgs centrala delar.

Raffinaderiverksamheten omfattar, förutom process- och cisternområdet (fastigheterna XXX och 2:2), två bergrum för lagring av råolja på Risholmen samt två tryckcisterner för gas i Arendal.

Råoljan levereras med tankfartyg till Torshamnen, som är en del av Energihamnen. Oljan lossas antingen till bergrummen eller till cisterner på raffinaderiområdet. Förnybar råvara tas in via terminalen i Skarvikshamnen. Den förnybara råvaran läggs i raffinaderiets cisterner. Utlastningen av produkter sker huvudsakligen till Preems depå i Skarvikshamnen eller till fartyg. Preemraff Göteborg ansvarar för hanteringskedjan från och med lossningsutrustningen på kajen i Torshamnen, till och med gränsen till depåområdet och utlastningsutrustningen på kajen i Energihamnen. Hamnarna ägs och drivs av det kommunala hamnbolaget Göteborgs Hamn AB. Depå- och terminalverksamheten omfattas av ett separat miljötillstånd.

Verksamheten vid Preemraff Göteborg är enligt bolagets bedömning tillståndspliktig enligt följande bestämmelser i miljöprövningsförordningen (2013:251):

- 11 kap. 7 § (23.30-i); anläggning för raffinering av mineralolja eller gas
- 21 kap. 9 § (40.50-i); förbränning med en total installerad tillförd effekt av minst 50 megawatt men högst 300 megawatt
- 20 kap. 1 § (39.60); lagring och annan hantering av bränslen/kemiska produkter
- 12 kap. 1 § (24.01-i); tillverkning av organiska kemikalier (avser HVO-tillverkningen vid GHT- och GFU-anläggningarna med tillhörande rening)
- 12 kap. 23 § (24.23-i); tillverkning av oorganiska kemikalier (avser vätgastillverkningen vid HPU2 som delvis får icke-fossil matning)
- 29 kap. 32 § (90.241-i); behandling av animaliskt avfall (avser användning av animaliskt fett som råvara)

- 29 kap. 68 § (90.410); behandling av icke-farligt avfall (avser användning av vegetabilisk olja som råvara)
- 29 kap. 71 § (90.440); behandling av farligt avfall (avser användning av vegetabilisk olja som råvara i den händelse sådan klassificerats som farligt avfall)
- 21 kap. 5 § (40.15); tillverkning av gas eller vätskeformigt bränsle (avser övrig planerad råvaruanvändning, t.ex. biocrude, som ersättning för råolja)
- 29 kap. 50 § (90.50); lagring av farligt avfall som en del av att samla in det (avser lagring av förbrukad blekjord)

Lokaliseringsaspekter

Förutom ett fåtal enstaka bostadshus finns inga bostadsområden inom en radie av en kilometer från raffinaderiets anläggningar och rörledningar.

Fysisk planering

En fördjupad översiktsplan (FÖP) för Ytterhamnsområdet, vilken omfattar hela Preemraff Göteborgs anläggningsområde, antogs av kommunfullmäktige den 20 april 2006. Som anges i FÖP utgör Preem (liksom flera andra industriverksamheter i närområdet) industriellt riksintresse. Preems raffinaderiområde omfattas av stadsplan II-3110 (1480K-II-3110) i vilken anges att området ska användas för industriändamål. Ansökta förändringar samt befintlig raffinaderiverksamhet innefattas av den gällande detaljplanen.

Bolaget har år 2001 tagit fram en egen plan för utveckling av raffinaderiområdet, vilken har delgivits stadsbyggnadskontoret, Göteborgs Stad. De planerade förändringarna ryms inom denna plan. Det pågår ett arbete med framtagande av ny plan för Preemraff Göteborg.

Närområdet

Närområdet kring Preemraff Göteborg på södra Hisingen domineras av industrier och hamnområden. Öster och söder om anläggningen ligger Göteborgs centrala delar, och området är starkt påverkat av den urbana strukturen med en relativt intensiv trafik. Norr om raffinaderiet ligger Volvo Torslandaverken med omfattande fabriksanläggningar. Väg 155 passerar mellan raffinaderiet och Volvo.

Trafikintensiteten har ökat successivt i samband med ökad bebyggelse i Torslanda, samt på grund av de verksamheter som har etablerats längs vägen (bland annat logistikcenter). Väster om raffinaderiet ligger Torsviken samt en del verksamheter med anknytning till avfallshantering och deponering. Öster om raffinaderiet går Raffinaderivägen, avsedd för transporter till och från anläggningarna. Strax öster om raffinaderiområdet finns några få åretruntbostäder. I övrigt domineras bebyggelsen av industriverksamheter av olika slag.

Riksintressen

Utanför Preemraffs område, i Göteborgs skärgård, löper området som ligger inom Södra Bohusläns högexploaterade kust som sträcker sig från Lysekil till gränsen mellan Göteborg och Kungsbacka. I detta område får ingrepp i miljön, såsom

exploatering, endast ske om det inte påtagligt skadar områdets samlade natur- och kulturvärden. Turismens och det rörliga friluftslivets intressen ska särskilt beaktas. Generellt ska inte tillstånd ges för ny fritidsbebyggelse. Bestämmelserna ska dock inte hindra utvecklingen av de tätorter som redan finns eller det lokala näringslivet. På den högexploaterade kusten får industriella anläggningar byggas på platser där sådana redan finns och vindkraftverk får byggas inom hela riksintresset.

Områden som är klassade som riksintresse för naturvård enligt 3 kap. 6 § miljöbalken är Göteborgs skärgård samt kustområdet norr om raffinaderiområdet Nordre älvs estuarium. I sydöst finns även området Änggårdsbergen.

Hela Preemraffs område ligger inom ett område som är klassat som riksintresse för industriell produktion.

Skyddad natur

Raffinaderiet omges av en rad skyddsvärda områden såsom Natura 2000, naturreservat och naturvårdsområden.

Natura 2000-området Torsviken (SE052055), som gränsar till Preemraffs område, är ett Natura 2000-område med speciell status (SPA, Special Protected Area) enligt EU:s Fågeldirektiv. Främsta syftet är att de i Fågeldirektivet utpekade arterna sångsvan, salskrake och brushane ska bevaras långsiktigt. Torsviken är även ett så kallat IBA-område (Important Bird Area of Europe) som omfattar arterna vigg, knipa och bergand. Förutom de nämnda arterna förekommer ytterligare en rad fågeldirektivsarter i området. Området (som är ca 146 ha) består av den invallade Torsviken (Karholmsbassängen), med tillhörande strandängar, Södskärsbassängen samt Arendalsviken från Stora Risholmen i söder inklusive Södra Arendalsviken. De tre vattenbassängerna har ett vattendjup på endast några decimeter och är sammankopplade via förträngningar och trummor. Torsviken var tidigare en havsvik omgiven av betade strandängar, men under hela 1900-talet har landskapet runtomkring industrialiserats (från oljelager och flygplats till hamn- och

industriverksamhet). I norra delen av Torsviken finns en nedlagd deponi för farligt avfall och i den södra delen finns en invallad tipp för förorenade muddermassor. Trots omkringliggande verksamheter och ingrepp i området har Torsviken ett rikt fågelliv och är främst av stor betydelse som övervintrings- och rastlokal för fåglar. Antalet besökande fåglar under 2000-talet har dock minskat, vilket eventuellt kan sammankopplas till en förändring i områdets födotillgång. Enligt Torsvikens bevarandeplan från 2016 (Länsstyrelsen i Västra Götalands län, 2016) är området känsligt för ytterligare anläggningsarbeten liksom för utfyllnad av jordmassor. Området är även känsligt för utsläpp av processvatten och oljespill. Risken för spill och utsläpp är störst i Arendalsviken. De utpekade arterna sångsvan, salskrake och brushane kan, enligt bevarandeplanen, påverkas negativt av exempelvis försämrade vattenomsättning i bassängerna som påverkar födounderlaget, igenväxning och fragmentering av de strandnära miljöerna, liksom exploateringar och anläggningsarbeten inom eller i anslutning till området samt utsläpp från närbelägen industri och läckage från deponier som försämrar vattenkvaliteten. Preemraff Göteborg har gjort omfattande arbeten för att hindra att olja och andra miljöstörande ämnen når utanför raffinaderiområdet och för att förhindra att det når in i Torsviken. Man arbetar fortlöpande med dessa frågor. Föreliggande ansökan är en del i detta arbete.

Bolaget har låtit utföra naturvärdesinventeringar på, och i anslutning till, det planerade verksamhetsområdet.

Sammanfattningsvis pekar inventeringarna på att områdets skyddsvärde vad gäller dess naturvärden är relativt lågt. Förekomst av några fågelarter som riskerar att påverkas på ett förbjudet sätt har dock kommenterats av bolaget. Konsekvenserna av ansökt verksamhet för dessa beskrivs närmare under avsnittet om MKB.

I samband med inventeringar i området eftersöktes även rödlistade arter bland andra organismgrupper inom inventeringsområdet. Totalt sex rödlistade arter hittades:

Tusengömming (*Cryptosphaeria eunoma*) NT/Nära hotad

Oxtungsvamp (*Fistulina hepatica*) NT/ Nära hotad

Skogsalm (*Ulmus glabra*) CR/Akut hotad

Ask (*Fraxinus excelsior*) EN/Starkt hotad
Engelsk fetknopp (*Sedum anglicum*) NT/ Nära hotad
Mindre blåvinge (*Cupido minimus*) NT/ Nära hotad
Vid inventeringen av Syrhålbacken 2017 påträffades ål (*Anguilla anguilla*)
CR/Akut hotad.

Luftmiljöförhållanden

Bolaget har beskrivit Meteorologiska förhållanden samt en beskrivning av befintlig luftkvalitet i Göteborg, med avseende på kväveoxider, partiklar, svaveldioxid och kolväten. I större delarna av Göteborg och under stor del av tiden är luftkvaliteten förhållandevis god. Det ofta blåsiga vädret bidrar till god omblandning och ventilation av luften. Samtidigt består Göteborgsområdet av ett antal dalgångar med intensivt trafikerade leder. Vid kall väderlek kan markinversioner och dålig ventilation i dalgångarna ge upphov till förhöjda halter av luftföroreningar. Tidvis förekommer luftföroreningshalter i Göteborg som närmar sig eller till och med överskrider fastställda miljökvalitetsnormer. Problematiska haltnivåer uppträder främst i anslutning till trafikleder och hårt trafikerade gatumiljöer. Huvudsakligen är det halterna av kvävedioxid (NO₂) och partiklar med aerodynamisk diameter större än 10 µm (PM₁₀) som riskerar överskrida miljökvalitetsnormer och miljömål. Halterna av fina partiklar (med aerodynamisk diameter mindre än 2,5 µm, PM_{2,5}) och svaveldioxid (SO₂) i Göteborg brukar normalt inte vara högre än miljökvalitetsnormer och miljömål. Halterna av trafikrelaterade ämnen är som högst i gatunivå och minskar med avståndet från utsläppskällan. I taknivå är halterna därför lägre. Halterna i bakgrundsluft är för de flesta ämnen låga, men kan ändå ge ett visst bidrag till det totala. En del kommer från källor utanför Sverige via långdistanstransport. För kväveoxider är denna andel liten och det lokala bidraget dominerar. För partiklar, både som PM₁₀ och som PM_{2,5}, ger avlägsna källor ett betydande tillskott till de totala halterna.

Halter av kolväten i omgivningsluft på mättes på Hisingen under 2013 varvid mätningarna visade att det förelåg en viss förhöjning av halterna för propan, n-butan, n-pentan, isobutan, 2- & 3-metylpentan och bensen vid sydliga till

sydvästliga vindar. Eftersom både raffinaderierna och Energihamnen är lokaliserade i dessa vindriktningar bedömdes det vara rimligt att dessa verksamheter tillsammans står för en betydande haltandel för dessa ämnen. En jämförelse med de tidigare mätningarna från 2003 visade att halterna av VOC på mätstationen låg på ungefär samma nivå idag.

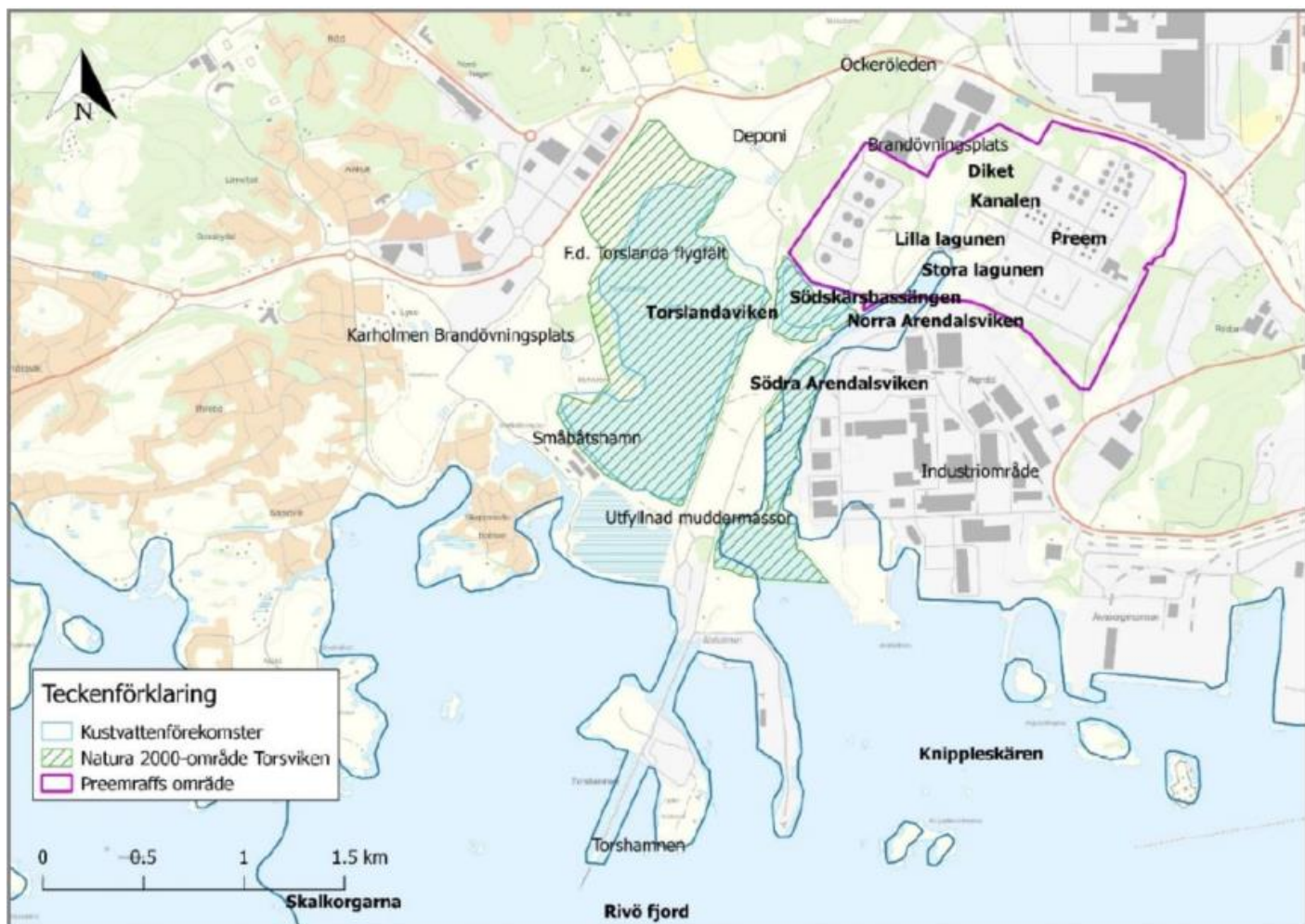
Bensenhalten 2013 (som medelvärde under mätperioden) var vid mätplatsen i storleksordningen $1 \mu\text{g}/\text{m}^3$ och långt under gällande miljö kvalitetsnorm ($5 \mu\text{g}/\text{m}^3$). Som årsmedelvärde uppskattades att halterna av bensen sannolikt skulle tangera miljö kvalitetsmålets precisering på $1 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Bedömningsgrunder för halter av etylbensen saknas. Inte heller finns andra uppmätta data för halter av etylbensen rapporterade hos Datavärd Luft. Medelhalten av eten under samma mätperiod var ca $1 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Årsmedelvärdet uppskattades tangera eller underskrida den rekommenderade medicinska lågrisknivån på $1,2 \mu\text{g}/\text{m}^3$ för livstidsexponering – sett som medelvärde under ett kalenderår.

Recipientförhållanden

Närrecipienten för utsläpp av Preemraff Göteborgs renade avloppsvatten och dagvatten utgörs av en vik (Arendalsviken) i Rivö fjord, som är en del av Göta älvs mynningsområde. Preemraff ligger inom delavrinningsområdet Rinner mot Rivö fjord som ingår i huvudavrinningsområdet Mellan Göta älv och Bäveån. Det behandlade avloppsvattnet från Preemraffs reningsverk leds via en kanal till en bäck (kallat "Diket") som leder till Lilla lagunen (se figur nedan). Dagvatten från raffinaderiområdet leds också ut i Lilla lagunen. Lilla lagunen mynnar i en större damm (Stora lagunen), vilken i sin tur mynnar i den nordöstra spetsen av Norra Arendalsviken. Därifrån kan vattnet transporteras vidare antingen via kulvertar in till Södskärsbassängen varifrån vattnet på nytt kan rinna in i Norra Arendalsviken sydligaste del för vidare transport via Södra Arendalsviken ut i Rivö fjord, eller via ett vassområde i mitten av Norra Arendalsviken vidare till den södra delen och vidare ut till Rivö fjord via Södra Arendalsviken. Från Södskärsbassängen finns det

också en förbindelse in i Torslandaviken. På grund av kulvertarnas lägen och det smala grunda vassområdet i mitten av Norra Arendalsviken så är den huvudsakliga transportvägen för vattnet från Preemraffs område via Södskärsbassängen. Vid högvatten i havet transporteras havsvatten in i alla bassänger upp till Stora lagunen vilket tillfälligt kan ändra avloppsvattnets väg. Rivö fjord är en kustvattenförekomst som i den senaste förvaltningscykeln delats upp i två nya vattenförekomster, Rivö fjord nord och Rivö fjord syd. I närområdet ligger även de genom invallningar skapade dammarna Torslandaviken (även benämnd Torsviken och Karholmsbassängen) och Södskärsbassängen, vilka båda är klassificerade som övrigt vatten av Vattenmyndigheten.

Statusklassificeringen för Rivö fjord är Måttlig ekologisk status och God kemisk status med undantag för kvicksilver, PBDE och TBT. Miljökvalitetsnormen är

beslutad till Måttlig ekologisk status 2027, och God kemisk status med undantag för kvicksilver och PBDE, samt tidsfrist till 2027 för TBT.

Vattenförekomsten Rivö fjord är påverkad av en rad olika källor och fysiska aktiviteter vilket resulterat i att God ekologisk och kemisk status inte uppnås i dagsläget. I vissa avseenden har statusen förbättrats efter en tid med sämre förhållanden, exempelvis avseende kvävehalter och föroreningsgrad, men fortfarande behöver den totala belastningen minskas för att en God status ska kunna uppnås.

När det gäller dammarna inom är dammarna inom Torsvikens Natura 2000-område konstaterar bolaget sammanfattningsvis att de är påverkade både genom fysisk inverkan och via tillförsel av näring och miljöstörande ämnen sedan de skapades. Belastningen har dock minskat under senare tid och i den miljö som skapats har relativt goda förutsättningar för flora och fauna uppstått.

Klimatanpassning

För att möta framtida klimatförändringar har bolaget analyserat olika klimatscenarier, med avseende på översvämningsrisker, med tidshorisont fram till år 2100. Bolaget avser att bygga nya processområden samt reningsverket som lägst på en nivå över 2,8 m över havet. Denna nivå bedöms genom de studier och modellberäkningar som gjorts kunna klara de beräknade högsta översvämningsnivåerna till följd av havsnivåhöjningar och skyfall. En säkerhetsdamm planeras också att anläggas i det så kallade Dikesområdet i samband med saneringen. Denna damm beräknas kunna användas för att ta hand om förorenat översvämningsvatten och avloppsvatten för att undvika att det sprids vidare till recipienten.

Befintliga anläggningar och verksamhet

Vid Preemraff Göteborg omvandlas råolja genom destillation till propan, butan, bensin, flygbränsle, diesel-, eldnings- och tjockolja. Utöver detta samprocessas förnybara råvaror tillsammans med dieselolja till HVO.

De olika stegen i tillverkning och hantering kan generellt beskrivas enligt följande:

- lossning och lagring av råvaror
- fraktionering av råolja samt vidarebehandling av komponenter
- lagring och vidareförädling av halvfabrikat
- lagring och blandning av komponenter
- utlastning av produkter

Huvudprocessen utgörs av råoljedestillationen varur de olika kolvätefraktionerna erhålls. Processanläggningarnas huvudsakliga uppgifter är att:

- separera olika kolvätefraktioner från varandra, rena oljan från oönskade ämnen, och
- förändra kolvätenas struktur i syfte att erhålla mer önskvärda egenskaper vid användningen av produkterna.

Översiktligt går processen ut på att råoljan leds till råoljedestillationsanläggningarna vari råoljan värms upp och går in i destillationskolonnen för fraktionering. Vid fraktioneringen separeras ett antal olika kolvätefraktioner i form av gas, nafta, fotogen, lätt och tung gasolja samt återstod (tjockolja). De olika fraktionerna vidareförädlas och renas innan de blandas till färdiga oljeprodukter. De viktigaste delarna av processområdet är följaktligen anläggningarna för råoljedestillation, avsvavling, gasseparation, isomerisering, reformering, avaromatisering, hydrering av förnybara råvaror, svavelåtervinning samt ångpannor.

En överblick över anläggningen ges i nedanstående figur.

Totalt finns ett 40-tal process- och hjälpanläggningar.

De större anläggningarna inom verksamheten är: (Anläggningarnas nummer och position i processerna framgår av figuren nedan).

- Råoljedestillation, CDU 1 och CDU 2
- Avsvavling av fotogen, nafta, lättbensin och LPG, DHT 3 och DHT 4
- Reformeringsanläggning, CRU 5, med bensenstripper, anläggning 13
- Gasseparationsanläggning, LPG 6
- Isomeriseringsanläggning, Penex 12 och Molex 60
- Avsvavling och vätebehandling för diesel- och eldningsolja, Synsat 15 och GHT/iso-GHT 16, med gemensam anläggning 17
- Vätgasrening, del av anläggning 17
- Vätgasframställning, HPU 61
- Aminsystem, anläggning 7, 8 och 9
- Svavelåtervinning, SRU 27, 28 och 29
- Restgasbehandling, TGTU 14
- Lagringscisterner, anläggning 20 och 22
- Produktblandare, anläggning 24

Vid raffinaderiet används olika kemikalier, som exempelvis tork-och katalysatormassor, kvävgas, smörjoljor, processtillsatser, rengörings- samt laboratoriekemikalier. Stora volymer flytande kemikalier levereras med tankbil och lagras i egna cisterner inom process- respektive cisternområdena. Mindre volymer hanteras i container eller fat.

Lagring av kemikalier sker på hårdgjord, invallad yta, antingen i form av betonginvallning eller, ifråga om fat och containrar, på uppsamlingsanordning. Lagerbehållare som fylls på är försedda med överfyllnadsskydd.

Bränslet som används i processerna består till 99 % av raffinaderigaser och naturgas. Brännolja eldas endast undantagsvis. I raffinaderiets processer uppstår restvärme som tillvaratas i ett vattenburet system och därefter levereras till externa mottagare. Preemraff Göteborg arbetar fortlöpande med att energieffektivisera produktionen, avseende både den dagliga driften och investeringar i förbättringsåtgärder. Ett energiledningssystem tillämpas och verksamheten omfattas av lagen om energikartläggning.

Ansökta nya anläggningar och förändring av verksamhet

Miljöfarlig verksamhet

I **GFU-anläggningen** (Green Feed Unit) omvandlas olika förnybara råvaror till transportbränslen. Variationen i den framtida tillgången av förnybara råvaror gör att anläggningen byggs för att kunna hantera flera typer av råvaror. Genom katalytisk vätebehandling omvandlas råvaran till kolväten med samma prestanda som konventionella transportbränslen. Efter rening och fraktionering är den huvudsakliga slutprodukten förnybar diesel (HVO) och förnybart flygbränsle (JET). Det bildas även mindre mängder bensinråvara och lättare kolväten.

I **Pre Treatment Unit** (PTU) förbehandlas de förnybara råvarorna, förutom talloljor. Syftet är att avlägsna föroreningar innan de processas i GFU eller GHT. Utan förbehandling skulle föroreningarna orsaka igensättningar och snabbt deaktivera katalysatorerna. De förnybara råvaror som köps in till befintlig verksamhet är redan

förbehandlade, men tillgången på dessa är begränsad, varför en förbehandlingsanläggning är nödvändig för framtida produktion. Föroreningarna som behöver tas bort är bland annat fosfolipider, metaller (Na, Ca, Mg, K, Fe m.fl.) och spår av fasta föroreningar.

En utökad kapacitet att tillverka vätgas är nödvändig för framtida produktion av förnybara drivmedel i GFU. Bland de planerade anläggningarna ingår därför en vätgasanläggning baserad på ångreformerings av lätta kolväten (*HPU 2 — Reformer för vätgasproduktion*). För industriell användning i medelstor till stor skala är denna metod den kommersiellt dominerande metoden att producera vätgas, och den står för ungefär hälften av den vätgas som produceras globalt. Ansökt anläggning motsvarar HPU 2 i ovan nämnd tillståndsdom från mark- och miljödomstolen, den 30 mars 2017 i mål nr M 2840-16, men med utökad kapacitet (nu ca 30 000 Nm³/h).

Förändringarna i processanläggningarna med HVO-projektet medför även ändringar på flödet av råvaror och produkter som måste hanteras i raffinaderiets *tankpark*. Ändringarna innebär en kombination av ändrad service på befintliga tankar, komplettering med nya tankar i befintliga invallningar, nya tankområden samt kompletterande rördragning och pumpar.

Förnybara råvaror som renats i PTU mellanlagras inom ett tankområde (tankområde C) i anslutning till anläggningen. För att på ett optimalt sätt hantera olika kvaliteter från de olika PTU-linjerna behövs ett flertal tankar. Inom området planeras för upp till 3 tankar om vardera cirka 8 000 m³. För att utnyttja befintlig anläggning på bästa sätt planeras även vissa befintliga tankar att utnyttjas för den ökade hanteringen av förnybara råvaror och produkter. Alla förändringar i befintliga anläggningar granskas enligt Preems normala rutiner avseende eventuellt ändrade miljö- och säkerhetskrav.

Den planerade utbyggnaden medför att mängden processavloppsvatten som måste ledas till *avloppsvattenreningen* kommer att öka med i storleksordningen 20-30 %. Vattnet från de nya anläggningarna kommer även att ha en något annorlunda

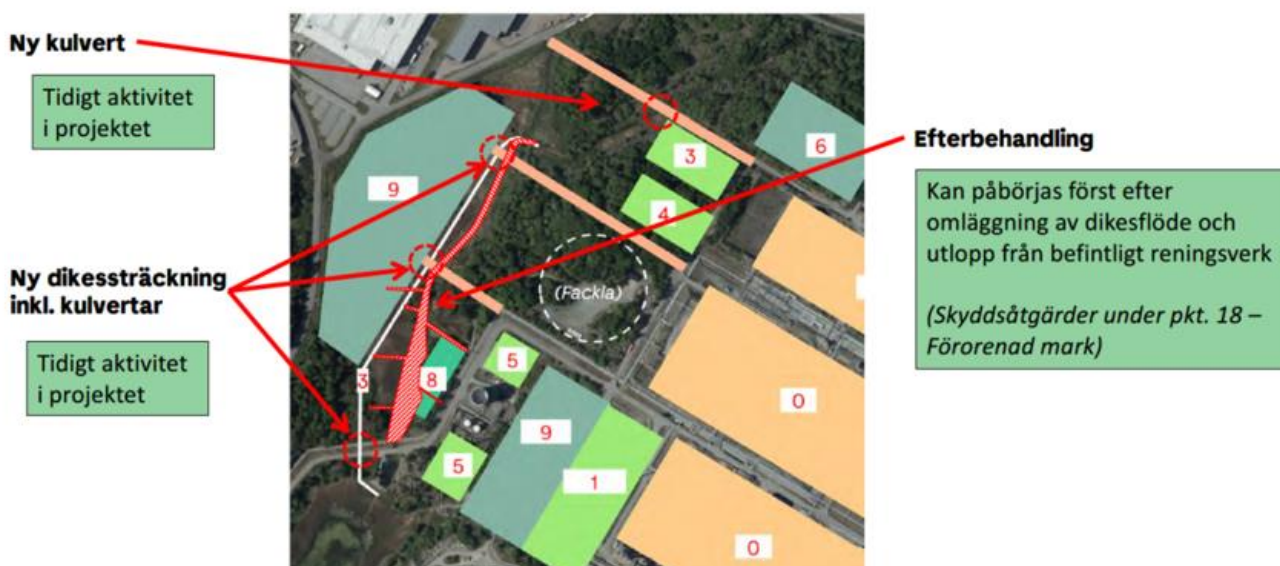
sammansättning än processavloppsvatten från befintliga anläggningar, bland annat beroende på bättre segregering mellan kontaminerat avlopp och rent dagvatten. För att bibehålla befintlig miljöstatus i recipienten planeras betydande om- och tillbyggnader av raffinaderiets avloppsrening.

Vattenverksamhet

Under raffinaderiets tidiga verksamhetsår var oljenivåerna i avloppsvattnet betydligt högre än nuvarande nivåer. I takt med att vattenområde och diken väster om avloppsreningsverket har vuxit igen har oljan inlagrats i de ansamlade växtlagren. Genomförda markundersökningar har påvisat betydande föroreningsnivåer inom ett område motsvarande en tidigare vattenspegel i området samt i angränsande diken. I samband med de planerade ombyggnaderna av avloppsreningsverket avser Preem att efterbehandla det förorenade området. Vald metod är grävning.

För att möjliggöra detta kommer utloppet från reningsverket att ledas om till Lilla lagunen. En ny dikesfåra kommer också att grävas väster om det förorenade området till Stora lagunen. Den betonginkladda Lilla lagunen får därigenom förbättrad funktion som extra säkerhetsspärr för avloppsvatten från raffinaderiområdet.

Vattenverksamhet

I den norra delen av Preems område planeras en ny extern tillfartsväg till raffinaderiet samt nya process-, tank- och entreprenadområden. I detta område finns idag en enklare brandinsatsväg, f.d. åkerområden samt diken. För att kunna anlägga och utnyttja området behöver nuvarande diken kulverteras.

Preem äger fastigheten XXX där efterbehandling och omledning av Diket samt kulvertering ska utföras. Erforderlig rådighet föreligger således. Enligt dom från miljödomstolen, den 4 april 2006 i mål nr M 217-05 angående Syrhåla dikningsföretag 2006, har Göteborgs VA-verk (numera Göteborgs stad, Kretslopp & vatten) ansvar för utförande- och underhållskostnader på dikets delsträcka från fasthetsgränsen i norr till en punkt strax norr om kanalens mynning i Diket. Föreliggande ansökan innebär inte någon ändring i fråga om detta ansvar.

Tidplan

Arbetet med de planerade förändringarna kommer att utföras över en längre tidsperiod. För HVO-projektet handlar det under första året av anläggningsfasen om att skapa markförutsättningar och infrastruktur.

Andra året installeras processutrustningen och ansluts mot befintligt raffinaderi i rörsystem, elsystem och styrsystem.

Under tredje året görs nödvändiga anpassningar och provkörningar. Anläggningen beräknas vara i produktion 36 månader efter byggstart.

Rivningsarbete, hantering av förorenade massor, skyddsåtgärder samt uttransport av utgrävda massor avses utföras successivt under genomförandet av ansökta åtgärder och beräknas vara färdigt drygt tre år efter projektstart.

Miljökonsekvensbeskrivning

Av till ansökan fogad MKB framgår sammanfattningsvis följande.

Klimatpåverkan

Tillverkningen av drivmedel, både fossila och förnybara, kräver energi och ger utsläpp av koldioxid. Energin som används härrör huvudsakligen från den restgas som uppkommer i raffinaderiprocessen, samt inköpt naturgas. Koldioxiden har till största delen sitt ursprung i förbränning av fossil bränsle och naturgas i processugnar och ångpannor. Förutom från förbränning av bränslen är en del av koldioxiden processrelaterad och uppkommer vid vätegasproduktionen från naturgas. En mindre del av den koldioxid som bildas har sitt ursprung i de förnybara råvarorna och kan betecknas som koldioxid av icke-fossilt ursprung, även kallat "biogen" koldioxid. Ytterligare biogen koldioxid är processrelaterad och uppkommer direkt vid hydreringen av oljor och fettsyror i GFU och GHT. Huvuddelen av det tillkommande utsläppet av koldioxid kommer att vara biogen koldioxid. Ökningen av fossil koldioxid härrör från en ökad användning av naturgas. Det bör samtidigt noteras att de förnybara drivmedlen ger en reduktionen av fossil koldioxid i användarledet som är mer än 30 gånger större än ökningen av fossil koldioxid från raffinaderiet.

Utsläpp till luft

Bolaget har låtit beräkna spridningen av utsläppen till luft från raffinaderiet. Beräkningarna är gjorda för tre olika scenarier; nuläget, nollalternativ och ansökt alternativ, och avseende svaveldioxid, kvävedioxid, partiklar och kolväten. Resultaten presenteras i MKB, avsnitt 8.1-6. Raffinaderiets utsläpp bidrar till viss påverkan på luftkvaliteten i närheten, men bidragen är förhållandevis begränsade. Med en utökad verksamhet beräknas haltbidragen öka. Vid normal drift är ökningen inte så stor. De största haltbidragen kommer att erhållas vid perioder med omfattande driftstörningar och därmed stort behov av fackling. Haltbidragen förväntas inte tillsammans med andra utsläppskällor bidra till att överskridande av miljökvalitetsnormer kommer att ske.

Utsläpp till vatten

Utgående renat processvatten leds via ett dammsystem till recipienten där den närmaste vattenförekomsten är den nyligen avgränsade Rivö fjord nord, tidigare

Rivö fjord. För att utreda påverkan på recipienten har en rad utredningar utförts, exempelvis modellering av spädning och spridning av utgående vatten, kemisk karaktärisering och toxicitetstester samt provtagning av ytvatten och sediment i närliggande vattenområden. Bedömningar utifrån dessa utredningar presenteras i MKB, avsnitt 8.7. Rivö fjord utsätts för påverkan från en stor mängd verksamheter genom sitt storstadsnära läge och lokalisering vid utloppet av Göta älv och uppnår därför i dagsläget inte en god ekologisk eller kemisk status. På grund av hamnverksamheten och farleden (riksintresse) samt påverkan från omkringliggande vattenförekomster har vattenmyndigheten sänkt kravet för vattenförekomsten till måttlig ekologisk status år 2027. Detta är dock ett lägsta krav och gemensamma ansträngningar behövs för att statusen ska förbättras.

Den verksamhet som Preemraff bedriver ställer höga krav på reningskapaciteten. Vid den fortsatta driften kommer den att utökas och förbättras, för att förhindra ökade utsläpp av förorenande ämnen jämfört med idag och istället sträva efter att minska dessa. Detta innebär att utsläppen till vatten inte behöver öka trots den utökade produktionen. Samma villkor som gäller idag föreslås för ansökt verksamhet avseende maximala utsläppsmängder av olja, organiskt material, kväve och fosfor. För kväve beräknas den maximala halten i utgående vatten kunna sänkas till hälften jämfört med idag. Påverkan på ytvatten av raffinaderiets utsläpp efter planerad ombyggnad kan därför förväntas vara likartad som vid befintlig verksamhet. Vid nuvarande och framtida förhållanden behövs en marginal till villkorsgivna halter och mängder för det fall det uppstår driftstörningar. Utsläppen från raffinaderiet vid sökt alternativ bedöms sammanfattningsvis inte leda till att någon kvalitetsfaktor i vattenförekomsten Rivö fjord eller Rivö fjord nord försämras.

Buller

Den utredning som har gjorts av bullerspridningen från Preemraff redovisar resultat från både beräkningar och mätningar i sju områden med bostadsbebyggelse kring raffinaderiet. Det framgår att den ekvivalenta ljudnivån vid närliggande bostäder generellt inte överstiger 45 dB(A) nattetid. Enligt mätningarna är de högsta

uppmätta ljudnivåerna mellan 40 och 45 dB(A). Preems bidrag till ljudnivåerna uppskattas vara mindre, då det i mätpunkterna också förekommer bakgrundsbuller. Ljudemissionen från den vätgasanläggningen (HPU 1) som nyligen har tagits i drift, har beräknats och har uppskattats att inte förändra ljudnivån vid närliggande bostäder. Inför planerade utbyggnader har nytillkommande utrustning valts ut med hänsyn till låg bulleremission och med placering på sätt som ska skärma och dämpa buller. Ett antal av de nytillkommande bullrande utrustningarna kommer att placeras inomhus. Bedömningar har gjorts av bullernivåerna kring det utbyggda raffinaderiet. Beräkningarna visar att raffinaderiets tillkommande bidrag till buller från anläggningen kommer att vara mindre än 45 dB(A) utanför Preemraffs område. Bullerbidraget vid de närmaste bostäderna från de planerade anläggningsdelarna har beräknats till 28-40 dB(A).

Natur och artskydd

I vissa avseenden kan Preemraffs verksamhetsområde klassas som ruderatmark med förutsättningar för artrikedom. Vissa, mer oanvända, delar av verksamhetsområdet kan även anses utgöra en "refug" för vissa arter eftersom de, då området är inhägnat, kan leva mer ostört än i annan natur. Det senare kan till exempel eventuellt hävdas vad gäller berguvens förekomst i området. Att värdera Preemraffs påverkan, negativ som positiv, på flora och fauna i omgivningarna är därför komplext. I jämförelse med mer storskaliga förändringar i flora och fauna, bedöms dock de planerade tillkommande anläggningarna, och till dessa kopplade utsläppseffekter och annan påverkan, ha en knappt mätbar påverkan på omgivande ekosystem. I samband med byggnation av anläggningar kan en del lokala habitatförluster ske, samtidigt som nya habitat kan tillkomma. Inverkan på några fågelarter beskrivs närmare.

Ett *berguvspar* (VU, EU) uppehöll sig och häckade regelbundet inom området fram till och med 2017. Sedan dess tycks dock uvarna ha lämnat området, det har inte observerats några berguvar sedan hösten 2017, inte heller under den riktade inventering efter arten som genomfördes 2019 (Svedholm 2019). Boplatsen har varit placerad i hällmark som inte kommer att påverkas av ansökt verksamhet, och

födösök sker sannolikt främst utanför området. Ökat buller samt belysning skulle kunna medföra störningar men arten häckar ofta i starkt buller- och ljusutsatta miljöer och tycks vara tämligen tolerant mot den typen av påverkan. Häckplatsen bedöms inte påverkas av ansökt verksamhet, men delar av födosöksområdet kan påverkas. Tillgången på bytesdjur bedöms inte heller påverkas. Fågelarten *entita* har konstaterats häcka i arealer som påverkas av ansökta åtgärder och drabbas av viss förlust av häckningsbiotop på ett sätt som gör att observerats revir minskar under en kritisk gräns. Förlusten avses kompenseras med holkuppsättning eller skapande av högstubbar som i viss mån kan kompensera för förlorad areal och att höja kvaliteten på kvarvarande miljöer. Också *stare* bedöms förlora åtminstone ett av två häckningsrevir. Förlusten bedöms kunna kompenseras genom uppsättning av starholkar. *Svart rödstjärt* bedöms kunna fortsätta använda industriområdet för häckning om alltför överdriven ”uppsnyggning” av skräpmarker och upplag undviks.

För de arter som kan antas nyttja området under häckningstid föreslår utredaren följande anpassningar för att undgå förbuden i artskyddet. I de områden som markerats som ”lövskog” ska avverkningar undvikas under perioden 10 mars - 30 september. I området som markerats som ”vassområde” ska vass- och buskröjning undvikas under perioden 20 april – 31 augusti. I övrigt är, med ovannämnda undantag, de arter som berörs breda i sitt habitatval och kan finna motsvarande livsmiljöer i omgivningarna trots ansökta åtgärder.

Vad gäller Natura 2000-området Torsviken har påverkansbedömningen gjorts i förhållande till de utpekade arterna brushane, salskrake, sångsvan, vigg, bergand och knipa. Arterna ska bevaras långsiktigt. För att möjliggöra detta måste naturmiljön bibehållas och förbättras. Varje art ska bidra till att upprätthålla gynnsam bevarandestatus inom sin biogeografiska region. Vad gäller vattenutsläppen från raffinaderiet bedöms dessa endast ha en begränsad påverkan på miljöförhållandena i Natura 2000-området vid ansökt alternativ. Påverkan vid nuvarande utsläpp är av liten omfattning, och den bedöms inte öka ens om de maximala utsläppsnivåer som ansöks om skulle förekomma. Fågellivet bedöms inte

heller påverkas av buller från planerad utbyggnad och tillkommande anläggningar. Ljudnivåerna från Preems framtida anläggning når sannolikt inte nivåer som väsentligt stör fåglarna i Natura 2000-området. Bullret består inte av plötsliga höga ljud och bakgrundsbullret i området är påtagligt, vilket mildrar eventuella effekter av bullret från raffinaderiet.

Begränsningar och försiktighetsmått

BAT-slutsatser

Verksamheten vid Preemraff Göteborg är enligt bolagets bedömning tillståndspliktig enligt 11 kap. 7 § (23.30-i) och 21 kap. 9 § (40.50-i) miljöprövningsförordningen (2013:251), MPF. Prövningspunkterna avser anläggning för raffinering av olja eller gas, samt för förbränning med en total installerad tillförd effekt av minst 50 megawatt men högst 300 megawatt. Den huvudsakliga industriutsläppsverksamhet (huvudverksamhet) som bedrivs på anläggningen är raffinering av mineralolja eller gas (11 kap. 7 § MPF). BAT-slutsatser för denna typ av verksamhet offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning (EUT) den 28 oktober 2014. Slutsatserna ska följas från och med den 28 oktober 2018. I underbilaga till ansökans bilaga C redovisas de BAT-slutsatser som är tillämpliga på bolagets huvudverksamhet (huvudslutsatser) tillsammans med en beskrivning av hur de uppfylls. Utsläppsvärden i BAT-slutsatser gäller endast vid normala driftförhållanden. Ett visst antal uppmätta värden får alltså räknas bort vid bedömningen om ett utsläppsvärde innehålls. Vid redovisningen i underbilagan har Naturvårdsverkets vägledning om industriutsläppsverksamheter (rapport 6702) följts. I de fall värden till följd av onormal drift har räknats bort anges detta i anslutning till respektive BAT-slutsats.

Ansökt verksamhet omfattas inte av några BAT-slutsatser för s.k. sidoverksamhet eller för övergripande frågor (horisontella slutsatser). Verksamheten berörs dock av ett antal horisontella BREF-dokument som antagits under IPPC-direktivet, vilka ska användas som referens vid tillståndsprövningen. Dessa avser utsläpp från lager, energieffektivitet och industriella kylsystem. Bolaget har gått igenom samtliga

slutsatser utan utsläppsvärden i dessa dokument. I tillämpliga delar arbetar bolaget huvudsakligen enligt de metoder som finns beskrivna. På motsvarande sätt kommer, i fråga om planerad ny verksamhet (HVO-projektet), krav att ställas på leverantörer som säkerställer att slutsatserna följs.

Utsläpp av flyktiga organiska ämnen (VOC)

Bolaget har kartlagt källor till utsläpp av VOC i verksamheten och konstaterar att processområdet står för en VOC-emission som i snitt är ungefär hälften så stor som de övriga sammantagna utsläppen. Kartläggningen har inriktats mot raffinaderiets cisterner varvid åtta cisterner (tre med inre flytande tak, och tre med fast tak) inom råoljeområdet bedömdes orsaka förhöjda kolväteemissioner. Åtgärder på läckande cisterner kan vidtas successivt som löpande underhållsåtgärder enligt övergripande underhållsplan utförs. Aktuella råoljecisterner beräknas delvis kunna åtgärdas inom tidsramen för förevarande tillståndsprovning men delvis kommer åtgärder inte kunna genomföras utan föregående ytterligare kartläggning och planering. Bolaget bedömer att åtgärder inom den kommande cisternunderhållsplanen kan vidtas så att utsläppen kan minska med ytterligare 10-15% jämförd med nuvarande medelnivå. Preem avser utföra de åtgärder som inte leder till orimligt höga reduktionskostnader samt föreslår att framdriften av åtgärdsplanen redovisas till tillsynsmyndigheten i den årliga miljörapporten.

Statusrapport och förorenad mark

Preem har den 3 oktober 2018 gett in slutversionen av en statusrapport till länsstyrelsen. Rapporten har godkänts av länsstyrelsen och har bifogats ansökan. Hur förorenad mark inom raffinaderiområdet kommer att hanteras i samband med anläggningsarbetet beskrivs i miljökonsekvensbeskrivningen (avsnitt 4). Bolaget har sammanfattningsvis anfört följande.

Hanteringen av olja och petroleumprodukter vid raffinaderiet har under åren gett upphov till oavsiktliga utsläpp av olja och petroleumkolväten till mark och vatten. Förebyggande åtgärder och barriärer av olika typ har införts, särskilt i områden där risken för spill och läckage bedömts vara stor. Exempel på åtgärder är användning

av spillkar, hårdgjord markyta och förändrade arbetsrutiner. Ett program för tätning och förbättring av invallningarna runt cisternerna avslutades under inledningen av 2019. Omfattningen av befintlig markförorening inom själva raffinaderianläggningsområdet är kartlagd och riskbedömd och redovisa i till ansökan fogad statusrapport.

Föroreningssituationen kring Diket och Kanalen sammanfattas enligt följande.

Resultatet från provtagningarna 2018 visar sammanfattningsvis på liknande halter och utbredning av olja och tungmetaller i de förorenade sedimenten i den befintliga Kanalen och det befintliga Diket som vid tidigare provtagningar (2011).

Föroreningen går väl att avgränsa visuellt i fält då de oljeförorenade sedimenten är mycket mörka och har en kraftig lukt. I de planerade lägena för den nya kanalen och det nya diket har i regel låga eller måttliga föroreningshalter påvisats i marken. Lokalt vid sträckningen för den nya kanalen förekommer dock högre halter av metaller i fyllnadsmassor vilka bör åtgärdas.

Kostnads-nyttoanalys på energiområdet

Enligt lagen (2014:268) om vissa kostnads-nyttoanalyser på energiområdet ska i vissa fall utredas potentialen för användning av högeffektiv kraftvärme, fjärrvärme eller fjärrkyla och spillvärme från industrin. Preem har för Energimyndigheten presenterat en analys avseende relevanta delar av HVO-projektet.

Energimyndigheten har i beslut den 7 maj 2019 godkänt analysen.

Säkerhetsrapport

Preemraff Göteborg omfattas sedan tidigare av den högre kravnivån enligt lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, med förordning (SEVESO-lagstiftningen). Ett Addendum avseende HVO-projektet har tagits fram. En uppdaterad säkerhetsrapport, som omfattar Preemraff Göteborgs samtliga delar inklusive HVO-projektet, baserad på reviderade riskanalyser, kommer att tas fram i takt med detaljprojekteringen samt utbyggnaden sker, för att lämnas till berörda myndigheter senast sex månader före driftstart av nya anläggningar.

Kontrollprogram

Bolaget har föreslagit ett villkor som anger att ett förslag till kontrollprogram för verksamheten ska tas fram och ges in till tillsynsmyndigheten senast tre månader innan HVO-anläggningarna tas i drift, samt att kontrollprogram för utförande av arbeten i vatten ska upprättas efter samråd med tillsynsmyndigheten innan sådana arbeten påbörjas.

Verkställighetsförordnande

De ändringar och nybyggnationer som omfattas av denna ansökan är alla steg på vägen för att uppnå det övergripande målet; en fossilfri produktion. De olika delprojekten är beroende av varandra och av stegvis utförande enligt en strikt tidplan som är fastlagd för att korrelera med nödvändiga planerade driftstopp. Driftstart avseende GFU och HPU 2 är beräknade till första halvåret 2024. Samma år avses även huvuddelen av övriga delprojekt vara färdigställda. Inledningsvis i denna ansökan har beskrivits den angelägenhetsgrad som avser en generell nationell och global omställning till fossilfria drivmedel. Med hänvisning till detta hemställs om att meddelat tillstånd får tas i anspråk även om domen inte har vunnit laga kraft.

INKOMNA SYNUNKTER OCH SÖKANDENS BEMÖTANDE

Synpunkter på ansökan getts in under målets handläggning av Naturvårdsverket, länsstyrelsen i Västra Götalands län, Miljö- och klimatnämnden i Göteborgs stad, Räddningstjänsten i Göteborgs stad, Statens Geotekniska Institut (SGI), Trafikverket och Gryaab. Synpunkter på ansökan har också inkommit in från Nätverket Stoppa Preemraff, Greenpeace, Vänsterpartiet Göteborg, Miljöpartiet de gröna Göteborg, JH, MF, GI och LM.

Naturvårdsverket har slutligt anfört följande.

Det underlag som bolaget har gett in i målet är tillräckligt för den prövning som domstolen har att göra i målet.

Tillåtlighet

Naturvårdsverket motsätter sig inte att tillstånd till den sökta verksamheten meddelas under förutsättning att erforderliga villkor m.m. föreskrivs och att tillståndet i övrigt begränsas enligt Naturvårdsverkets yrkanden.

Naturvårdsverket yrkar, utöver vad bolaget yrkat, medgett och åtagit sig samt föreslagit att följande begränsningar av tillståndet, villkor, prøvotidsredovisningar, provisoriska föreskrifter och delegationer föreskrivs.

Tillståndet tidsbegränsas till att gälla, i första hand, till och med den 31 december 2041 eller, i andra hand, till den tidpunkt som mark- och miljödomstolen finner lämplig.

Uppskjutna villkor och prøvotider.

Svavel

- Vad som slutligt ska gälla för utsläpp av svavel till luft från raffinaderiverksamheten och svavelåtervinningsanläggningens verkningsgrad ska skjutas upp under en prøvotid. Under denna ska bolaget utreda utsläpp av svavel från raffinaderiverksamheten och svavelåtervinningsanläggningens verkningsgrad.
Bolaget ska ta fram underlag för att kunna fastställa villkor avseende utsläpp av svavel från raffinaderiverksamheten och villkor avseende svavelåtervinningsanläggningens verkningsgrad, inklusive fackling.
Prövotidsredovisningen ska ges in till mark- och miljödomstolen senast två år efter driftsättning av HVO-anläggningarna.
- Under prøvotiden och fram till annat beslutas får, som provisorisk föreskrift, det totala utsläppet av svavel från raffinaderiverksamheten som riktvärde inte överstiga 120 ton S/år, räknat som årsmedelvärde.
- Fram till annat beslutas ska, som provisorisk föreskrift, svavelåtervinningsanläggningens verkningsgrad som riktvärde uppgå till

minst 99,5 %, räknat som årsmedelvärde. Vid beräkning av verkningsgrad ingår svavelmängd som går till fackling.

Kväveoxider

- Vad som slutligt ska gälla för utsläpp av kväveoxider till luft från raffinaderiverksamheten (särskilt skorsten 1 och 2) ska skjutas upp under en prøvotid. Under denna ska bolaget utreda orsaken till förhöjda kväveoxidhalter i skorsten 1 och 2 samt vilka åtgärder som är möjliga att vidta för att reducera halterna. Prövotidsredovisningen ska ges in till mark- och miljödomstolen senast ett år från lagakraftvunnen dom.
- Bolaget ska vidare under en prøvotid utreda tekniska möjligheter inom verksamheten för att minska utsläppen av kväveoxider samt vilka utsläpp av kväveoxider som kan bli aktuella från hela verksamheten i och med driftsättningen av HVO-anläggningarna. Under prøvotiden ska bolaget ta fram underlag för samt föreslå villkor avseende utsläpp av kväveoxider från hela raffinaderiverksamheten. Prövotidsredovisningen ska ges in till mark- och miljödomstolen senast två år efter driftsättning av HVO-anläggningarna.
- Under prøvotiden och fram till annat beslutas får, som provisorisk föreskrift, det totala utsläppet av kväveoxider, räknat som kvävedioxid, från raffinaderiverksamheten som riktvärde inte överstiga 300 ton/år räknat som årsmedelvärde.

Utsläpp till vatten

- Vad som slutligt ska gälla för utsläpp till vatten från det nya reningsverket efter det att HVO-anläggningarna tagits i drift ska skjutas upp under en prøvotid.

Råvara för vätgasproduktion

- Vad som slutligt ska gälla i fråga om ingående råvara för vätgasproduktion ska skjutas upp under en prøvotid, under vilken bolaget ska utreda hur

vätgasbehovet kan tillgodoses på annat sätt än genom ökad användning av naturgas med fossilt ursprung. Utredningen ska omfatta möjligheter att öka vätgastillgången genom processförändringar i befintliga och tillkommande anläggningar samt att ersätta naturgas med fossilfria alternativ i HPU1 och HPU2. Redovisningen ska ges in till mark- och miljödomstolen senast två år från lagakraftvunnen dom.

Slutliga villkor

Övergång från fossila råvaror

- Vid en genomströmning av mer än 4,8 miljoner ton per år ska, från och med år 2030 och under förutsättning att HVO-anläggningarna tagits i drift, genomströmningen av råvaror som har annat än fossilt ursprung uppgå till minst 1,2 miljoner ton per år.
- Bolaget ska årligen i samband med redovisningen av miljörapporten till tillsynsmyndigheten redovisa hur övergången från användningen av fossila råvaror till förnyelsebara råvaror fortgår. Redovisningen ska innehålla under året genomförda åtgärder.

Energieffektivisering

- Bolaget ska senast två år efter att detta tillstånd har vunnit laga kraft ge in en energihushållningsplan till tillsynsmyndigheten. Av planen ska framgå vilka åtgärder som – oavsett avskrivningstid – är tekniskt möjliga att genomföra, samt kostnaderna och energibesparingen för dessa. I redovisningen ska ingå kostnads kalkyler omfattande åtminstone total investeringskostnad och återbetalningstid, grundade på åtgärdernas livscykelkostnader. Planen ska även innehålla en redogörelse av vilka åtgärder som har genomförts och bedömning av vilka åtgärder som är skäligen att genomföra kommande fyraårsperiod samt en motivering till varför övriga åtgärder inte bedöms skäligen. Planen ska därefter revideras fortlöpande och vart fjärde år, eller med annat intervall som tillsynsmyndigheten bestämmer, sändas till tillsynsmyndigheten.

- Tillsynsmyndigheten får meddela villkor om rimliga energihushållningsåtgärder framtagna inom ramen för energihushållningsplanen enligt villkoret ovan.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län har slutligt anfört följande.

Tillåtlighet

Länsstyrelsen tillstyrker att tillstånd ges för ansökt verksamhet under förutsättning att tillståndet för verksamheten vid raffinaderiet tidsbegränsas till den 31 december år 2035. I andra hand tillstyrker Länsstyrelsen att tillståndet tidsbegränsas till den tidpunkt som mark- och miljödomstolen finner lämplig.

Det tidsbegränsade tillståndet ska förenas med en utredningsskyldighet för att klargöra förutsättningarna för att ytterligare öka användningen av råvaror och blandningskomponenter m.m. av förnybart ursprung och vidta andra åtgärder vid raffinaderiet. Redovisning ska ske till tillsynsmyndigheten i god tid innan samråd påbörjas inför ny tillståndsprövning.

Länsstyrelsen tillstyrker att tillstånd ges enligt 11 kap miljöbalken för att anlägga säkerhetsdammen enligt ansökan.

Länsstyrelsen tillstyrker att dispens för markavvattning och tillstånd till ändring i markavvattningsföretag ges enligt 11 kap. miljöbalken för att i befintligt markavvattningsföretag anlägga trumma i huvuddiket under projektvägen, anlägga nytt dike enligt ansökan samt att avsluta det nya diket mot lilla lagunen med en ny trumma enligt ansökan. I anslutning till fråga om markavvattning yrkar länsstyrelsen

- att markavvattningsföretaget Syrhåla By torrläggningsföretag av år 1915 ska upphävas,
- att den nedre delen av huvuddiket som ska fyllas igen fram till lilla lagunen upphävs/rivs ut enligt ansökan,

- att en separat karta bifogas domen som visar alla tillägg och ändringar av tillståndet till markavvattningsföretaget Syrhåla dikningsföretag av år 2006 (se nedan) samt
- att det i domen anges vilken lutning det nya diket ska få samt vilket höjdläge den nedre nya trumman får (alternativt att detta ska redovisas till länsstyrelsen inom två månader efter att dike och trumma anlagts).

Länsstyrelsen tillstyrker att saneringsåtgärder genomförs i det s.k. dikesområdet enligt ansökan.

Länsstyrelsen yrkar och medger att dispens prövas enligt 14 § artskyddsförordningen (2007:845) och meddelas från förbudet i 4 § 4 artskyddsförordningen för skada på entitans livsmiljöer. Dispensen bör förenas med villkor.

Länsstyrelsen tillstyrker att bifogad miljökonsekvensbeskrivning godkänns samt avstyrker att verkställighetsförordnande beviljas.

Villkor och provotider

Energihushållning

- Bolaget ska inom ett år efter genomförd energikartläggning senast ge in en åtgärdsplan/energihushållningsplan till tillsynsmyndigheten. Av planen ska framgå vilka åtgärder som – oavsett avskrivningstid – är tekniskt möjliga att genomföra samt kostnaderna och energibesparingen för dessa. I redovisningen ska ingå kostnadskalkyler omfattande åtminstone total investeringskostnad och återbetalningstid. Åtgärdsplanen ska fortlöpande revideras och vart fjärde år, eller med annat intervall som tillsynsmyndigheten bestämmer, lämnas in till tillsynsmyndigheten.

Utsläpp av VOC till luft

- Bolaget ska utifrån resultat av mätningar, planering och uppföljning av åtgärder m.m. vart tredje år, eller med annat intervall som tillsynsmyndigheten bestämmer, upprätta och till tillsynsmyndigheten lämna in en plan för fortlöpande kartläggning och utsläppsbegränsande åtgärder avseende VOC. Av planen ska framgå vilka åtgärder som – oavsett avskrivningstid – är tekniskt möjliga att genomföra, samt kostnaderna och VOC-minskningen för dessa. I redovisningen ska ingå kostnads kalkyler omfattande åtminstone total investeringskostnad och kostnad per kg renat VOC. Av planen ska framgå vilka kartläggningsinsatser och åtgärder som bolaget avser att vidta under kommande år och vilka som planeras att vidtas på längre sikt samt vilka utsläppsminskningar som kan antas bli följden av åtgärderna. Bolaget ska senast 1 år efter att tillståndet fått laga kraft och tagits i anspråk ge in en första åtgärdsplan avseende VOC till tillsynsmyndigheten.

Fackling

- Den nya fackelanläggningen ska förses med s.k. ”low-noise” fackeltopp för att begränsa buller från anläggningen.
- Det ska finnas ett ständigt fungerande övervakningssystem som kontrollerar att facklans pilotbrännare kontinuerligt är tänd samt ett system med automatisk styrning av ångtillförsel för att minimera utsläpp av sotande rök och optimera förbränningen av fackelgaser.

Utsläpp till vatten

- För tiden fram till det att det nya reningsverket tas i drift får som begränsningsvärde utsläppet av föroreningar från befintligt reningsverk, uppmätta i kontrollpunkt, inte överstiga följande koncentrationer som månadsmedelvärden. För varje månadsmedelvärde gäller att det är uppfyllt om minst 10 av 12 månadsmedelvärden under kalenderåret innehålls.

Oljeindex 3 mg/l

TOC 15 mg/l

Total fosfor 0,5 mg/l

Total kväve 8 mg/l

pH 6-9

Susp. material 10 mg/l

- För tiden fram till det att det nya reningsverket tas i drift får utsläppet av föroreningar från befintligt reningsverk, uppmätta i kontrollpunkt, inte överstiga följande mängder per kalenderår.

Oljeindex 3 ton
TOC 15 ton
Totalfosfor 0,5 ton
Totalkväve 8 ton

- Avloppsledningsnätet ska fortlöpande underhållas och åtgärder ska vidtas för att minska belastningen på reningsverket och förhindra läckage till omgivande mark. En aktuell plan för ändamålet ska finnas och följas. En första plan ska redovisas till tillsynsmyndigheten senast tre år efter att tillståndet har fått laga kraft och tagits i anspråk. Redovisning av genomförda och planerade åtgärder enligt planen ska ske i miljörapporten.
- För tiden fram till det att det nya reningsverket tas i drift får temperaturen på avloppsvattnet till det biologiska reningssteget inte överstiga 42°C. Temperaturen får som begränsningsvärde inte överstiga 40°C mer än högst två timmar vid varje enskilt tillfälle.

Buller

- Buller från anläggningsarbeten ska vid bostäder begränsas i enlighet med Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2004:15) om buller från byggplatser. Särskilt bullrande arbeten (t.ex. borrhning, krossning) får endast utföras helgfria vardagar (måndag – fredag) kl. 07.00 -19.00.

Mark, förorenade områden m.m.

- Bolaget ska i god tid före nedläggning av hela eller delar av verksamheten eller före markarbeten i övrigt, till tillsynsmyndigheten ge in ett program för undersökning av om marken inom områden som berörs av förändringen är förorenad. Bolaget ska därefter utföra den undersökning som tillsynsmyndigheten bestämmer. Med ledning av resultaten från

undersökningarna ska bolaget ge in en plan för avhjälpande och i förekommande fall en avvecklingsplan till tillsynsmyndigheten för godkännande. Avsikten med åtgärderna i dessa planer ska vara att uppfylla de krav som följer av 2 kap. 8 § och i 10 kap. miljöbalken.

Transporter

- Bolaget ska fortlöpande och systematiskt arbeta med att minska miljöpåverkan, speciellt utsläpp av luftföroreningar och växthusgaser, från transporter. Som stöd för detta arbete ska en aktuell handlingsplan finnas och följas. Handlingsplanen ska i möjligaste mån omfatta alla slag av transporter som följer av verksamheten. Planen ska första gången lämnas till tillsynsmyndigheten senast två år efter att tillståndet har fått laga kraft och tagits i anspråk. Redovisning av genomförda och planerade åtgärder enligt planen ska ske i miljörapporten.

Villkor avseende sanering, vattenverksamhet och övriga anläggningsarbeten

- Fortplantningsområde för svart rödstjärt ska säkerställas inom verksamhetsområdet i enlighet med förslag i aktbilaga 33, Bilaga A Utlåtande om skyddade arter på Preemraff Göteborg.
- Störande verksamhet i samband med arbetena enligt ansökan, ska undvikas under häckningstid i reviren där man har kännedom om att fridlysta fåglar häckar. Länsstyrelsen får medge undantag från villkoret om det finns särskilda skäl.

Delegationer

Preems förslag till delegation avseende mildring av villkor om utsläpp till vatten under de månader som berörs av revisionsstopp avstyrks. Det föreslås provotidsutredningar både för reningsverket och svavelåtervinningen, därför är det olämpligt att besluta om ett slutligt delegationsvillkor som medger mildring av framtida villkor som ännu inte är beslutade. I övrigt föreslår länsstyrelsen att följande delegationer meddelas.

- Fastställa villkor om rimliga energihushållningsåtgärder framtagna inom ramen för åtgärdsplan/energihushållningsplan.
- Fastställa villkor om rimliga VOC-åtgärder framtagna inom ramen för åtgärdsplan VOC.
- Att besluta om förbehandling eller motsvarande avseende avlett avloppsvatten från matarvattenberedningen HPU 1 innan utsläpp till avloppsvattenreningen eller recipient. Tillsynsmyndigheten ska informeras vid byte av kemikalier i beredningen av matarvatten.

Länsstyrelsen anser att utredningsföreskrifterna för utsläpp till luft och vatten ska ges följande utformning.

Utsläpp till luft av svavel

- Bolaget ska under en provotid utreda svavelåtervinningsanläggningarnas verkningsgrad och utsläppen av svavel från befintlig raffinaderiverksamhet, och förslag på åtgärder i befintlig verksamhet ska redovisas till mark- och miljödomstolen senast 2 år efter att beslutet har fått laga kraft och tagits i anspråk. Efter idrifttagning av HVO-anläggningarna (GFU) ska svavelåtervinningsanläggningarnas verkningsgrad totalt sett och de totala utsläppen av svavel från verksamheten utredas. Förslag på slutliga villkor ska föreslås för hela raffinaderiverksamheten och redovisas till mark- och miljödomstolen senast 2 år efter att HVO-anläggningarna har tagits i drift. Av redovisningen ska det framgå vilka ytterligare åtgärder som behövs för att i förekommande fall nå det nedre intervallet för gällande BAT-ael, samt tekniska och ekonomiska förutsättningar för att genomföra dem. Motivera utförligt i de fall ytterligare åtgärder inte bedöms skäligen genomföra.

Utsläpp av kväveoxider

- Utsläppen av kväveoxider från befintlig verksamhet ska under en provotid utredas närmare och utredningar och förslag på åtgärder i befintlig verksamhet ska redovisas till mark- och miljödomstolen senast 2 år efter att beslutet har fått laga kraft och tagits i anspråk.

- Efter driftsättning av HVO-anläggningarna ska utsläppen av kväveoxider utredas och förslag på slutliga villkor för hela raffinaderiverksamheten ska redovisas till mark- och miljödomstolen senast två år efter driftsättning av HVO-anläggningarna

Av redovisningen ska det framgå vilka ytterligare åtgärder som behövs för att i förekommande fall nå det nedre intervallet för gällande BAT-ael, samt tekniska och ekonomiska förutsättningar för att genomföra dem. Motivera utförligt i de fall ytterligare åtgärder inte bedöms skäligen att genomföra.

Utsläpp till vatten

- Bolaget ska under en provotid utreda vilka utsläpp som totalt sett kan nås efter att nytt reningsverk tagits i drift och övriga åtgärder vidtagits, innebärande att bolaget ska ta fram underlag för samt föreslå villkor avseende utsläpp till vatten. Redovisningarna av provotiderna ska ges in till domstolen så snart ett tillförlitligt underlag kan tas fram, dock senast två år efter driftsättning av HVO-anläggningarna.

Av redovisningen ska det framgå vilka ytterligare åtgärder som behövs för att i förekommande fall nå det nedre intervallet för gällande BAT-ael, samt tekniska och ekonomiska förutsättningar för att genomföra dem.

Vidare ska följande utredas och åtgärder vid behov föreslås:

- för att begränsa utsläppen av relevanta särskilt förorenande ämnen och prioriterade ämnen enligt vattenförvaltningen t.ex. PFAS/PFOS,
- avseende optimal temperatur i processavloppsvattnet och påverkan i närrecipienten i det avseendet,
- förnyad undersökning ska göras av processavloppsvattnets toxicitet,
- åtgärder för att begränsa utsläppen via dagvattnet.

Motivera utförligt i de fall ytterligare åtgärder inte bedöms skäligen att genomföra.

Länsstyrelsen föreslår att följande provisoriska föreskrifter meddelas att gälla för utsläpp från verksamheten under provotiden och till dess annat bestäms.

Svavel till luft

- Det totala utsläppet av svavel från raffinaderiverksamheten får, som årsmedelvärde, inte överstiga 100 ton S/år.
- Svavelåtervinningsanläggningarna ska drivas med en verkningsgrad (återvinningsgrad) om minst 99,5% som årsmedelvärde.
Verkningsgraden (återvinningsgraden) beräknas som mängd producerat svavel/(producerat svavel + utsläpp av svavel inklusive fackling av surgas).

Kvävoxider till luft

- Det totala utsläppet av kväveoxider, räknat som kvävedioxid, från raffinaderiverksamheten får inte överstiga 300 ton/år, räknat som årsmedelvärde.

Utsläpp till vatten

- För tiden efter det att det nya reningsverket har tagits i drift får utsläppet av föroreningar från reningsverket, uppmätta i kontrollpunkt, inte överstiga följande koncentrationer som månadsmedelvärden. För varje månadsmedelvärde gäller att det är uppfyllt om minst 10 av 12 månadsmedelvärden under kalenderåret innehålls.

Oljeindex 2 mg/l

TOC 15 mg/l

Total fosfor 0,5 mg/l

Total kväve 4 mg/l

pH 6-9

Susp. material 10 mg/l

- För tiden efter det att det nya reningsverket har tagits i drift får utsläppet av föroreningar från reningsverket, uppmätta i kontrollpunkt, inte överstiga följande mängder per kalenderår.

Oljeindex 3 ton

TOC 15 ton

Totalfosfor 0,5 ton

Totalkväve 8 ton

- För tiden efter det att det nya reningsverket har tagits i drift och till annat beslutas får temperaturen på avloppsvattnet till det biologiska reningssteget inte överstiga 42°C. Temperaturen får som begränsningsvärde inte överstiga 40°C mer än högst två timmar vid varje enskilt tillfälle.

Grunder

Länsstyrelsen utvecklar grunderna för sin slutliga inställning enligt följande.

Tidsbegränsning av tillståndet

Miljöbalken möjliggör att tillstånd ges för en begränsad tid och lagstiftaren har också i balkens förarbeten uttalat att tidsbegränsning bör användas för stora verksamheter med betydande utsläpp. I praxis anges att tidsbegränsning ska tillämpas om det finns skäl för det. Även om tillståndsmyndigheter historiskt inte har tillämpat möjligheten att tidsbegränsa tillstånd i någon större utsträckning anser Länsstyrelsen att det vid prövning av miljöpåverkande verksamheter i dagens läge kan finnas skäl för tidsbegränsning, skäl som tidigare inte framstätt så tydligt som idag. Händelseutvecklingen under de senaste åren, bland annat med nya vetenskapliga rön om klimatrelaterade risker och vad dessa innebär för människor och miljön, visar på att förhållandena är annorlunda idag jämfört med vad som gällde för några decennier sedan. Även teknikutvecklingen går snabbare än tidigare. Detta anser Länsstyrelsen talar för att även bedömningen, av när det föreligger skäl för att tidsbegränsa ett tillstånd, måste förändras. Bedömningen bör anpassas efter rådande omständigheter i större utsträckning och efter hur prognosen nu idag ser ut för att uppnå miljömålen. Preems utsläpp av koldioxid kan inte regleras genom villkor eftersom verksamheten omfattas av EU:s reglering om handel med utsläppsrätter. Men Preems verksamhet genererar även stora utsläpp av VOC, kväveoxider och svaveldioxid till luft, utsläpp till vatten samt medför en betydande förbrukning av energi, vilka är frågor som kan regleras genom villkor.

Preem har bland annat framfört att ett tidsbegränsat tillstånd strider mot praxis och skulle omöjliggöra nödvändig finansiering eftersom långsiktigt dedikerade investorer väljer bort verksamheter om riskerna är för höga. Verksamheten har

bedrivits på platsen under mycket lång tid och vid en ny prövning kommer en lokaliserings- och skälighetsbedömning med största sannolikhet leda till att nytt tillstånd beviljas för verksamheten, förutsatt att lämpliga åtgärder vidtas. En ny tillståndsprövning kommer därför främst att innebära en möjlighet att ändra och uppdatera villkoren för verksamheten. Enligt Länsstyrelsens bedömning borde ett tidsbegränsat tillstånd därför inte medföra någon osäkerhet beträffande verksamhetens framtida etablering på platsen.

Av Preems ursprungliga ansökan från 2019-06-18 framgår att efterhand som tillgången på förnybara råvaror ökar, ska företaget inom ramen för tillståndet för verksamheten reducera importen av råolja och råoljebaserade matnings- och blandningskomponenter. Länsstyrelsen kunde konstatera att bolaget vid den muntliga förberedelsen den 9 februari 2021, inte redovisade några konkreta planer eller åtagande om utbyggnation av raffinaderiets produktionskapacitet när det gäller förnybara råvaror, utöver den ganska måttliga kapacitet som framgår av föreliggande ansökan. Ej heller redovisades några konkreta planer på andra åtgärder som t.ex. infångning, lagring och/ eller nyttjande av koldioxid. Länsstyrelsen anser att detta ytterligare stärker vår inställning att tillståndet ska tidsbegränsas.

Det finns sammanfattningsvis starka skäl att tidsbegränsa tillståndet. För det fall att mark- och miljödomstolen skulle bedöma att det inte finns skäl att tidsbegränsa tillståndet till den 31 december 2035 yrkar Länsstyrelsen, i andra hand, att tillståndet ska begränsas till den tid som Mark- och miljödomstolen finner lämplig.

Artskyddsbestämmelserna

Av ansökan med tillhörande handlingar framgår att det aktuella reviret för entita riskerar bli för litet för att det framgent ska kunna hålla ett häckande par. Effekten blir att det berörda paret behöver söka nya platser för fortplantning och vila. Några skyddsåtgärder i reviret som får fåglarna att stanna synes inte vara möjliga. Ytan blir för liten för denna relativt arealkrävande art. Möjligheten för entita att hitta nya häckningsmiljöer i närområdet är svårbedömd. Men med tanke på att entitan är spridningsobenägen och konkurrenssvag kan det inte uteslutas att effekten av den

sökta verksamheten blir att vi tappas ett par entita och att artens utbredning minskar. Länsstyrelsen anser därför att förbudet i 4 § 4 artskyddsförordningen aktualiseras.

Om verkningfulla kompensationsåtgärder kan utföras är det mycket positivt, men de kan enligt länsstyrelsens mening inte användas för att eliminera kravet på dispens. Om man med kompensationsåtgärder avser skyddsåtgärder, anser vi inte – mot bakgrund av vad som framgår av det inlämnade materialet – att verkningfulla skyddsåtgärder är möjliga att genomföra.

Fackling

Generellt kan fackling orsaka bullerstörningar och sotande fackling. Länsstyrelsen anser att man inte kan bortse från riskerna för sådana verkningar i framtiden vilket innebär att det är rimligt att ställa krav på en fackeltopp av low-noise typ. En low-noise fackeltopp har större kapacitet att fackla sotfritt än den konventionella facklan och Preem har heller inte visat att det skulle vara tekniskt eller ekonomiskt orimligt att installera en low-noise fackeltopp.

Övrigt

Slutligen yrkar länsstyrelsen yrkar ersättning för handläggning av de delar i målet som rör vattenverksamhet med 12 timmar á 800 kronor, totalt 9 600 kronor.

Miljö- och klimatnämnden i Göteborgs stad har tillstyrkt att tillstånd ges för ansökt verksamhet i enlighet med bolagets yrkanden under förutsättning att tillståndet tidsbegränsas till den tidpunkt som mark- och miljödomstolen finner lämplig.

Miljöförvaltningen tillstyrker bolagets förslag till villkor. Miljöförvaltningen yrkar att tillståndet förenas med av länsstyrelsen föreslaget villkor: Störande verksamhet i samband med arbeten enligt ansökan, ska undvikas under häckningstid i reviren där man har kännedom om att fridlysta fåglar häckar. Länsstyrelsen får medge undantag från villkoret om det finns särskilda skäl.

Miljöförvaltningens bedömer att det underlag som bolaget har gett in i målet är tillräckligt för mark- och miljödomstolens prövning i målet.

Räddningstjänsten Storgöteborg har anfört följande.

I de delar av ny verksamhet som omfattas av tillståndsplikt enligt lag om brandfarliga och explosiva varor (GFU, HPU, elektrolysör, tankpark) förväntar sig RSG en tidig dialog. Tekniska säkerhetsfrågor kan då hanteras i tillståndprocessen. Obehandlade och behandlade råvaror samt PTU bedöms utifrån informationen som givits inte omfattas av LBE. RSG önskar en tydligare redovisning av risker med denna hantering, hur risk för självtändning hanteras samt tänkta riskavstånd i tankpark. Finns skillnader i tankavstånd (i Preems interna standard) för ”oklassade” tankar och brandfarlig vara klass 3 bör det framgå.

Avseende förutsättningar för räddningsinsats får inte tillkommande utbyggnadsplaner negativt inverka på tillgängligheten till raffinaderiområdet. Den väg som är markerad som ny infart i nordväst och som ansluter till Hamneviksvägen är idag en brandväg och det behöver säkerställas att den är användbar för räddningsfordon både under och efter utbyggnad. Förutsättningarna för att framöver nå raffinaderiområdet med räddningsfordon från Hjärtholmsvägen via vägen till/från råoljetankparken kan behöva förtydligas. Det är viktigt att verksamheten kontinuerligt uppdaterar sina insatsplaner och att detta sker i dialog med räddningstjänsten. Revidering av befintliga planer är under framtagande men räddningstjänstens erfarenhet är att verksamheten måste lägga större vikt vid att planerna mer kontinuerligt ses över. Vid utbyggnad är det särskilt viktigt att uppgradering av insatsplanerna sker på ett tillfredställande sätt och att dialog sker kring utformning, till exempel hur utökade områden med vätgas eller antändningsrisker för bioråvaror ska beskrivas.

Statens Geotekniska Institut (SGI) har påpekat att schakt- och anläggningsarbeten, kring befintliga och planerade dikessträckningar och kulverteringar, samt vid den planerade säkerhetsdammen, kan komma att utföras i områden där jorden kan vara lös till mycket lös (gyttja och lera) och lermäktigheterna delvis stora

(enligt SGU:s jorrdjupsmodell). Detta kan medföra att dessa arbeten kan bli besvärliga att utföra med hänsyn till stabilitet, bärighet och grundläggning och vi förutsätter att detta beaktas vid fortsatt projektering. Dessutom framgår av SGI:s visningstjänst "Kartläggning av kvicklera" att det finns förutsättningar för kvicklera i området. För information se: https://gis.swedgeo.se/metodik_kvicklera/. Det är viktigt att klargöra eventuell förekomst av kvicklera inför utförandeskedet, då det kan äventyra stabiliteten och säkerheten.

Trafikverket har i yttrande konstaterat att aktuell verksamhet inte ligger inom befintligt utpekat område för riksintresse hamn. Vad gäller framtida preciserat utvecklingsområde för riksintresse hamn så omfattar det Risholmen och delar av Arendal. Verksamheten befaras därför inte påverka framtida utveckling av riksintresset hamn negativt. Verket har förutsatt att bolaget i riskanalysen tagit höjd för sjöfarten och annan pågående verksamhet i hamnen.

Trafikverket har också konstaterat att ansökt nytt tillstånd med viss utökad verksamhet inte påverkar riksintresset för väg 155 och Sörredsmotet nämnvärt.

Trafikverket som upplyst om pågående utveckling av farleden till hamnen har sammanfattningsvis bedömt att riksintressena för kommunikation inte påverkas och verket har i övrigt inte anfört några synpunkter.

Gryaab har anfört följande.

Idag har Preemraff Göteborg inte något processavloppsvatten anslutet till det kommunala spillvattennätet. Utifrån ansökningshandlingarna gör Gryaab bedömningen att bolaget även fortsättningsvis själva kommer ta hand om sitt processavloppsvatten och endast ha sanitärt vatten anslutet till det kommunala spillvattennätet. Då den verksamhet som ansökan avser endast är ansluten med sanitärt vatten till det kommunala spillvattennätet har Gryaab inget att invända mot att Preem ABs ansökan om tillstånd för nuvarande och utökad verksamhet vid Preemraff Göteborg beviljas.

Föreningar, politiska partier och privatpersoner har sammanfattningsvis anført följande.

Ansökan ska avslås alternativt ska tvingas minska och på sikt upphöra med utsläpp av koldioxid med fossilt ursprung eftersom ansökt verksamhet står i strid mot Parisavtalet, miljöbalken, flera av nationella och lokala miljömål samt barnkonventionen.

Mot bakgrund av påpekande från IPCC påkallar den globala uppvärmningen och dess primära och sekundära effekter drastisk och omedelbar minskning av användningen av fossila råvaror i all mänsklig verksamhet. Att medge ansökt utökning av verksamheten skulle motverka denna nödvändiga ambition. Vidare framhålls att produktion baserad på biodrivmedel inte är hållbar, främst på grund av tidsaspekten. Det kommer att dröja mellan 60 och 80 år innan motsvarande mängd koldioxid som släpps ut från biobränslen binds i ny biomassa – en tid som inte står till förfogande. Därtill påpekas att den mängd bioråvara som krävs för att omvandla dagens biomassa till något som motsvarar fossila råvaror medför att utsläppen från biomassebaserad bränsletillverkning leder till att de totala utsläppen från biomassebaserad bränsleproduktion är högre än från tillverkning med fossila råvaror. En utökning av biomassebaserad produktion enligt ansökan skulle dessutom medföra en ökad efterfrågan på skogsbiomassa, vilken riskerar att leda till utarmning av biologisk mångfald p.g.a. ett allt intensivare skogsbruk. Tillgången till andra bioråvaror (matavfall och jordbruksbaserade massor) finns inte i tillräcklig mängd. I yttrandena framhålls samhällets ansvar att ge barnen rätt till liv, överlevnad och utveckling står i strid mot en sådan ökad biomasseproduktion i svenska skogsekosystem och att Sverige som rikt välfärdsland har ett ansvar att gå före i omställningen till ett klimatneutralt samhälle.

Greenpeace anser att verksamheten strider mot artskyddet med avseende på inverkan på entitans bevarandestatus.

GI har yrkat att domstolen hänskjuter ansökan till regeringen för prövning enligt klimatlagen (2017:720).

LM anser att regelverket kring handel med utsläppsrätter inte utgör hinder för reglering av utsläpp av klimatgaser.

JH anser att det är fel att bevilja Preem en expansion av raffinaderiet i Brofjorden. (Mark- och miljödomstolens anmärkning; Joakim Hanséns yttrande tar med största sannolikhet sikte på domstolens mål M 5514-20, som rör Preem Aktiebolags raffinaderi Lysekil).

Bolaget har anfört följande med anledning av inkomna yttranden.

Tillåtlighet och tidsbegränsning

Överväganden kring hållbarhet avseende förnybara råvaror är av grundläggande betydelse för Preem. I svensk lagstiftning finns gemensamma bestämmelser bl.a. i lagen (2010:598) om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och flytande bibränslen (HBL). HBL genomför i sin tur kraven från EU:s förnybarhetsdirektiv (RED - Renewable Energy Directive, 2018/2001/EU), och anger bl.a. kriterier som måste uppfyllas för att få räknas som hållbart och därmed omfattas av lagen (2017:1201) om reduktion av växthusgasutsläpp genom inblandning av biodrivmedel i bensin och dieselbränslen.

I HBL ställs bl.a. krav på spårbarhet. En råvara ska kunna spåras hela vägen tillbaka till det fält eller den anläggning där den har sitt ursprung. Råvaran får inte hota den biologiska mångfalden eller skyddade området (uppfyllande av markkriterier). För att erhålla ett giltigt hållbarhetsbesked från Energimyndigheten, måste Preem med jämna mellanrum genomgå extern granskning. Preem har ett eget kontrollsystem för att säkerställa att bolaget uppfyller kraven i HBL och RED; Preem Sustainability System. Kontrollsystemet säkerställer att de biprodukter som Preem har i sina system/lager uppfyller kraven i både nationell lagstiftning och de frivilliga certifieringssystem som Preem har anslutit sig till. Både nationell lagstiftning och frivilliga certifieringar kräver att kontrollsystemet revideras av en extern part.

Preem rapporterar till berörda myndigheter och certifieringsorgan varje år. Även på EU-nivå finns ett antal frivilliga system som används för att visa att bioprodukter uppfyller förnybarhetsdirektivet (RED). De styrker hållbarhet och uppfyllnad av RED och även övrig överensstämmelse med EU-rätten.

ISCC (International Sustainability and Carbon Certification) är ett av de vanligaste frivilliga certifieringssystemen och deltagande i detta är en förutsättning för att Preem ska kunna exportera hållbara bioråvaror och bioprodukter. Även denna certifiering är ett sätt att påvisa hållbarheten i hela försörjningskedjan. Den ISCC-certifiering Preem har, gäller i EU och Norge och innebär att Preems bioprodukter anses som hållbara i hela EU. För att bli ISCC-certifierad måste varje del av kedjan certifieras från källan (t.ex. en viss odling eller skog) eller från platsen där ett avfall uppstod. Detta för att bioprodukten sedan ska kunna säljas som certifierad.

Hållbarhetsbesked kallade Proof of Sustainability anger ursprung (land) och råvara samt vilka utsläpp av växthusgaser som uppstår i de olika leden i kedjan. En sådan hållbarhetsdeklaration utfärdas per köp/försäljning och påvisar att just den specifika lasten är hållbar.

Innan Preem avtalar om köp av en viss bioprodukt, sker en utvärdering av leverantören utifrån Preems Code of Conduct och de speciella krav som ställs på leverantörstypen. Om leverantören inte har ett svenskt hållbarhetsbesked eller är godkänd enligt RED:s certifieringssystem, krävs att Preem gör en revision av leverantören. Då utvärderas även om råvaran uppfyller bestämmelserna i RED och HBL samt Preems egna- högre- krav på hållbarhet. Preem har t.ex. valt bort palmolja och palmoljederivat (PFAD), eftersom den typen av råvara inte uppfyller bolagets hållbarhetskrav.

Den svenska reduktionsplikten syftar till att successivt minska det fossila utsläppet av växthusgaser. Endast biodrivmedel som uppfyller hållbarhetskriterierna får användas och den färdiga produktens utsläpp beräknas ur ett livscykelperspektiv.

Detta system säkerställer att råvarornas biogena kol ingår i ett cirkulärt system och därmed inte bidrar till ökade utsläpp. Det svenska klimatmålet innebär att Sverige senast 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser. Som har anförts tidigare i denna tillståndsprövning, står Preem bakom det svenska klimatmålet och har dessutom satt upp den egna målsättningen att till år 2045 vara klimatneutral längs hela värdekedjan, inkluderande alla indirekta och direkta utsläpp från utvinning av råvara, uppgradering i raffinaderierna samt utsläpp vid förbränning hos slutanvändarna.

Eftersom 85 % av utsläppen sker i användarledet, åstadkoms överlägset störst utsläppsreduktion genom att i produktionen övergå till en ökad andel förnybara råvaror. Preems mål att producera fem miljoner kubikmeter förnybara produkter senast år 2030, innebär en stor reduktion av fossilt koldioxidutsläpp - cirka 12,5 miljoner ton - motsvarande drygt en femtedel av Sveriges totala utsläpp.

Preem välkomnar införandet av reduktionsplikten. Det är ett utmärkt styrmedel som direkt leder till minskade växthusgasutsläpp. Detta eftersom bestämmelserna styr mot ökad reduktion av de fossila koldioxidutsläppen i drivmedlen. Reduktionsplikten är konstruerad på ett sätt som möjliggör för näringslivet att ställa om i tid, utan att lockas till genvägar via sämre råvarualternativ. Istället uppmuntras satsningar på de allra bästa och mest långsiktiga och hållbara råvarualternativen. Reduktionsplikten har heller ingen störande effekt på den parallella utvecklingen av fordon och infrastruktur för el- eller gasdrift.

För att på sikt kunna göra större reduktioner av direkta utsläpp från raffinaderierna arbetar Preem dessutom med projekt för infångning och lagring av koldioxid, så kallad CCS (Carbon Capture and Storage), där flera parallella studier pågår.

I flera av de inkomna yttrandena lyfts frågan om det finns tillgång till bioråvara för att tillgodose befintlig efterfrågan. Preem arbetar aktivt med att säkra tillgång på förnybara råvaror till anläggningarna i både Göteborg och Lysekil. I dagsläget

arbetar man med tillgången 4-5 år framåt, med inriktning på rest- och avfallsklassificerade råvaror. I augusti 2018 bildades bolaget Pyrocell, som ägs gemensamt av Preem och träindustriföretaget Setra. I Pyrocells pyrolysoljeanläggning, som är under uppförande, kommer sågspån att förädlas till fossilfri pyrolysolja. SunPine är ett annat exempel; bolaget tillverkar råtalldiesel i sin fabrik i Piteå. Preem är delägare i SunPine, som under 2020 har utökat sin produktionskapacitet med ca 50 %.

Med detta sagt, vidhåller Preem sin ansökan, sina yrkanden och sina villkorsförslag i enlighet med vad som tidigare anförts i målet. De gjorda åtagandena och framställda villkorsförslagen avspeglar Preems inställning att i det miljöförbättrande arbetet i verksamheten sträcka sig så långt det bara är möjligt.

Preem bestrider därför de av motparternas yrkanden som går utöver bolagets. Särskilt bestrids yrkanden om tidsbegränsning av tillståndet samt om en uppstyrd övergång från fossilt till förnybart. Skäl för detta har presenterats i tidigare ingivna inlagor samt vid den muntliga förberedelsen. Vad länsstyrelsen har anført om att en ny tillståndsprovning främst kommer att innebära en möjlighet att ändra och uppdatera villkoren för verksamheten, och att provningen med största sannolikhet kommer att leda till att nytt tillstånd beviljas, kan knappast anses tala för att göra en annan bedömning.

Verktyg för en sådan provning som länsstyrelsen beskriver finns redan i 24 kap. 5 § miljöbalken (omprovning), med bl.a. länsstyrelsen och Naturvårdsverket som möjliga initiativtagare (se 24 kap. 11 §). Preems verksamhet är kapitalintensiv till en sådan grad att den inte kan jämföras med t.ex. en fiskodling (jfr. MÖD dom avseende Smögenlax den 15 april 2021 i mål nr M 4726-19). För Preems del skulle en tidsbegränsning, eller en uppstyrd övergång till förnybart, med största sannolikhet förhindra finansieringen av den sökta verksamheten och därmed göra det omöjligt för Preem att ta tillståndet i anspråk. Det kan därför inte anses vara ett lämpligt mål att överväga en tidsbegränsning och inte heller en uppstyrd övergång från fossilt till förnybart.

I fråga om artskydd vidhåller länsstyrelsen i sin senaste skrift inställningen att behov av artskyddsdispens föreligger avseende arten entita. För det fall mark- och miljödomstolen delar länsstyrelsens bedömning, framställer Preem ett yrkande om dispens, alternativt biträder länsstyrelsens dispensyrkande.

Villkor m.m.

Bolaget grundar förslag till reglering med begränsningsvärden på uppnådda utsläppsnivåer under senaste relevanta tidsperiod, extrapolerade till ansökt produktionsnivå. Vidare påpekar bolaget att utsläpp på föreslagna nivåer inte medför oacceptabla miljöeffekter och inte heller står i konflikt med relevanta miljö kvalitetsnormer och miljö kvalitetsmål samt att utsläppen kommer att ligga inom intervall för BAT-associerade utsläppsnivåer (BAT-AEL) för respektive utsläpp.

Till stöd för förslag till provisoriska föreskrifter för utsläpp av svavel till luft anför bolaget följande. Begränsningsvärden för svavelutsläpp bör baseras på treårsmedelvärden eftersom allvarliga driftstörningar under enstaka år kan ge mycket höga utsläpp. Detta medför att ett begränsningsvärde baserat på ett kalenderår måste ta höjd för sådana händelser. Vidare medför en alltför strängt årsvärde begränsningar av bolagets flexibilitet att utnyttja högsvavliga råoljor i produktionen.

I fråga val av ny fackla anför bolaget följande. Skillnaden mellan den beställda fackeltippen och "low-noise"-varianten (vilken motsvarar länsstyrelsens önskemål) från samma leverantör är minimal vid långa avstånd och låga facklingsmängder vilket motsvarar ett normalt driftsfall enligt info från Preem. Enligt bullermodellen kommer den nya facklan inte att påverka ljudnivåerna i villkorspunkterna jämfört med dagens fackelanläggning. Preem anför att det är av största vikt att det inte i den kommande tillståndsdomen läggs fast krav på en viss specifik och till viss leverantör knuten typ av fackeltopp. Preem hemställer därför särskilt att mark- och miljödomstolen avstår från att föreskriva länsstyrelsens förslag till villkor om fackeltopp.

I övriga frågor har bolaget i allt medgivit myndigheternas önskemål om reglering av den ansökta verksamheten.

DOMSKÄL

Målets handläggning m.m.

Mark- och miljödomstolen har hållit muntlig förberedelse i målet. Processmaterialet i målet är omfattande. I domskälen refereras ansökan och parternas ståndpunkter endast i den mån så behövs för att definiera den prövade verksamheten och för att ge den nödvändiga bakgrunden till domstolens överväganden.

Miljökonsekvensbeskrivning m.m.

Mark- och miljödomstolen bedömer att den specifika miljöbedömning som föregått ansökan har utförts i enlighet med 6 kap. 28 § miljöbalken samt att den i målet upprättade miljökonsekvensbeskrivningen efter gjorda kompletteringar har sådan omfattning och kvalitet att den kan godkännas. Domstolen bedömer att den specifika miljöbedömning som ska göras kan slutföras. Den till ansökan fogade säkerhetsrapporten med addendum samt ansökan i övrigt uppfyller vad som krävs enligt miljöbalken för den prövning som nu ska göras. En statusrapport, vilken har getts in till tillsynsmyndigheten den 3 oktober 2018, har bifogats ansökan. Energimyndigheten har den 7 maj 2019 godkänt Preem AB:s kostnads-nyttoanalys.

Tillåtlighet m.m.

Bolagets ansökan avser befintlig och med en ny produktionsprocess utbyggd verksamhet samt förändrad avloppsvattenhantering vid bolagets anläggningar i Göteborg. Den nya produktionsprocessen är tekniskt tätt sammanlänkad med befintliga produktionsprocesser. Raffinaderiverksamheten har funnits på platsen under lång tid och är lokaliserad inom område av riksintresse för industriell produktion och inom planlagt industriområde med stort avstånd till närmaste bostadsbebyggelse. I raffinaderiets närhet finns områden av riksintresse för kommunikation (sjöfart och hamn) med sannolika anspråk på framtida utveckling. Dessa anspråk torde inte komma i konflikt med bolagets nu aktuella

utvecklingsambitioner. Med den utförning anläggningarna kommer att få och med de utsläpp till vatten och luft som kan bli följderna av att ansökta åtgärder och verksamhet tillåts finner domstolen också att de inte heller kommer i konflikt med närliggande riksintresse för Natura 2000 (Torsvikens Natura 2000-område SE0520055).

Ansökan omfattar åtgärder som innebär att mark som hittills inte ianspråktagits för verksamhetsändamål tas i anspråk. Ianspråktagande av sådana områden, liksom förändringar inom befintligt industriområde, riskerar att på ett förbjudet sätt skada arter som skyddas enligt artskyddsförordningen (2007:845). Artskyddet ska vid prövning av verksamheter enligt miljöbalken ses som en precisering av de allmänna hänsynsreglerna vilka ska tillämpas så att förbudet inte utlöses (MÖD 2013:13). Bolaget har visat att åtgärder kan vidtas så att förbudet undgås för alla berörda arter utom för fågelarten entita.

Bolaget har bedömt att påverkan på den skyddade arten entita skulle kunna medföra att minst ett revir försvinner. Ansökta åtgärder kan komma innebära att förutsättningar för att berörda individer ska kunna häcka med framgång försämrats och inte heller kan tillgodoses i området. Inverkan är således sådan att förbudet i 4 § 1 st. 4 artskyddsförordningen (2007:845) aktualiseras. Ansökta åtgärder kan således inte komma i fråga med mindre än att de medges dispens enligt 14 § samma förordning. Domstolen finner, likt länsstyrelsen, att förutsättningarna för dispens (punkterna 1, 2 och 3 c) är uppfyllda samt att bolaget bör åläggas att fullt ut neutralisera den skada som uppkommer på den berörda populationen genom att i närområdet vidta alla åtgärder som behövs för att ersätta de habitat och lämpliga strukturer såsom boplatser och födosökmiljöer som går förlorade genom ansökta åtgärder.

Domstolen bedömer att den verksamhet som ansökan avser med de försiktighetsmått som meddelas i denna dom, inte medför risk för oacceptabel miljöpåverkan i omgivningen. Det finns inte heller anledning att befara att verksamheten motverkar möjligheterna att uppnå beslutad miljö kvalitetsnorm i berörd vattenförekomst (Rivö

fjord, SE574050-114780) eller försämra vattenförekomstens status. Snarare kommer ett nytt reningsverk medföra minskad recipientbelastning av närsalter och därmed öka förutsättningarna att förbättra vattenförekomstens status. Därmed inte sagt att utsläpp, orsakade av störningar i produktions- och reningsprocesser som kan förknippas med idrifttagande och intrimning av nya produktionsprocesser men också med normal drift av anläggningen, inte riskerar att leda till störningar som kan upplevas som besvärande i raffinaderiets närmaste omgivning. Domstolen finner emellertid att de regleringar som följer av denna dom gör att den förändrade verksamheten och dess miljöpåverkan kan godtas på ansökt plats.

Mot den redovisade bakgrunden och i likhet med remissinstanserna saknar domstolen således skäl att ifrågasätta den ansökta verksamhetens lokalisering.

Bolaget har i komplettering av ansökan preciserat vilka avfallsslag som får tas emot och processas i verksamheten. Vidare har bolaget i generella ordalag beskrivit vilka övriga ickefossila råvaror (utöver avfall) som kommer att nyttjas som matning till processerna. Domstolen konstaterar att om nya typer av förnybara råvaror tas in i processen förutsätter det att ändringen anmäls till tillsynsmyndigheten för att denna ska kunna ta ställning till om de nya typerna omfattas av meddelat tillstånd samt om de påkallar ytterligare skyddsåtgärder. Tillräckliga möjligheter att ställa krav på sådana skyddsåtgärder ges av de villkor som meddelats med detta tillstånd. Något särskilt godkännandeförfarande därutöver enligt länsstyrelsens förslag är därför inte befogat.

Mark- och miljödomstolen finner vidare att bolaget har erforderlig rådighet för den ansökta vattenverksamheten och att förutsättningarna för att ge tillstånd till vattenverksamheten är uppfyllda. Anläggande av ny dikessträckning enligt ansökan utgör markavvattning som är förbjuden enligt 11 kap. 14 § miljöbalken och 4 § förordning (1998:1388) om vattenverksamheter. Ansökt sträckning kräver dispens enligt 11 kap. 14 § 2 st. miljöbalken. Mark- och miljödomstolen finner att särskilda skäl föreligger för dispens från förbudet.

Det finns delade meningar om huruvida Syrhåla torrlägningsföretag 1911 har upphört genom Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom den 4 april 2006 i mål M 217-05. I domslutet i domen anges att tillståndet enligt domen lämnas i enlighet med det förslag som den markavvattnings-sakkunnige i målet lämnat till domstolen (domsbilaga 1), med de ändringar som anges i domslutet. I domsbilaga 1 föreslås att Syrhåla torrlägningsföretag 1911 ska upphöra. De ändringar i förhållande till förslaget i domsbilaga 1 som anges i domslutet berör inte förslaget att Syrhåla torrlägningsföretag 1911 ska upphöra. Av det sagda följer att det företaget upphörde genom domen. Domstolen tolkar således domen på samma sätt som bolaget. Syrhåla torrlägningsföretag 1911 utgör alltså inte något hinder för nu ansökta åtgärder. De förändringar av dikningsföretaget som blir följderna av ansökta arbeten ska rapporteras till länsstyrelsen på sätt som bolaget medgett.

Länsstyrelsen har tillstyrkt att tillstånd ges till säkerhetsdamm enligt ansökan trots att bolaget inte uttryckligen yrkat något sådant tillstånd. Någon närmare beskrivning av dammens utformning har inte lämnats i ansökan. Mark- och miljödomstolen finner att säkerhetsdammen inryms i de åtgärder som omfattas av bolagets yrkande om avhjälpandeåtgärder utmed det gamla dikesområdet och således kan prövas inom ramen för bolagets samlade yrkanden. I avsaknad av redovisning av dammens slutliga utformning för att fylla sitt syfte och för att tillgodose behovet av livsmiljöer för skyddade arter som berörs av ansökta åtgärder får dess slutliga utformning bestämmas i samråd med länsstyrelsen.

Med de begränsningar och försiktighetsmått som följer av domslutet finner domstolen att ansökt verksamhet är förenlig med miljöbalkens bestämmelser och således är tillåtlig.

Vad bolaget anfört i fråga om behovet av skyndsamt omställning till fossilfri produktion samt långsiktig planering av genomförandet av ansökta åtgärder utgör tillräckliga skäl för att medge yrkat verkställighetsförordnande.

I det följande utvecklar mark- och miljödomstolen skälen till sina ställningstaganden inom de områden där det kvarstår delvis kontroversiella frågor. Dessa är i huvudsak tidsbegränsning av tillståndet samt villkorsreglering av bl.a. användning av fossila råvaror, utsläpp av svavel, kväveoxider och VOC till luft. De delar av verksamheten, inklusive försiktighetsmått, som inte behandlas i det följande får betraktas som okontroversiella i målet, dvs. omfattas inte av skilda uppfattningar mellan dem som yttrat sig i målet och föranleder inte heller särskilda överväganden av mark- och miljödomstolen.

Allmänna utgångspunkter, klimatstrategiska överväganden och frågan om tillståndet ska tidsbegränsas

Mark- och miljödomstolen konstaterar att bolagets ansats och ambitioner väl överensstämmer med regelverket för reduktionsplikten och de övriga nödvändiga strategier och mål som uttryckts för Sverige som nation samt för EU. Genom ansökta förändringar inleds ett arbete att successivt lämna produktion baserad på fossila råvaror till förmån för tillverkning av icke-fossila bränslen. Också bolagets beskrivning av egna interna åtaganden i fråga om övriga hållbarhetsaspekter beträffande råvaror och insatsprodukter, också långt ner i leverantörsleden, ger intryck av att ansökt ombyggnad utgör ett seriöst led i att bana väg för en hållbar utveckling av bolagets verksamhet.

Den beskrivna ambitionen kan emellertid inte anses ha manifesterats i bolagets yrkande om produktionsinriktning för ansökt verksamhet och den har heller inte manifesterats i ett konkret åtagande på vilket förevarande prövning nu skulle kunna baseras (vilket bl.a. påpekats av flera remissinstanser och övriga som yttrat sig i målet). Både länsstyrelsen och Naturvårdsverket har därför yrkat att tillståndet tidsbegränsas samt att tydliga krav ställs på minskad fossilråvarebaserad produktion.

I det följande redogör domstolen för sina överväganden avseende bolagets yrkanden i förhållande till dess i målet beskrivna miljöambitioner.

Naturvårdsverket, länsstyrelsen och miljönämnden, som alla har tillstyrkt ansökan, har var för sig och med delvis olika utformning och motivering yrkat att tillståndet ska tidsbegränsas.

Enligt 16 kap. 2 § och 22 kap. 5 § 1 miljöbalken får ett tillstånd ges för begränsad tid. Syftet med bestämmelserna och den avsedda tillämpningen framgår av prop. 1997/98:45 om miljöbalken, del 1 s. 344 ff, och s. 478 ff och sammanfattas i det följande. Möjligheten till tidsbegränsning förutsätter inte, som under miljöskyddslagens tid, att särskilda skäl ska föreligga. Den syftar till att underlätta att omprövning av verksamheter kommer till stånd på verksamhetsutövarens initiativ så att verksamheterna och deras tillstånd anpassas till aktuella kunskaper om miljö och tekniskt möjliga försiktighetsmått. Bestämmelserna innebär också att verksamhetsutövarens utredningsansvar tydliggörs genom att incitamentet för den förnyade prövningen läggs hos denna. En tidsbegränsning medför att en ny tillståndsprövning måste ske för att verksamheten ska kunna drivas vidare efter det att den ursprungliga tillståndstiden gått ut. En sådan ordning kan visserligen medföra olägenheter för verksamhetsutövaren i form av kostnader för en ny ansökan och en ny miljökonsekvensbeskrivning och att en sådan ansökan med MKB måste förberedas mycket lång tid i förväg. En omprövning på avsett sätt behöver emellertid inte fokusera tillåtlighetsfrågor såsom frågan om bästa plats m.m. utan kan uppehålla sig kring sådana frågor som bör aktualiseras med anledning av den kunskaps- och teknikutveckling som skett efter det att det tidsbegränsade tillståndet meddelades. I första hand syftade tydliggörandet av möjligheten till tidsbegränsning av tillstånd till att underlätta prövningssystemets framtida anpassning till EU-rätten och till internationella åtaganden, men också utan sådana får tillståndsmyndigheten i det enskilda fallet avgöra om tillstånd ska tidsbegränsas.

Av rättsfallet MÖD 2013:39 m.fl. framgår att det för att tidsbegränsa ett tillstånd krävs att de särskilda omständigheterna i det enskilda fallet påkallar en sådan begränsning. Det kan, som varit fallet i det nyssnämnda rättsfallet, handla om

osäkerheter ifråga om framtida tillgång till en naturresurs (i detta fall grundvatten), hur denna påverkas av klimatförändringar, långtidseffekt av exploatering av resursen samt i vilken utsträckning konkurrens om resursen kan föreligga. Domstolen konstaterade i det målet att det inte är rimligt att en enskild verksamhetsutövare kan göra anspråk på en begränsad naturresurs i sådan utsträckning att denna ska medges ett för all framtid gällande tillstånd. Vid bestämmande av tillståndstiden ska dock hänsyn tas till verksamhetsutövarens förutsättningar för en långsiktig planering av verksamheten och tillståndstiden får inte sättas så snäv att den leder till att verksamhetsutövaren betungas med alltför tätt återkommande tids- och kostnadskrävande utredningar och tillståndsprocesser.

I en dom den 1 april 2016 i målet M 9574-15 (s. 5) som gällde grundvattenuttag för kommunal dricksvattenförsörjning påpekade Mark- och miljööverdomstolen att tyngden och långsiktigheten av utvinningsintresset samt förutsättningarna att genom villkor eller återkallelse eller omprövning av tillstånd 24 kap. miljöbalken ska vägas in i den bedömning som ska göras inför tidsbegränsning av tillstånd.

Mot den redovisade bakgrunden av förarbeten och praxis anser mark- och miljödomstolen att de grundläggande skälen för en tidsbegränsning av tillstånd är tillämpliga på bolagets ansökan som handlar om tillstånd till ett raffinaderi som tar naturresurser i anspråk samt ger upphov till en omfattande miljöpåverkan. En tidsbegränsning av tillståndet skulle möjliggöra att verksamhetens tillstånd anpassas till de nya kunskaper om miljöpåverkan och nödvändiga och möjligen akuta åtgärder som vid en senare tidpunkt är påkallade. Det skulle också kunna handla om den takt med vilken omställning till fossilfri produktion då kommer att anses nödvändig samt om frågor förknippade med tillgång till och hushållning med förnybara naturresurser; både återvinningsbart avfall och produkter från jord- och skogsbruk. Vidare skulle en tidsbegränsning, med hänsyn till de långtgående utfästelser med hög ambitionsnivå som bolaget gjort i målet samt till den höga tilltro till den valda utvecklingsstrategin som bolaget gett uttryck för, enligt domstolen ligga väl i linje med bolagets övergripande ambitioner eller, i varje fall, inte komma i konflikt med dem.

Länsstyrelsen har yrkat att tillstånd ska beviljas att gälla längst till och med år 2035 medan Naturvårdsverket har yrkat att tillstånd ska beviljas att gälla längst till och med år 2041, eller, i andra hand, överlämnat till domstolen att bestämma tillståndets giltighetstid.

Mark- och miljödomstolen gör följande överväganden.

Bolagets produktion kommer fortsättningsvis i ökande utsträckning att baseras på förnybara råvaror, såsom för ändamålet lämpligt avfall och förädlade produkter och återvunnet avfall från jord- och skogsbruk. Enligt artikel 29.9 i Europaparlamentets och rådets direktiv EU 2018/2001 av den 11 dec 2018 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor ska kommissionen redan den 31 december 2026 utvärdera huruvida kriterier för hållbara biodrivmedel (angivna i samma direktivs artikel 7) på ett effektivt sätt minimerar risken för ett icke hållbart nyttjande av skogsbiomassa. Av artikel 33.3-4 i direktivet framgår att Kommissionen samma år ska lägga fram ett lagstiftningsförslag om ett regelverk för främjande av energi från förnybara energikällor för perioden efter 2030 samt offentliggöra en rapport med översyn av tillämpningen av direktivet. Det sagda gör att det finns skäl att anta att det som då kommer fram kan föranleda förnyade bedömningar av hur nyttjandet av förnybara råvaror är i linje med miljöbalkens allmänna hänsynsregler samt ge vägledning för hur omställning till förnybar produktion av bränslen bäst bör ske.

Det är emellertid angeläget att nu ansökt tillstånd inte får en sådan utformning, inklusive tidsbegränsning, att bolaget avstår från att genomföra planerad omställning. Det står, som påpekats ovan, bolaget fritt att under obegränsad tid framgent fortsätta tillverka fossilbaserade bränslen, i enlighet med nu gällande tillstånd. Vidare får tidsgränsen inte sättas så snävt att själva prövningsprocessen blir onödigt betungande i förhållande till den tidsrymd som tillståndet ska gälla. Mot den redovisade bakgrunden bedömer domstolen att tillståndet ska tidsbegränsas och att begränsningen skäligen bör bestämmas till den 31 december 2036.

Genom att tillståndet tidsbegränsas saknas anledning att nu föreskriva vilka utredningar om en eventuell omställning till ökad förnybarhet m.m. bolaget ska göra och kunna redovisa inför nästa ansökan. Denna ansökan torde rimligen kunna koncentreras till vilken produktionsinriktning bolaget förutser relaterad till frågor om hållbarhet och klimatpåverkan samt de övriga miljöfrågor som påkallar förnyade bedömningar vid den tidpunkten.

Villkorsfrågor

Förevarande tillståndsprövning gäller en verksamhet som i och med ny produktionsinriktning och nya råvaror samt ombyggnader kommer att förändras med avseende på utsläpp till luft och vatten. Samtidigt orsakar den befintliga verksamheten stora utsläpp mot vilka åtgärder redan idag dels planeras, dels behöver övervägas och vidtas. Omständigheterna är således sådana att slutliga villkor för flera av verksamhetens miljöaspekter måste beslutas först efter det att ytterligare skyddsåtgärder vidtagits som kunnat följas upp. Prövotidsförfarande är befogade för att ta fram ett underlag för slutliga villkor avseende utsläpp av kväveoxider och svavelföreningar till luft samt för utsläpp till vatten. Parterna är i huvudsak överens om inriktningen på de utredningsuppdrag som ska föreskrivas. Vissa skillnader föreligger dock vad gäller utredningsuppdragens utformning och detaljeringsgrad. Domstolen, som inte bedömer dessa skillnader som kontroversiella, finner att utredningsuppdragen ska ges den utformning som framgår av domslutet.

Utgångspunkten för vilka nivåer som ska eftersträvas och övervägas under utredningarna är den tekniska nivå och de utsläppsnivåer som är förknippade med BAT, och därvidlag de nivåer som motsvarar respektive BAT-AEL-intervalls lägsta värde. Detta gäller i synnerhet i fråga om den väsentligt förändrade vattenreningen.

Användning av fossila råvaror

Naturvårdsverket har föreslagit villkor med krav på att matningen till produktionen från och med 2030 ska uppgå till minst 1,2 miljoner ton bioråvaror om den totala

genomströmningen överstiger 4,8 miljoner ton per år och förutsatt att HVO-anläggningarna tagits i drift. Mot bakgrund av att tillståndet tidsbegränsas, den allmänna samhällsutvecklingen och bolagets långtgående ambitioner samt att utsläppen av koldioxid omfattas av EU:s handelssystem för klimatgaser, anser domstolen att det inte bör närmare föreskrivas villkor om lägsta tillåtna produktionsnivå vid de nya processanläggningarna.

Energihushållning (villkor 2 och 3)

Frågan om energihushållning är, liksom frågor om utsläpp och annan miljöpåverkan, en av många väsentliga miljöaspekter för en så omfattande och komplex verksamhet som den bolaget bedriver. Arbetet med att söka och finna åtgärder med god energihushållningspotential måste pågå ständigt och strukturerat. Behovet av en fortlöpande kommunikation kring dessa frågor med tillsynsmyndigheten för att säkerställa att energihushållningsarbetet drivs med rätt ambitionsnivå i förhållande till miljöbalkens krav tillgodoses bäst genom länsstyrelsens förslag till villkor om energihushållningsplan. Framtagande av plan, revidering och rapportering bör kunna planeras i tid i förhållande till annan rapportering m.m. så att arbetsbördan på grund av villkoret inte blir oskälig.

Villkor 2 gällande energihushållning kräver att bolaget strävar efter ökad hushållning med energi. Någon särskild delegation av rätten att meddela villkor till följd av vad som redovisas i energieffektiviseringsplanen enligt villkor 3 behövs därför inte.

Utsläpp till luft av svavel (villkor 4 samt provisoriska föreskrifterna U1, P1 och P2)

I fråga om vad som ska gälla för svavelåtervinningens verkningsgrad och för det samlade svavelutsläppet från verksamheten under provotiden gör mark- och miljödomstolen följande bedömning. Eftersom svavelåtervinningens funktion är avgörande för det samlade svavelutsläppet från anläggningen ska också slutliga villkor för totalutsläpp avgöras först efter provotiden. Föreskrift om högsta tillåtna samlade utsläpp av svavel ska således meddelas för provotiden och tills annat beslutas. Bolagets och länsstyrelsens uppgifter i målet vittnar om att utsläppen

under provotiden kan hållas under den lägre nivå, 100 ton per år, som länsstyrelsen föreslår. För detta talar vad bolaget anfört om svavelhalt i råolja och relativt snabbt införande av ickefossila råvaror. Ytterligare möjlighet att begränsa utsläppen står i att ta in råolja och övriga råvaror med begränsad svavelhalt. I och med ombyggnader och idrifttagande av nya anläggningar med risk för driftstörningar i svavelåtervinningen och dess rening finns risk för kortvariga men höga utsläpp. Under inkörningsfasen under provotiden bör det därför finnas utrymme för att medge svängningar. Provotidens begränsade varaktighet talar emot att tillämpa begränsningsvärden som treårsmedelvärden. Begränsningsvärden i provotidsföreskriften ska istället anges som riktvärde, som föreslagits av bolaget och Naturvårdsverket. Av samma skäl ska villkoret om svavelåtervinningens verkningsgrad ges den utformning som framgår av domslutet.

Utsläpp till luft av kväveoxider (Villkor 5 samt provisoriska föreskrifterna U2 och P3)

Som länsstyrelsen påpekar finns det ett omfattande åtgärdsbehov i befintlig verksamhet, i synnerhet beträffande utsläppen från skorstenarna 1 och 2, vilkas utsläpp ligger i överkant av intervallet för BAT-AEL. Det är därför befogat att närmare utreda förutsättningarna att begränsa utsläppen både från befintlig verksamhet, oberoende av HVO-projektet, och från framtida utsläpp från den ombyggda verksamheten.

Liksom för svavelutsläppen ska begränsningsvärden i provisorisk föreskrift för kväveoxider läggas på en nivå som bolaget faktiskt klarar. Det förslag som Naturvårdsverket lämnat (300 ton per år som riktvärde) ger tillräcklig marginal mot de senaste årens utsläppsnivåer. Beaktas kan också att ytterligare marginal kan skapas genom de nära förestående åtgärder som bolaget planerar vidta vid de anläggningar som är anslutna till de skorstenar från vilka utsläppen idag överstiger förväntade utsläppsvärden. Hänsyn måste, liksom för svavel, tas till osäkerheter inför stora förändringar i verksamheten och förutsättningarna att säkerställa stabil drift i produktionsanläggningar och reningsutrustning. Under inkörningsfasen under provotiden bör det därför finnas utrymme för att medge svängningar. Mot bakgrund

av provotidens längd är alternativet treårsmedelvärde inte lämpligt. Den provisoriska föreskriften ska därför ges den utformning som framgår av domslutet.

Utsläpp till luft av kolväten och luktande ämnen (Villkor 6-11, delegerat villkor D1, provisoriska föreskriften U6)

Parterna tycks i stort vara överens om hur villkor för ett fortlöpande kartläggnings- och uppföljningsarbete i syfte att minimera utsläpp av flyktiga kolväten ska bedrivas. Mot bakgrund av att verksamheten nu kommer att ta in ett brett spektrum av nya förnybara råvaror samt dessutom lagra och förbehandla dessa inför att de tas in i raffinaderiprocesserna finns skäl att också låta kraven på kartläggning och åtgärder gälla utsläpp av övriga luktande ämnen till luft. Villkoren ska i övrigt få den utformning som framgår av domslutet. Utgångspunkten är att krav på åtgärder enligt villkor 6 endast kan ställas så länge de är skäligen med hänsyn till kostnader och andra olägenheter för verksamhetsutövaren vägda mot åtgärdernas miljönytta.

Av den plan för fortlöpande kartläggnings- och åtgärdsarbete som ska redovisas till tillsynsmyndigheten (villkor 9) ska framgå vilka kartläggningsinsatser och åtgärder som bolaget avser att vidta under kommande år och vilka som planeras att vidtas på längre sikt samt vilka utsläppsminskningar som kan antas bli följden av åtgärderna. I planen ska också redovisas rutiner för val av utrustning vid byte av utrustning av betydelse för utsläppen. Av planen ska framgå hur bolaget bedömt skäligheten av de åtgärder som föreslås. Härvid ska framgå vilka åtgärder som är tekniskt möjliga att genomföra samt kostnader och förväntad utsläppsminskning för dessa. Vid redovisningen av kostnader ska använt kalkylunderlag redovisas. Uppenbart orimliga åtgärder behöver inte redovisas med avseende på kostnad och miljönytta.

Utsläpp till vatten (Villkor 12-16, delegerat villkor D3, provisoriska föreskrifterna U3, P4 och P5)

Domstolen noterar att parterna är överens om att frågan om slutliga villkor för utsläpp till vatten ska skjutas upp under en provotid till dess att det nya reningsverket har tagits i drift.

Vad länsstyrelsen anfört utgör tillräckliga skäl att så länge det befintliga reningsverket används reglera högsta tillåtna temperatur på processavloppsvatten som leds till bioreningen på sätt framgår av domslutet. Alltför kraftiga temperaturvariationer riskerar att medföra svårbemästrade störningar i verket med negativa effekter för recipienten. Domstolen vill av samma skäl också uppmärksamma bolaget på att projekteringen av verket samt utredningen också ska innefatta betydelsen av kraftigt varierande temperaturer in till bioreningen inklusive förutsättningar att eliminera problem förknippade med sådana.

När det gäller utformningen av de provisoriska föreskrifter som ska gälla under prövotiden och till dess annat beslutats finner domstolen att utformningen av begränsningsvärdena i villkor och provisoriska föreskrifter ger tillräckligt utrymme för avvikelser förknippade med revisionsstopp m.m. Vad bolaget anfört är således inte tillräckligt för att ge tillsynsmyndigheten behörighet att medge mildring av villkoren för utsläpp till vatten under revisionsstopp.

Länsstyrelsen har yrkat att domstolen, likt vad som gäller enligt nuvarande tillstånd, överlåter till tillsynsmyndigheten att meddela villkor om förbehandling eller motsvarande av avloppsvatten från matarvattenberedningen innan det får släppas till avloppsvattenreningen eller till recipient. Domstolen, som saknar skäl att ändra vad som gäller för detta vatten sedan tidigare, finner en sådan överlåtelse befogad så länge det befintliga reningsverket är i drift. Så snart det nya reningsverket tas i drift och under resten av prövotiden får frågan regleras inom ramen för tillsynen och de prövotidsutredningar bolaget ska genomföra.

Buller (Villkor 17 och 18)

Länsstyrelsen har yrkat att domstolen föreskriver villkor med krav på installation av en s.k. low-noise-fackeltopp. Enligt uppgift från bolaget har det redan beställt en annan fackeltopp på grundval av andra kriterier än bulleremission. Bolaget har vidare redovisat att bulleremissionen vid närmaste bostäder med den nu valda fackeltoppen är obetydligt (1 dB(A)) högre vad som redovisas möjligt för "low-noise-fackeltoppen". Under dessa omständigheter finner domstolen inte att det finns

skäl att kräva byte av fackeltopp. Domstolen förutsätter dock att bolaget i fortsättningen – i enlighet med miljöbalkens allmänna hänsynsregler – vid byte av anläggningsdelar väljer sådan utrustning som ger minsta möjliga miljöpåverkan samt informerar tillsynsmyndigheten om detta.

När det gäller ett förbud mot särskilt bullrande verksamheter under annan tid än dagtid vardagar anser bolaget att Naturvårdsverkets allmänna råd om byggarbetsplatser är tillräckligt. Mot bakgrund av att arbetena kommer att pågå under lång tid (längre tid än vad som kan antas ha legat till grund för råden) och av att de allmänna råden inte reglerar max-bullernivåer under nämnda tider samt att det saknas underlag för att fastställa begränsningsvärden för maxljudnivåer för byggarbetena, finner domstolen att den reglering som länsstyrelsen föreslagit är befogad. För att möjliggöra att vissa nödvändiga, kortvariga arbeten ska kunna utföras om sådana inte utan oskälig olägenhet för bolaget kan utföras på vardagar bör tillsynsmyndigheten ges möjlighet att medge undantag från regeln.

Klimatanpassningsåtgärder (Provisoriska föreskriften U4)

Bolaget har redovisat anpassningar och planering för översvänningsrisk till följd av höjda havsnivåer och skyfall. Parterna överens om att fortsatt utredning om behovet av anpassningar behövs. Utredningen bör lämpligen omfatta också annat än översvänningsrisker till följd av ökade klimatpåfrestningar. Också andra slag av sådana risker bör värderas och åtgärder ska i den mån det är relevant behandlas i prövotidsutredning. Till vägledning för vilka utmaningar som anpassningsåtgärder bör övervägas kan nämnas Miljösamverkan Sveriges vägledning, Klimatanpassning i prövning och tillsyn¹.

Avhjälpandeåtgärder, vattenverksamhet och övriga anläggningsarbeten (Villkor 35-40 och delegerat villkor D2)

De ansökta förändringarna av anläggningar och verksamheter medför att många arbeten ska utföras i såväl befintlig industrimark som mer eller mindre jungfrulig naturmark. Arbetena berör förorenade områden och områden med skyddsvärden för

¹ <https://www.miljosamverkansverige.se/miljoskydd/klimatanpassning-i-provning-och-tillsyn/>

biologisk mångfald samt vattenområden. Arbetena i förorenade områden kan orsaka spridning av föroreningar, och skyddsvärden inom redan exploaterade områden och i naturmark kan ta skada av de arbeten som ska utföras. Arbetena, som omfattar många komplicerade ingrepp i vatten- och markmiljöer och som kan antas pågå under relativt lång tid, behöver vara möjliga att tillsyna och vid behov korrigera i syfte att se till att miljöbalkens regler efterlevs samt ge grund för villkor (delegerade) eller förelägganden. En effektiv egenkontroll och myndighetstillsyn underlättas av om arbetena planeras och redovisas samlat i en genomförandeplan. Villkor härom, liksom villkor med krav på försiktighetsmått och kompensationsåtgärder, ska meddelas på sätt som står i domslutet och vars innehåll parterna i huvudsak är överens om. Domstolen ansluter sig till Miljö- och klimatkommitténs bedömning att det är befogat att säkerställa att exemplar av skyddsvärda vattenlevande djurarter (bl.a. ål) som kan ta skada av torrläggning eller övriga arbeten flyttas innan arbetena påbörjas. Inventering och flyttning av djur ska utföras av sakkunnig.

Rapportering och kontroll (Villkor 33 och delegerat villkor D4)

Krav på redovisning i miljörapport av hur övergången från användningen av fossila råvaror till förnybara råvaror fortgår tillgodoses redan av regelverket om verksamhetsutövarens miljörapportering, bl.a. till följd av vad som bestämts i detta tillstånd (bl.a. villkor 2 och 34). Något särskilt villkor om sådan rapportering behövs därför inte.

Mark- och miljödomstolen har inte i detalj tagit ställning till den kontroll av verksamhet och utsläpp som kan komma att krävas vid verksamheten. Villkor för kontroll, i enlighet med 22 kap. 25 § 3 p. miljöbalken, är frågor av sådan karaktär som tillsynsmyndigheten är bäst lämpad att besluta om. Tillsynsmyndigheten bör därför ges rätten att fastställa villkor om besiktning och kontroll, såsom utsläppskontroll med angivande av mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod. Kontrollens syfte ska vara att följa upp sådant som är av betydelse för efterlevnaden av detta tillstånd samt att följa upp de effekter och konsekvenser av verksamheten som beskrivits i miljökonsekvensbeskrivningen m.m. Som underlag för detta bör

bolaget åläggas att inge förslag till kontrollprogram inom tid som framgår av domslutet.

Vad som i övrigt framgår av domslutet framstår som okontroversiellt och kräver ingen närmare motivering.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (MMD-01)

Överklagande senast den 1 oktober 2021.

Patrick Baerselman

Joen Morales

Malin Årebäck

I domstolens avgörande har deltagit chefsrådmannen Patrick Baerselman, ordförande, och tekniska rådet Joen Morales och Malin Årebäck samt den särskilda ledamoten Stefan Andersson.

Innehåll

SAKEN	1
DOMSLUT	1
För verksamheten ska gälla följande villkor	3
Delegerade villkor	12
Uppskjutna frågor.....	12
Provisoriska föreskrifter	15
YRKANDEN	17
Tillstånd	17
Villkorsförslag	18
BAKGRUND.....	30
GÄLLANDE TILLSTÅND.....	34
ANSÖKAN	35
Allmänt om verksamheten.....	35
Lokaliseringsaspekter	36
Befintliga anläggningar och verksamhet	43
Ansökta nya anläggningar och förändring av verksamhet	47
Miljökonsekvensbeskrivning	50
Begränsningar och försiktighetsmått.....	55
Statusrapport och förorenad mark	56
Kostnads-nyttanalyser på energiområdet.....	57
Säkerhetsrapport.....	57
Kontrollprogram.....	58
Verkställighetsförordnande.....	58
INKOMNA SYNPUNKTER OCH SÖKANDENS BEMÖTANDE	58
Naturvårdsverket har slutligt anfört följande.	58
Länsstyrelsen i Västra Götalands län har slutligt anfört följande.	62
Miljö- och klimatanmännen i Göteborgs stad har tillstyrkt att tillstånd ges för	72
Räddningstjänsten Storgöteborg har anfört följande.....	73
Statens Geotekniska Institut (SGI) har påpekat att schakt- och anläggnings-	73
Trafikverket har i yttrande konstaterat att aktuell verksamhet inte ligger inom..	74
Gryaab har anfört följande.	74
Föreningar, politiska partier och privatpersoner har sammanfattningsvis	75
Bolaget har anfört följande med anledning av inkomna yttranden.	76
Villkor m.m.	80

DOMSKÄL.....	81
Målets handläggning m.m.....	81
Miljökonsekvensbeskrivning m.m.	81
Tillåtlighet m.m.	81
Allmänna utgångspunkter, klimatstrategiska överväganden och frågan om tillståndet ska tidsbegränsas.....	85
Villkorsfrågor.....	89